

కథలు

నీతి, పురాణ, పొడుపు

పండ్రెండు రాజుల కథలు

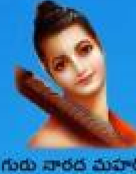

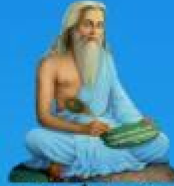
సదాశివ సమారంభాం

గురు దక్షిణామూర్తి

గురు వేదవ్యాస మహర్షి

గురు శుక మహర్షి

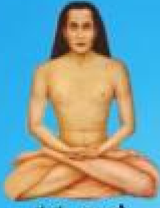

గురు నారద మహర్షి

గురు వాల్మీకి మహర్షి

గురు శ్రీకృష్ణ

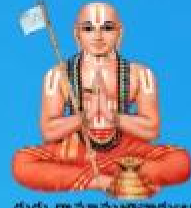
శంకరాచార్య మధ్యమాం

గురు దత్తాత్రేయ

గురు బాబాజీ

గురు గౌతమ బుద్ధ

గురు ఆదిశంకరాచార్య

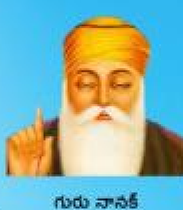

గురు రామానుజాచార్యులు

గురు జ్ఞానేశ్వర్

గురు రవిదాస్

గురు కబీర్ దాస్

గురు చైతన్య మహా ప్రభువు

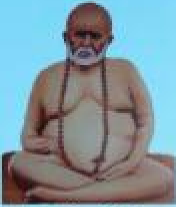

గురు నానక్

గురు రాఘవేంద్ర స్వామి

గురు వీరబ్రహ్మేంద్ర స్వామి

యోగి వేమన

అస్మదాచార్య పర్యంతాం

గురు త్రైలింగ స్వామి

గురు లాహిరి మహాశయ

గురు రామకృష్ణ పరమహంస, అమ్మ శారదాదేవి

గురు వివేకానంద

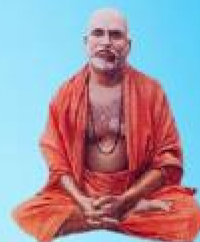

గురు సాయి బాబా

గురు అరవిందో

గురు రమణ మహర్షి

గురు యోగానంద

గురు భక్తివేదాంత ప్రభుపాద

గురు మళయాళస్వామి

గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి

గురు చంద్రశేఖర పరమాచార్య

వందే గురుపరంపరాం..

నన్ను "నేను" తెలుసుకోవటానికి

నన్ను "నేను" మార్చుకోవటానికి

"నేను" గా ఉండటానికి

మరియు అత్యుత్తమ జీవన విధానానికి

కావలసిన భక్తి,జ్ఞాన,కర్మ,ధర్మ సమాచారం ఒకేచోట తెలుగులో ఉచితంగా!

సాధారణంగా వేదాంతం తెలుసుకోవాలనే కోరిక వుంటుంది, కాని గ్రంధాలు అందుబాటులో లేవు. ఇంకొకరి దగ్గర గ్రంధాలు వుంటాయి, కాని జిజ్ఞాసువులకి ఎక్కడ ఉన్నవో తెలియదు. అలాగే కొన్ని లైబ్రరీ లో కొన్ని రకాల పుస్తకాలు మాత్రమే లభ్యం అవుతున్నాయి, అంతేగాక విలువైన గ్రంధాలు సరైన సంరక్షణ లేక కనుమరుగైపోతున్నాయి, కనుక మన అందరి కోసం భారత ప్రభుత్వం పురాతన ఆధ్యాత్మిక గ్రంధాలను సంరక్షించే నిమిత్తం ఎంతో శ్రమతో కంప్యూటరీకరణ ద్వారా ఒక చోట చేర్చుతూ ఆన్ లైన్ చేయటం జరిగింది. ఇటువంటి విలువైన జ్ఞాన సంపదను మరింత సులభంగా అందుబాటులోకి తీసుకురావటానికి సాయి రామ్ సేవక బృందం ఉడతా భక్తి గా ఇప్పటివరకి దాదాపు **5000** పుస్తకాలను వివిధ వర్గాలుగా విభజించి PDF(eBOOK) రూపంలో ఆన్ లైన్ లో ఉచితంగా అందించటం జరిగింది. కనుక ప్రతి ఒక్కరు ఈ సదవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకోగలరు. ఇందుకు సహాయం అందించిన భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్(డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా http://www.new.dli.ernet.in), ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్(https://archive.org), గూగుల్ వెబ్ సైట్(https://www.google.co.in), మైక్రోసాఫ్ట్ వెబ్ సైట్(http://www.microsoft.com) కు మేము ఋణపడివున్నాము.అలాగే ఇటువంటి బృహత్తర కార్యక్రమానికి పెద్ద మొత్తం లో గ్రంధాలను అందించిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానమునకు కూడా మనం ఋణపడివున్నాము. సాయి రామ్ సేవక బృందం కోరుకొనేది ఒక్కటే, ప్రతి ఇల్లు ఆధ్యాత్మిక జ్ఞాన గ్రంధాలతో నిండిపోవాలన్నదే మా కోరిక.

ఈ గ్రంధాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: http://www.new.dli.ernet.in లేక http://www.dli.ernet.in
2) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్: http://www.sairealattitudemanagement.org
3) సాయి రామ్ గూగుల్ సైట్: https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement
4) ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్: https://archive.org/details/SaiRealAttitudeManagement

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞం పై గల సలహాలు,సూచనలకు సేవక బృందాన్ని సంప్రదించుటకు: sairealattitudemgt@gmail.com

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సమాచారం: https://www.facebook.com/SaiRealAttitudeManagement

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సంబంద వీడియోలు: https://www.youtube.com/user/sairealattitudemgt

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞంలో ప్రతి ఒక్కరు పాల్గొని, ఈ అవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకొని,మీరు సంతృప్తులైతే మరొక సాధకునికి, జిజ్ఞాసువులకు మార్గం చూపించగలరని ఆశిస్తున్నాము. మీరు చదువుకోవటంలో ఏమైనా ఇబ్బంది కలిగితే సేవక బృందంను సంప్రదించగలరు. ఒకవేళ మా సేవలో ఏమైన పొరపాటు వస్తే మన్నించగలరు.

ఈ గ్రంధపు భారత ప్రభుత్వ డిజిటల్ లైబ్రరీ గుర్తింపు సంఖ్య: 2020050016172

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన ప్రచారార్థం **ఉచితంగా eBook** రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఈ గ్రంధముపై వ్యాపార,ముద్రణ హక్కులు రచయిత,పబ్లిషర్స్ కి గలవు, కనుక వారిని సంప్రదించగలరని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

Sai**R**eal**A**ttitude**M**anagement(SAI RAM) - సాయి నిజ వ్యక్తిత్వ నిర్వహణ(సాయి రామ్)

* సర్వం శ్రీ సాయినాథ పాద సమర్పణమస్తు *

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

http://www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India: Inc ×

www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India

Hosted by: Indian Institute of Science, Bangalore in co-operation with
CMU, IIIT-H, NSF, ERNET and MCIT for the Govt. of India and 21 major participating centres.

Home | Vision | Mission | Goals | Benefits | Content Selection | Current Status | People | Funding | Copyright Policy | FAQ | RFP

Books Journals Newspapers
Palm-Leaves (Manuscripts)

Title: Ramayanam
Author:
Year: to
Subject: Any Subject
Language: Telugu
Scanning Centre: Any Centre

Clear | Search

Presentations and Report
Statistics Report
Status Report
Feedback | Suggestions | Problems | Missing links or Books

Click here for PDF collection
DLI MIRROR at IUCAA Data Center PUNE

DLI

For the first time in history, the Digital Library of India is digitizing all the significant works of Mankind.

Click Here to know More about DLI New!

Books	Journals	Newspapers	Manuscripts
Rashtrapati Bhavan CMU-Books Sanskrit TTD,Tirupathi Kerala Sahitya Akademi	INSA	Times of India Indian Express The Hindu Deccan Herald Eenadu Vaartha	Tamil Heritage Foundation AnnaUniversity NEW!

Title Beginning with.

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z

Author's Last Name

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z

Year

1850-1900 | 1901-1910 | 1911-1920 | 1921-1930 | 1931-1940 | 1941-1950 | 1951-

Subject

Astrophysics | Biology | Chemistry | Education | Law | Mathematics | Mythology | Religion | For more subjects...

Language

Sanskrit | English | Bengali | Hindi | Kannada | Marathi | Tamil | Telugu | Urdu

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

"దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్ఠమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం" అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని ఝళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ, సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజా పువ్వుల రాసుల్ని వికసింపజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్ఠులు, జవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్ఛాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నిటి కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన 'ఇచ్ఛ' (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. అనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. "నీచాతినీచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది" అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

పండ్రెండు రాజుల కథలు.

గ్రంథకర్త:

జొన్నలగడ్డ వేంకటరాధాకృష్ణయ్యగారు.

ప్రకాశకుడు.

కొండపల్లి వీరవెంకయ్య,

శ్రీసత్యనారాయణబుక్ డిపో, రాజమండ్రి.

మొదటికూర్పు 200 ప్రతులు.

1932

విషయానుక్రమణిక.

ఓం

అవిఘ్నమస్తు.

శ్రీకృష్ణబోధామృతమను

పండ్రెండురాజులకథలు.

శ్రీమదఖిలాండకోటి బ్రహ్మాండనాయకుండును, సకలాగమవేదియు, లీలామానుష విగ్రహుండును, నప్రమేయ ప్రభావభావనాతీతుండును, పీతాంబరధారియు, నాదిమధ్యాంతరహితుండును, యోగిజన దర్శన సులభుండును, కరివరదుండును నగు శ్రీకృష్ణపరమాత్మ ద్వారకాపురిలో రాధా సత్యభామా రుక్మిణ్యాది సతీమణులచే సేవింపఁబడుచు, తుంబుర నారదాది గానకళానిధులచేఁ గీర్తింపఁబడుచు నానందముగఁ గాలము గడపుచుండఁగా నొకనాఁడా యదుభూషణుని జననీ జనకులగు దేవకీ వసుదేవులు తనయుని జేరంజీరి, "కృష్ణా! నీసోదరి సుభద్ర క్షేమసమాచారములు పెక్కుదినములనుండి తెలియకున్నవి. నీబావమఱఁది పాండవమధ్యముఁడైన నీదర్శనమున కేతేరఁడాయెఁ గావున నీవొకపరి సపరివారంబుగ నరిగి విదుషీమణియైన కుంతికిని ద్రుపదనందనకును గానుకలొసంగి, చెల్లెలి సేమమరసి రమ్మని పలికిరి.

శ్రీకృష్ణుఁడు మందస్మిత వదనారవిందుండై తలిదండ్రులతో నట్లనే పోయివత్తునని పలికి ప్రేమైకమూర్తులగు నిజసతీమణులతోఁ ద్వరలో వచ్చెదనని వచించి, రథగజతురగాది వాహనములతోడను, జీనిచీనాంబరములను, దేదీప్యమానములై వెలుంగు రత్నాభరణములను దనతోఁ గైకొని సపరివారుండై యింద్రప్రస్థనగరమునకుఁ బయనంబయ్యెను.

వాసుదేవుని రాకను చారులవలన నెఱింగి యుధిష్ఠిరుండు భ్రాతలతో నెదురేగి కుశలంబారసి నిజసౌధంబునకుఁ దోడ్తెచ్చి, యర్ఘ్యపాద్యముల గౌరవించి, సుఖాసనాసీనుంగావించి, "పురుషోత్తమా! నీరాక మాకమందానంద సంధాయకంబైన" దనియెను.

గోపాలకృష్ణుండంత దాఁగొనివచ్చిన వస్త్రాభరణములను కుంతీ ద్రౌపదీ సుభద్రాదేవులకుఁ గానుకగా నొసంగి, వారి మన్ననలకు బాత్రుఁడయ్యెను. ధర్మరాజు నాతని సోదరులును శ్రీకృష్ణునిచే గీతా రహస్యముల ననుదినము తెలిసికొని ప్రహృష్ట మానసులగుచుండిరి. ఒకనాఁడు సుభద్రా మనోవల్లభుఁడగు నర్జునుండు ద్రౌపదీ మానసం రక్షకుండును నారాయణావతారుండును నగు గోవిందుం జూచి, "[illegible]వా! [illegible]వసంతఋతుకాలమున మన మిర్వురము యమునానది పరిసరంబుననున్న గిరులందు విహరించివచ్చుట మదీయాభిమతం" బని పలుక, వసుదేవనందనుఁడు సమ్మతించెను.

అంత నయ్యిరువురును దమ ప్రయాణంబునకుఁ దగిన యాహార వస్త్ర సామగ్రిని [illegible]లఁదిమంది పరివారమును గొని యుత్తమ హయారూఢులై భయంకర మృగసంకులంబులగు వనాంతరంబుల నదనుఁజిక్కినపుఁడు వేఁటాడుచు, శుకపికశారికా కిలకిలారావములకు నానందింపుచు మధుర ఫలముల నారగించుచు సెలయేళ్ళలోని స్వచ్ఛ జలంబుల గ్రోలుచు మల్లె జాజి మొదలగు పుష్పలతల నవసౌరభము నాఘ్రాణించుచు యమునానదీతీరముం జేరిరి.

నాఁ[illegible] రాత్రింబున సుధాంశుఁడు గగనమండలమున నత్యంత తేజోవంతుఁడై వెలుంగుచు లోకమును దన శీతమయూఖములచేఁ జల్లగాఁ జేసెను యమునానదీవంతీ తరంగ మంజులగానము నాకర్ణించుచు, సికతతిన్నెపైఁ గూర్చుండి కృష్ణార్జునులు సరససల్లాపములాడుకొనుచు న్నతఱిం బాండవమధ్యముఁడు వాసుదేవున కిట్లనియె,

బావా! నాహృదయమిపుడు నిశ్చలముగను నిర్వికారముగ నున్నది. చిరకాలమునుండి నీవలనఁగొన్ని వేదాంతరహస్యముల నెఱింగి తరింప వాంఛించుచున్న నాకు సమయము లభించినది ప్రశాంతముగానున్న యీవేళ, దేవమానవులు పునర్జన్మ రాహిత్యము నొందిమోక్షము నెట్లుపొందుదురో తెలుపఁగోరెద." యదుకులభూషణుఁడానంద వికసిత వదనాంబురుహుఁడై బావా! ఏమిది? నీపలుకులు నాకత్యంతాశ్చర్య జనకములుగానున్నవి ఎప్పుడును నీనోట యనవసరముగూర్చిన భాషణముల నాలకింపలేదు తొల్లినీవునరుండవును, నేను నారాయణుండనైయుంటంజేసి, నీకు మోక్షమార్గంబు విషయమై స్ఫురించినది. తత్త్వయోగజ్ఞానులగు మహాత్ములకే విదేహకైవల్యమనంబను మోక్షము సుసాధ్యము. వివిధనామములతో విగ్రహారాధన మొనరించుట వలనంగాని యంత్ర మంత్ర తంత్ర జపములవలనగాని మోక్షము సిద్ధింపనేరదు. తొల్లి వ్యాసవాల్మీకాంబరీషాగస్త్యాది మహర్షులు వేదాంతరహస్యముల నెఱింగియే మోక్షసామ్రాజ్యమును జేరగలిగిరి. సాకార బ్రహ్మమగు సద్గురుస్వామి కర్చనవందనము పూజగావించి, నిరాకార బ్రహ్మమును ధ్యానించిన మోక్షము కరతలామలకమగు" ననియెను.

"స్వామీ! కృష్ణపరమాత్మా! ఈవేదాంత రహస్య విధానములు నాకుఁ దెలిపి, కృతార్థుం జేయవే" యని ప్రశ్నింప, నాపన్నగశయనుం డిట్లని వాక్రుచ్చె.

"అర్జునా! వేదాంతసారము పండ్రెండు విధంబులు. సాంఖ్య సూత్రము, ఛాయాపురుష లక్షణము, నాదానందభావము, పంచ ముద్రాభావము, తారకమంత్రభావము, సచ్చిదానంద లక్షణము, ఆకార నిరాకారభావము, అమనస్కము, దర్పకభావము, మౌళిక ప్రకారము, అచలపరిపూర్ణము ననునవి ఈమార్గముల ననుసరించి, నడచుకొనువానికి విదేహకైవల్యము సులభముగ సిద్ధించును. గురుముఖంబున నొక్కొక్క విషయమైన బోధింపబడి, పుణ్యపదమందిన మహాత్ములగు రాజుల చరిత్రములం దెలిపెద నాకర్ణింపుము. మొదటిదగు సాంఖ్యసూత్రము ననుసరించిన జగత్సింహ మహారాజుకథను దెలిపెద నాకర్ణింపుము.

జగత్సింహమహారాజు కథ

తొల్లి కేరలదేశమును బాలించుచుండిన వీరసేనమహారాజునకు లోకోత్తర సౌందర్యలావణ్య విరాజితయని ప్రఖ్యాతిగాంచిన నళిని యను భార్యవలన చిరకాలమునకు జగత్సింహుఁడను పుత్రుఁడు జన్మించెను.

వీరసేన మహారాజు లేక లేక కలిగిన యాపుత్రునత్యధిక గారాబముతో, పెంచుచు, సకల శాస్త్రపారంగతునిగను, ధనుర్విద్యాకుశలునిగను, సమర కౌశలయుక్తునిగను చేసెను. ఆ రాజపుత్రుడు నకంతట లోకసంచారము చేయవలయునను కోరికజనించెను. జనకునితో జెప్పినచో బయలుదేఱుట కంగీకరింపరని తలంచి యొకానొకనాఁడు మానసుండు వలయుఁబ్రయాణ సామగ్రిం గైకొని, యొకనాఁటి యర్ధరాత్రింబున నుత్తమతురంగము నారోహించి, పయనంబయ్యెను.

తెల్లవాఱినపిదప వీరసేన మహారాజును నళినీదేవియును కుమారుని గానక, మిక్కిలి పరితపించి నల్గెసలకుఁ జారకులఁ బంపిరి. ఒక్కండైనను రాకొమారుని జాడ దెలుపఁజాలకపోయెను.

ఇట జగత్సింహుండు ఘూకసూకర శార్దూల కరాళ వ్యాళాది క్రూరమృగ సమన్వితమగు నరణ్యంబులను, పర్వతోపత్యకలను, గిరికందరములను దాటిపోవుచు, సరోవర జలంబులం గ్రోలుచు, మాతులుంగ ఖర్జూరాది ఫలంబుల నారగించుచు ప్రకృతి రామణీయకతం బరికించి, యానందింపుచు నేగి యేగి యొక నగరమును సమీపించి, నవపారిభంబు వెదఁజల్లు వృక్షంబులతో నిండియున్న యొక యుద్యానవనంబును జూచెను.

ఆవనమునుండి వచ్చెడు సుగంధమిళిత మలయమారుతము మేనుసోక, హాయిఁజెంది, జగత్సింహరాజకుమారుఁడు తన హయముతో నావనములోనికి లంఘించెను.

ఆయుపవనంబున నశ్వము నొక తరువునకుం గట్టివైచి యా రాజనందనుఁ డయ్యారామములోని పుష్పలతలను, ఫలవృక్షంబుల నేత్రోత్సవంబుగఁ గాంచుచు "ఈవన మేరాజునకోఁ జెందియుండ వలె" నని మనంబున తలపోసి, యావనములోని సరస్సుదరికరిగి, నిర్మల జలంబులఁ ద్రావి, యొక చంద్రకాంత శిలావేదికపై విశ్రమించెను.

ఇంతలోఁ గొందఱు యువతీమణు లత్యంత మనోహరములగు పాటలను సుమధురకంఠస్వరమున బాడుచు నట కరుదెంచుట గమనించి, జగత్సింహుఁడు "ఓహో! ఈతరుణీమణు లిచ్చోట జలక్రీడలు సలుపుదురు కాఁబోలు. అలసి సొలసియున్న నేనెందేగుదును. ఈమహోన్నత వృక్షశాఖాగ్రంబునఁ గూర్చుండి వీరి యాటపాటల నరసెదగాక" యని తలంచి, గుబురుగానున్న యొక చెట్టుకొమ్మపైఁ గూర్చుండెను.

ఆ కామినులంత నరుదెంచి, యాసరోవరతీరంబున గూర్చుండి, మ్రోడులు చిగుర్చునట్లు తమ కంఠములెత్తి లోకమోహనకరముగఁ బాడిరి. ఆనారీమణుల సమూహములో నొక యువతి యందమైనకంటె విలువైన దుస్తులధరించి, సౌందర్యరాశి యననొప్పుచుండెను. ఆమె యాకార ప్రకారాదులనుబట్టి, రాజకుమార్తెయై యుండునని గ్రహించి జగత్సింహుఁ డామె చక్కదనమున కక్కజంబొంది కామవికార మునకులోనై ఈమెను పెండ్లిచేసికొనని జన్మ వ్యర్థమని తలంచి మరల 'చక్కనీ! నే నీమె పెండ్లాడుటకుఁ బూచి తేనిపోని యూవికారముం దెచ్చి

పెట్టుకొంటి నీమె సాహసముగా నున్నచో నామెనం బ్రాణములు నిల్పు ట కల్లయని తలంచి ఈ మెధరించిన వలువలం గ్రహించి యైన మాన సము నూఱడించుకొందమని యెంచి తన బాణమున సమ్ములు సంధించి యాతూణీరముల చేతనే రజ్జువుగావించి సరస్తీరమున నున్న యాచీరను రైకలను హరించి తనయొద్ద నుంచుకొనెను.

రాజకొమరిత తోడి చెలికత్తెలతో తీరమునకేతెంచి తన దుస్తులు లేకుండుటకును, బాణముచే భూమి లో నైన యాఘాతమునకును నాశ్చర్యమునొంది కలవరపడి చెలికత్తెచే నంతఃపురమునుండి చీరను దెప్పించుకొని లోనికేగి తనతలిదండ్రుల కవ్విషయము నెఱింగించెను. జగత్సింహుఁ డాయుపవనమునుండి వెడలిపోయెను. రాజ కుమార్తెతో నావిషయము విచారింతునని పలికి మంత్రియగు సుశర్మతో నా యుపవనంబునకరిగి యాప్రదేశముం బరీక్షించెను. సుశర్మ రాజు నుద్దేశించి "ప్రభూ! ఎవరో రాజకుమారుఁడు తమపుత్రికారత్నము సఖీజనపరివృతయై కొలనుకరుదెంచి జలకమాడుటకై వస్త్రములు తీరముననుంచుట గమనించిన యేరాజపుత్రుఁడో తనయస్త్రవిద్యా కౌశలమున బాణములచే రజ్జువుంగావించి యామె చీరలఁగొనియుండు"నని పలికెను.

అంత నాజయద్రథమహారాజు తనకుమార్తెను జేరంజేరి, మంత్రి చెప్పిన విషయముం దెలుప, నామె "తండ్రీ! నేను స్నానమొనరించు నప్పుడా రాజకుమారుఁడు నాయవయవములను గాంచి యుండును. అట్టి యెడ నేను మఱొకరాజకుమారుని ప్రేమింపఁజాలను నాకారాకొమరునెట్లయిన వివాహము చేయుఁడన్యుల నేనొల్ల" నని పలికెను. రాజంతట వల్లెయని, మంత్రితోఁ దన కుమార్తె దృఢమనోనిశ్చయముం దెలిపి, యెట్లయిన నారాకొమరుని దోడితేవలయునని చెప్పగా నామంత్రిసత్తముఁడగు సుశర్మ ప్రయాణసన్నద్ధుండై వెడలెను.

ఇచట నాజగత్సింహుఁడువన్యమృగారావములచేఁ బ్రతిధ్వనించు చుండారణ్యములను గడచి పోవుచుండెను. అతని చిత్తముమాత్ర మామత్తకాశినిపై హత్తియుండెను. అతని కేది దృగ్గోచరమైనను నా రాజకుమార్తెవలెనే తోఁచుచుండును. అతఁడు పోయిపోయి భరద్వాజ మహర్షి యాశ్రమము సమీపించెను. భరద్వాజమహర్షి శిష్యులు ఖిన్నుఁడైయున్న యా రాజనందనునిం గాంచి, యాతని నామహర్షి చెంతకుఁ దోడ్కొనిపోయిరి.

భరద్వాజమహర్షి జగత్సింహుని కన్గొని "రాకుమారా! నీవ దనము నన్నిఁ గ్రాఁగియుండుటకు హేతువేమి?" యని ప్రశ్నింప నా రాకుమారుఁడు తాను జయద్రధమహారాజుకుమార్తె మందారమాలను గాంచి మోహాకరవశతఁ జెందిన యుదంతము నెఱింగింప నామునిపుంగ వుం డిట్లనియె.

"కుమారా! నీవింకను సంసారసాగరమను మాయాజాలంబున జి క్కుకొనియుండవుగదా! కటా! కామమెంతగర్హ్యమైనది? తుచ్ఛము గు నాశ్రమాశ్రమములకంటె సుఖమున కాశించి యింద్రాదిదేవతలే నిరర్థక ములైయున్నవని యెఱింగిన నీ వట్లొనర్చుట పాడియగునా? సంసార వాంఛను వీడి శాంతిని పొందుము. నీ కేను శబ్దభేదియను మహామంత్రము నుపదేశింతునని పలికిన జగత్సింహకుమారుం డాశ్చర్యచకితుండై యా మునిపాదములకెఱఁగి "నేను ధన్యుఁడ నైతి" ననెను.

భరద్వాజమహర్షి యా రాజపుత్త్రునకు అష్టాక్షరీమంత్ర, మం త్రోద్ధారమంత్రమూలమంత్రసారములను బోధించి ఎనిమిదిమంత్రా క్షరములను కిమలసప్తకమునందును నాదబ్రహ్మమునందును నిలిపి ఆ బీజాంబులను వర్ణించి తదధిదేవతను వివరించి "కుమారా! నీవు కృ తార్థుఁడవైతివి. మానసపీఠమును మంత్రపీఠముగా నొనరించితివి. ఈమంత్రము మహామహిమోపేతంబైనది. నీవును దీనిం బారాయణ

మొనరించి పుణ్యశ్లోకమునొందగలవు. తొలుత సద్వయబ్రహ్మమునం దాకసమును ఆకాశమునుండి వాయువును దానివలన నగ్నియును నగ్నివలన జలమును జలమువలన భూమియుఁ గలిగినవి. ఆకాశమునకు బ్రహ్మతోడి సంబంధమువలన జ్ఞానమును వాయువునకు నాకాశము సంబంధముకల్గుటచేత హృదయమును అగ్నియు నాకాశము కలియుట వలన బుద్ధియును జలాకాశసంబంధమువలన చిత్తమును భూమ్యాకాశసంయోగమువలన నహంకారమును నావిర్భవించినవి. ఇవి గగనమునకు సంబంధముకలిగినవై యంతరింద్రియములనాఁబడును. ఇఁక ప్రాణేంద్రియములు ప్రాణాపానవ్యానోదాన సమానములను నైదు నైయున్నవి. అగ్నిసంబంధములగు జ్ఞానేంద్రియములు శ్రోత్ర త్వక్ చక్షు జిహ్వా ఆఘ్రాణములను నైదు నైయున్నవి. ఇక నుదకమును సంబంధించి శబ్దస్పర్శరూపరసగంధములున్నవి. వాక్కు, పాణి, పాద, గుహ్య వాయువులైదును భూమికి సంబంధించిన కర్మేంద్రియములై యున్నవి. మొత్తమీయిరువదియైదునుగలిసి శరీరముగా వెలయుచున్నవి.

జ్ఞాత	మనస్సు	బుద్ధి	చిత్తము	అహంకారము
సమానము	వ్యానము	ఉదానము	ప్రాణము	అపానము
శ్రోత్రము	త్వక్కు	చక్షువు	జిహ్వ	ఘ్రాణము
శబ్దము	స్పర్శము	రూపము	రసము	గంధము
వాక్కు	పాణి	పాదము	గుహ్యము	వాయువు

జ్ఞాతస్సమానశ్రోత్ర శబ్దవాక్కు లైదును నాకాశపంచకమనియు, మనోవ్యానత్వక స్పర్శపాణు లైదును వాయుపంచకమనియు, బుద్ధి, ఉదాన, చక్షు రూప పాదము లగ్నిపంచకమనియు, చిత్త ప్రాణ, జిహ్వా, రస గుహ్యము లైదును నుదకపంచకమనియు, నహంకార, అపాన, ఘ్రాణ, గంధ వాయువులైదును భూపంచకమనియు ననబడును.

శ్రోత్రము నకు దానికి విషయము శబ్దముగను, దిక్కు అధిదేవత గను, త్వక్కునకు రూపమును, సూర్యుం డధిదేవతగను, జిహ్వకు విషయము రసము, వరుణుండధిదేవతగను వెలయుచున్నవి.

వాక్కునకు వచనము విషయముగను అధిదేవత అగ్నిదేముండు ను, పాణికి దానము విషయముగను అధిదేవత విష్ణుదేవుడు, గుహ్య మున కానందము విషయము బ్రహ్మదేవతయు, వాయువునకు విసర్జ నము విషయముగను, అధిదేవత మృత్యువును నై వెలయుచున్నవి.

నాభిలో సమానవాయువును, మనస్సున ప్రాణవాయువును, గుదమునందపానవాయువును, కంఠమునందు దానవాయువును, శరీరము నందంతటను వ్యానవాయువును నుండుటయే గాక నాగ, కూర్మ, కృకర, దేవదత్త ధనంజయంబులను నై దుపవాయువులు కాయమునం దంతటను నిండియుండును.

మఱియు కాలాగ్ని పాలమునందును. జఠరాగ్నికుక్షిలోను, శీతాగ్ని హృదయమందును, క్రోధాగ్ని నేత్రములందును జ్ఞానాగ్ని భ్రూమధ్యంబునందును గలిగియుంచి పంచాగ్నులునని చెప్పంబడును. ఈపంచాగ్నుల మధ్యమున నాత్మారాము డేకరూపుండై వెలుగొందు చుండును. మఱియు జాగరణ స్వప్న సుషుప్త్యవస్థలు మూడింటిలో మొదటిది హృదయమునను, కంఠమున స్వప్నమును, త్రికూటంబున సుషుప్తియునందును ఈమూండవస్థలును గృహస్థాశ్రమ యోగకరంబు లును, తుర్యము తుర్యాతీతమునను రెండునుంగలిపి యోగింద్రులకు నియమితంబులై యుండును. ఇంద్రియ సాంగత్యవిరహితమై నిర్మలమై యుండు సుషుప్త్యవస్థయే అవస్థలన్నింట శ్రేష్ఠంబని పెద్దలు నుడువు దురు. హృదయము ప్రాణవాయువుతోనిండి రసము జిహ్వేంద్రియము గ్రాహించి గుహ్యావస్థలు రెండును మదించుటచే శుక్ల శ్రోణితములుప్పొంగి రెండును నొకటిగా యభివృద్ధినొంది పిండరూపంబు

కొంది సమానవాయు పరిపోషితములై వివిధావయవములు క్రమ క్రమముగ నేర్పడ నవమాసములు మూత్రపురీష నిలయమైన గర్భము నుండి మూత్రద్వారముంగడచి యీవలఁబడి మాతచే పోషింపంబడును. జనని శోణితంబెక్కుడైన నెఱుపుగను, తండ్రి శోణితంబధికంబైన నల్లగాను రెండును సమానంబైనచో శ్యామలచాయగాను పుత్రులు జనన మొందుచుందురు. అట్టి హేయమగు నింద్రియంబున కాశించి నీవిట్లు విగాహింతువనవు కాకూడ'దని భరద్వాజమహర్షి జగత్సింహునకు సాంఖ్య సూత్రమంత్రంబుల సాంగముగ నెఱింగించుటయేగాక శబ్దభేదియను మహామంత్రమును గూడ నుపదేశించెను.

జగత్సింహరాకొమరుఁడు మానవజీవితాంతరార్థము గ్రహించినవాడై యాఋషికి సుశ్రూష చేయుచు, సత్యతవిని గూఢంబులగు వేదాంత రహస్యములం దెలిసికొనుచుండెను.

ఇట్లు పలికిన శ్రీకృష్ణుని మాటల నాకర్ణించిన యర్జునుండు సంతుష్టాంతరంగుఁడై "బావా! గోవిందా! నీకృపాతిశయమున సాంఖ్య సూత్ర ధర్మముల నెఱింగితిని. జగత్సింహుఁ డేమయ్యెను? ఆరాజసుత మందారమాలగతి యేమయ్యె" నని యడుగ, నచ్యుతుఁ డిట్లనియె.

“అర్జునా! భరద్వాజమహర్షి యాశ్రమమునుండి యొకనాఁడు జగత్సింహుఁడు ఫలపుష్పములకై వనాంతర్భాగంబునకుంబోవఁ గొందఱు బాటసారులు గోచరించిరి. “అయ్యా! మీరెం దేగుచున్నా”రని జగత్సింహరాజసూనుఁడు ప్రశ్నింప వారు “అర్యోత్తమా! మత్స్యదేశాధీశుఁడైన కళింగవర్మమహారాజు తనపుత్రికయైన చిత్రరేఖ స్వయంవర మహోత్సవముఁజూడబోవుచున్నాము. ఆరాజశేఖరుఁ డొక శారికాయంత్రము నేర్పఱచినాఁడు. ఆయంత్రమునకు గట్టబడిన మత్స్యమును క్రిందనుంచిన యద్దంబునమండి గుఱిచూచి కొట్టినవారికి తనకుమార్తెనిత్తునని ప్రకటించినా”డని చెప్పగా జగత్సింహుఁడు ఋషికొద్దకు

బిరబిరనరిగి "మునీంద్రా! మత్స్యదేశంబునకుఁబోయివత్తు"నని చెప్ప వాఋషీశ్వరుఁడు "శుభంబగుఁగాక" యని యాశీర్వదించి పంపెను.

జగన్మోహనుఁడు నిజహయారూఢుఁడై మత్స్యదేశాభిముఖంబుగ బోవుచుండగ దేశదేశంబుల వారిని నన్వేషించుచున్న జయద్రథ మహారాజు మంత్రి సుశర్మ కనిపించెను. శుష్కించి జీర్ణవసనధారియై యున్న యారాజసూనుఁడే మందారమాలకంచుకములను గ్రహించినవాఁడై యుండునని యూహించి నిజచరిత్రమాతనినుండియే నేదేని యుక్తింబన్ని దెలియవలెనని మొంచి యాతనితో వివిధవిషయములం గూర్చి ముచ్చటించుచు రాజకుమారా! ఈవనసౌందర్యము నెంతని వర్ణింపగల"మని పలుక నారాజనందను "డోయీ! ఈయరణ్య రామణీయకమునకే యింతగా నబ్బురపడుచుంటివే? విదర్భదేశపు మహారాజయిన జయద్రథరాజేంద్రుని కుమార్తె యుద్యానవన రామణీయకత కొందును సరిపోల"దని చెప్పెను. సుశర్మ నిజముగా నాతఁడే మందారమాలం దాఁచియుండునని నిశ్చయించుకొని మఱికొంత దవ్వేగినపిదప నొకసరోవరము కనబడగ నామంత్రి "ఆహా! ఈకొలనుశోభ వర్ణనాతీతమని పలుక నారాజపుత్త్రుఁడు "ఓయీ! నీవీప్రపంచమున విచిత్రములైనవానిని వేటినిఁజూచియుండవు. విదర్భదేశాధీశుని కొమరితయుద్యానవనమునందలి సరస్సునుజూచితివా యిక నచ్చోటినుండి విడిచిరా" వని చెప్పగా నామంత్రి "అయ్యా! ఆరాజపుత్త్రి యుద్యానవనంబు నెట్లు చూచితి"రని ప్రశ్నింప నాతఁడు జరిగినదంతయుఁ జెప్పెను.

మంత్రిమఱల "నయ్యా! అంతటిసౌందర్యవతియైన రాకొమరితను జలకమాడుచుండ కనులారగాంచి యొక్కపలుకైనా నాడక యీవలికివచ్చిన మీమనోదార్ఢ్యమెంతయుఁ బ్రశంసాపాత్రము ఆసౌందర్యమూర్తిని విడిచివచ్చుటకు మీమనస్సెట్లు తృప్తినొందిన"దని యడుగ నాజగన్మోహనుఁడు తనకడనున్న మూటవిప్పి యామె చీరనుఱైకను

జూచి "అయ్యా! ఆరాకొమారిక సౌందర్యమునకేను విమోహితుండనై గానరా త్రియుఁ నై ఉన్మాదుడనైపోతి"నని వచించగా కనులనుండి జలజలమని దుఃఖాశ్రుబిందువులు రాలెను.

అంత సుశర్మ యా రాకొమారు నుద్దేశించి, "అయ్యా! విచారింపకుము. మావిదర్భదేశపు రాజనందన మందారమాలనే నీవు చూచి మోహావివశుఁడవైతివి. నీవామె నుద్యానవనమునుండి వెడలిపోయిన పిదప నామెలవాగ తన చెలికత్తెలకు నీ వృత్తాంతము దెలుపగా వారందు నిన్ను వెదకుటకై నన్నంపినారు. నేను దేశాంతరముల నిద్రాహారములమాని నిన్ను వెదకుచు నేటికి గలిగితిని. రాకుమారా! రమ్ము. వచ్చి మామందారమాలను బెండ్లాడి సుఖింపుము" మనెను. జగత్సింహుఁ డానందబాష్పాకులనయనుఁడై "అయ్యా! మంత్రిసత్తమా! మత్స్యదేశాధినాథుండగు కళింగవర్మ కుమార్తె చిత్రరేఖ వివాహమహోత్సవమునకే పరుగుచున్నాను. అచ్చట శౌరికాయంత్రాద్భుతముం దిలకించి, మగుడి మీదేశమునకరుగుద" మన సుశర్మ "నరేంద్రనందనా! నామనవి నాలకింపుము. మారాజపుత్రినే పట్టంపుదేవిం జేయువలయు" ననుటయు నతఁడుల సానందంగీకరించెను.

జగత్సింహ సుశర్మలు సరససల్లాప నిమగ్నులై హయముల బరువెత్తించుచు మత్స్యదేశముం జేరిరి. మఱునాఁడే స్వయంవరమగుట నానగరము వివిధదేశాధిపులగు రాజులతోడను వారివారి గజతురగ పదాతి పరివారవర్గముతోడను నిండి నేత్రోత్సవముగ నుండెను. స్వయంవర సభామంటపము చక్కఁగా నలంకరింపఁబడి, రాజుల కిరీటములందలి రత్నకాంతులతో ధగద్ధగాయమానముగఁ బ్రకాశించుచుండెను. కళింగవర్మ తన కుమార్తెను జూపి, "రాజశ్రేష్ఠులారా! ఈశౌరికాయంత్రముక్రింద నమర్పఁబడియున్న యంత్రములో, యంత్ర

బిరబిరనరిగి "...ట్టంబడిన మత్స్య ప్రతిబింబము నాలోకించి, లక్ష్యము భేదించువానికి నాతనయనిచ్చి పరిణయము కావింతు" నని, కూ ర్చుండెను.

రాజులెల్లరును నామహాయంత్రమును దేటిపారిజాదఁజాలక "అహా! ఇది మాశక్తి నిమించిన విషయ"మని, విన్నదనమున మిన్న కుండిరి. జగత్సింహుఁడు యంత్రమును సమీపించి, దిక్కులు పిక్క టిలునట్లు ధనుష్టంకారముం జేసి వింట నమ్ములు సంధించి, భరద్వాజ మహర్షిం దలంచుకొని శరము విడుచునరి కది తివ్వనవేగి యాలక్ష్య మును భేదించెను. దేవతలు దుందుభులు మ్రోయించిరి. రాజులెల్లరు నాశ్చర్యమగ్నమానసులైరి. కళింగవర్మ జగత్సింహుని విలువిద్యా కౌశలమును శ్లాఘించి, మహావైభవమున కుమార్తెనిచ్చి పరిణయ ముగావించెను.

అయిదవనాఁటి రాత్రి జగత్సింహుఁడు చిత్రరేఖతో మందార మాల విషయముం దెల్పి, "నీవు నారెండవభార్య"వని మఱునాఁడు మామగారొసఁగిన యమూల్య బహుమానములంగొని భార్యాసహి తుఁడై విదర్భదేశాధినాథుండగు జయదత్తమహారాజు నగరికి సుశర్మ తోఁ బయనంబయ్యెను.

చారునివలన సుశర్మ జగత్సింహు లరుదెంచుచున్నారని విని జయదత్తుఁడు పురము నత్యంతమనోహరముగ నలంకరించెను. ఆరా జు జగత్సింహసుశర్మలను ఎదుర్కొని గౌరవించి నగరునకుఁగొంపో యెను. చిత్రరేఖ మందారమాలచెంతకంపబడెను. శుభముహూర్త మున మందారమాలాజగత్సింహుల వివాహముజరిగెను.

అట గొన్నాళ్ళుండి జయదత్తుఁ డొసంగిన కానుకలతో జగ త్సింహుఁడు మందారమాలా చిత్రరేఖలను దోడ్కొని సపరివారము గ కేరళదేశమున కరిగెను. వీరసేనమహారాజును నళినీదేవియు కుమా

రుని కన్గొని యత్యధికానందభరితాత్ములై "నాయనా! నీకింక గానరా మముఁదెలుపు"మన నాతఁడు మందారమాలాదిత్రికలం జాతియుఁ

అంత శుభదినంబున వీరసేనమహారాజు కుమారునకు బ[illegible]కాది కట్టెను. జగత్సింహుఁడు వివిధదేశముల జయించి రాజ్యంబును సుస్థిరతమొనరించి ప్రజానురంజకముగఁ బాలించి యనంతరమున విష్ణుసాన్నిధ్యమునొందెనని కథముగింపగా నర్జునుఁడు "బావా! దామోదరా! నాకు నిద్రవచ్చుచున్నది. రేపు మఱియొక విషయమై ప్రసంగింత"మనియెను.

వారానాఁటి రేయి సుకతిన్నెపై నిద్రించిరి.

మొదటికథ సమాప్తము.

బిరబిరనరి

రెండవ కథ.

వాఖ్యా ఛదించ

ద్యం

రెండవనాఁటిరాత్రి శ్రీకృష్ణార్జునులు యమునాప్రై కతస్థలులం దూర్చుండి, తాంబూల చర్వణముగావించుకొనుచు సరససల్లాపముల నాడుకొనుచుండఁ బార్థుండు "బావా! వేదాంతరహస్యములలో ... పురుషలక్షణము నెఱింగించి, నన్నుం గృతార్థుం జేయుము" నుడువ ... హాస చంద్రికా వికసిత వదనారవిందుఁడై, దామోదరుండిట్లనియె.

"బావా! నేను నీకు వీరప్రతాపమహారాజు కథను దెలిపెద నాకర్ణింపుము.

వీరప్రతాప మహారాజు కథ.

... దేశమును దిలీపమహారాజు ప్రజలం గన్నబిడ్డల భాతిం బరిపాలించుచున్నతఱి నాతని కుమారుండగు వీరప్రతాపుఁడు ధనుర్విద్యా కుశలుఁడై సకలశాస్త్ర పారంగతుఁడై విరాజిల్లుచుం డెను. అతనికి మతిమంతుఁడను మంత్రికుమారుం డెల్లవేళల తోడు నీడయై మెలంగుచుండెను. ఒకనాఁటిరాత్రి యారాజకుమారుండగు వీరప్రతాపుండును, మంత్రినందనుఁడగు మతిమంతుఁడును దేశసంచారము చేయు తలంపు కలుగఁగా, ప్రయాణసన్నద్ధులై రెండు ఉత్తమాశ్వముల నారోహించి వెడలిపోయిరి.

ఉదయమున రాజపుత్రుడును, మంత్రితనయుడును గానరా కుండుటచేఁ బురమున కల్లోలముదయించెను. రాజును మంత్రియుఁ దమకుమారుల వెదక చారులఁ బంపిరి.

ఇట వీరప్రతాపమహీనుంతు లిరువురును వ్యాఘ్రభల్లూకాది వన్యమృగ ఘోషలచేఁ బ్రజ్వరించు భయంకరాటవులందు నిర్భయముగ గుర్రమ్మురుచు ననేకపర్వతములఁదాటి వింధ్యపర్వతమును సమీపించిరి. అంత వీరప్రతాపునకు దాహము విశేషముగా కాఁగా నాతఁడు మంత్రిపుత్రుంజూచి "మిత్రమా! పిపాసమర్భరముగానున్నది. నే నింక నడువఁజాలను. ఎందైనవెదకి నీరంబుఁగొనివచ్చి నాప్రాణంబుల నిలుపుమా" యనెను. మతిమంతుఁడు వెంటనే బయలుదేరి చాల దూరము నడచిపోయెను.

మతిమంతుడట్లు చాలదూరముబోవగా నొకబిలము కనిపించెను. రాజకుమారునకు జలంబుఁదీసికొనిపోవు తలంపుతో అన్యథా వంచేదియు లేని యామంత్రితనయుఁడు నిర్భయముగా నాబిలమునఁ బ్రవేశించెను. మృదుమందమారుతము వీచుటచే సమీపంబునందెక్కడ జలము లభ్యంబగునని యూహించెను. కొంతదూరము చనుసరికి పెద్ద వెలుగు కనంబడి మతిమంతు నాశ్చర్యాంబుధిమగ్నమానసుని గావించెను. ధైర్యముతో నాతండావెలుగును సమీపింపఁ గొని సుందరాంగి యాతనిని సమీపించి "ఓయీ! ఈదేవతావిహారస్థలమునకు నరుఁడవగు నీవెట్లురా సాహసించితి"వని జలమంత్రించి యాతనిపై జల్లగా నతఁడు మర్కటరూపము ధరించెను. కోతిరూపముందాల్చిన మంత్రికుమారు నాతరుణీమణి తోడ్కొనిపోయి తక్కుంగల వానరసమూహంబునఁజేర్చెను.

ఇచ్చట వీరప్రతాపుఁ డెంతసేపటికిని మంత్రికుమారుఁడు రాకుండుటకు మిక్కిలి విచారించి, కష్టముతో మరలఁ బ్రయాణము

సాగించు నని కనతిదూరములో నొక యామలకవృక్షము గోచరింపఁగా నాఫలముల భుజించి, దాహబాధ యుపశమనముఁ జేసికొని కొంత దూరము పోవునరి కొక నది కనిపించెను. ఆనదీ జలంబులఁ దనివితీరఁ గ్రోలిన వీరప్రతాపునకా ప్రవాహమున పెద్ద తలవెంట్రుక కనిపించెను. దానిం దీసి పరికింప, నయ్యది పండ్రెండు మూరల పొడవు గలిగి నిడివిగనుండెను. "ఇంత నిడివిగల తలవెంట్రుక కలిగియున్న నారీమణి మానవలోకమున నుండు టరుదని గ్రహించిన యావీరప్రతాపుఁడా కేశముంగొని "తమ్ముఁడా! మతిమంతా!" యని ఎలుంగెత్తి కేకలిడుచు, పోయిపోయి భాస్కర మహాఋషి యాశ్రమముం జేరెను.

భాస్కరమహర్షి వీరప్రతాపుని యుదంతమాలకించి, పండ్రెండుమూరల నిడివిగల తలవెంట్రుకగల తన్వికథను, మతిమంతుని జాడలను దెలిసికొనుట యాతని యభిమతిమై యున్నదని గ్రహించి, యిట్లనియె.

"దేవకాంతయగు ఉలూచిపేరు వినియుందువు. ఆఉలూచి యొకానొకప్పుడు భూలోకసంచారసందర్భమున మరుత్తుండను నృపాలుని గాంచి మోహావివశయై యాతనిని వరియింపఁదలఁచెను. ఆతఁడును నామెను మోహించి వివాహమాడెను. ఉలూచి గర్భవతియై తొమ్మిదిమాసములలో ననంతకోటి సూర్యప్రభాసమానయగు నాఁడుశిశువునుగాంచెను. ఆశిశువుజన్మించినదినంతనే మరుదాజ్ఞ 'నీశిశువునునీవే పెంచుకొనుము'ని చెప్పి తనదేశమునకు వెడలిపోయెను.

ఉలూచి భూలోకమున నుండుట కవకాశములేని దేవకాంతయగుటచే నాకుమారికకు కీర్తిచంద్రికయని పేరిడి మువ్వురు చేడియలను గొలది పరివారమును నేర్పరచి యచ్చటచ్చటవచ్చి చూచుచుండె

ను. ఆకీర్తిచంద్రిక నవయౌవనోద్భాసితయై దిగంతవిశ్రాంతసౌందర్య విలసితయై లోకోత్తరలావణ్యవతియై వెలుగొందుచు మనుజులఁ బెండ్లి యాడుట కంగీకరింపక యాబిలమును జొచ్చినవారి నందరను కోతు లుగను, శునకములుగను జేయుచుండెను. ఆకీర్తిచంద్రిక స్నానము చేయునపుడు రాలిన శిరోజమేయిది. నీస్నేహితుఁడు సుతిమంతుఁడు నా కవేళ యాబిలముంజొచ్చి వానరరూపమును బొందియుండునని తలంతు" నని పలుక వీరబ్రహ్మేంద్రుఁడు వెంటనే మూర్ఛితుఁడై "మహర్షిచంద్రమా! త్రైలోక్యవర్ణితమగు రాకాలమున జన్మించి పిశాచమువలె నూర కుండుట పాడికాదు నేను వెళ్ళి నామిత్రుని విడిపింతునని చెప్పగా నా భాస్కరమహర్షి "వత్సా! తొందరపడెదవేల? నేజెప్పుదానిని సావ ధానముగా నాలకించి వెళ్ళుము. వేదాంతరహస్యమగు ఛాయాపురుష లక్షణము దెలిపెద" నాకర్ణింపుమని యిట్లు చెప్పెను.

"సకార ఓంకారంబును, బిందుయుక్తంబగు హకారంబును సోహంపాక్షరద్వయంబు జపించి సూర్యాభిముఖముగా నిలిచి, నీదేహ చ్ఛాయను జూచి, శివాక్షరములుండు స్థానముపై దృష్టి స్థిరముగఁ జేసి అచంచలముగ మేఘములవంకఁ జూడుము. ఆమేఘమధ్యమున నీకు ఛాయాపురుషుఁడు దృగ్గోచరుఁడగును. ఆఛాయాపురుషునకు శిరస్సు లేనిచో నాఱుమాసములకును, కరములు లోపించినచో మూఁడు మాసములకును, పాదములు లేకున్నచో నొక మాసమునకును మృతి సంభవించును. ఛాయ రక్తవర్ణముగనున్నచో సామ్రాజ్యాధిపత్యము కలుగును. పసుపువర్ణముం గల్గియున్నచో మహీమండలనాయకుం డగును. శ్వేతవర్ణ యుక్తముగనున్నచో నవారోగ్యము, దారిద్ర్యము సంప్రాప్తంబగు" లని పలికి, ఛాయాపురుషుని జూడుమనెను.

నిశ్చల హృదయముతో వీరబ్రహ్మేంద్రుఁడు భాస్కరమహర్షి యుపదేశించిన మంత్రమును జపించుచు, ఛాయాపురుషుని విలోకించి,

ఎఱుపు పసుపు వర్ణములు కలిసియున్నవని చెప్పగా నాఋషి "వత్సా! నీకు సకల శుభంబులును గలుగును. ఆబిలమున కేగి, నిన్ను 'ఎవరవు?' వని యడిగిన వారితో దేవదూతనని చెప్పి, 'కీర్తిచంద్రికా' యని గొంతెత్తి పిలిచినంతనే ఆమె వచ్చును. నీవామెను బరిణయమై రమ్ము 'అని చెప్పెను.'

శ్రీకృష్ణుఁ డిట్లు చెప్పగానే అర్జునుఁడు "బావా! ఛాయాపురుషు నేకాలమున జూడనగు?" నని ప్రశ్నింప నిట్లనియెను.

"అర్జునా! ప్రాతఃకాలంబున నెన్నిది గడియలనుండి యిరువది నాలుగు ఘడియలవఱకును, రాత్రికాలమున చంద్రకాంతి యున్నంత కాలమును, సూర్యచంద్రులు స్పష్టముగా లేనప్పుడు దీపకాంతియందును జూడనగు" నని అర్జునునకు ఛాయాపురుష దర్శనముం జేయించెను.

"తరువాత వీరప్రతాపుఁ డేమిచేసె?" నని పాండవమధ్యముఁడు ప్రశ్నింప, వాసుదేవుఁ డిట్లనియె.

"అర్జునా! వీరప్రతాపుండంత నాబిలముం జొచ్చి పరిచారికలకు దేవదూతనని చెప్పుచు "కీర్తిచంద్రికా!" యని పిలిచెను. ఆమె వచ్చి నవమోహనాకారుఁడును, జగదేక సుందరుఁడునగు వీరప్రతాపుని గాంచి. "నీవెవ్వ?" రని ప్రశ్నింప, నాతఁడు భాస్కరమహర్షి వలన నామె చరిత్రము నెఱింగి, యట కేతెంచిన విధానముం జెప్పగా, నామె యాతని మర్కటముగా మార్చినచో భాస్కరఋషి శపించునని భీతిల్లి, తల్లియుల్కాంగిం దలంచుకొనెను. ఉల్కాంగి మనోవేగముతో నచ్చటికరుదెంచి, యావృత్తాంతమంతయు నరసి, యామెతో వీరప్రతాపుని వివాహముచేసికొనుమని చెప్పెను. కీర్తిచంద్రిక "అక్కటా! ఈయపూర్వ సౌందర్యము నరునిపాలు చేయవలయునా తల్లీ!"

యనగా నాలూచి, "అయ్యా! ఈతఁడు భాస్కరమహాఋషివలన దేవ రహస్యము నెఱింగిన ఘనుం" డని వచ్చఁ బలికి, దబ్బది యోగంబుల వివాహముం జేసెను.

వీరవరితాపుఁడా కీర్తిచంద్రికతో శృంగారసామ్రాజ్యసుఖభోగము లనుభవించుచు కాలముగడపుచుండిరి. ఒకనాఁడు మంత్రిసుతుఁడగు మతిమంతుఁడు జ్ఞప్తికిరాగా చింతింపసాగెను. కీర్తిచంద్రిక భర్త విచారమునకు గారణము తెలిసికొని యానాగరముల నన్నిటి వారిని సమక్షమునకు రావించి, మనుష్యులుగాఁ జేసెను. వీరవరితాపుఁడు మతిమంతుని గుర్తించి, తక్కుంగల వారిని విడిచిపుచ్చెను.

అతఁడు నిజరాజ్యమునకుఁ బోవనెంచి, కీర్తిచంద్రికతోఁ జెప్పగా మంత్రికత్తెలను కింకరులుగాఁ జేసి, పయనమయ్యెను. వీరవరితాపుఁడు మతిమంతుఁడును, కీర్తిచంద్రిక, చెలికత్తెలును దివ్యగా కాశ్మీరదేశముం జేరిరి. వారొక సత్రమున బసచేసి భోజనము కావించి 'ఈయూరి విశేషములేమి?'యని ప్రశ్నింప నొకకాటసారి యాదేశాధీశుఁడగు కళావంత మహారాజు కుమార్తె భారతిని మత్స్యయంత్రము కొట్టినవారికిచ్చి పెండ్లిచేయుదు" నని ప్రకటించెను అని చెప్పగా కీర్తిచంద్రిక యనుమతిబడసి యా రాజకుమారుఁడు మతిమంతునితో స్వయంవర మంటపమునకుంబోయి యెల్లరాజులు వాశ్చర్యానందమగ్నులగునట్లు ఆమత్స్యయంత్రమును ఛేదించి, భారతి యను నారాజకుమార్తెను వివాహమాడి, కొన్నిమాసము లానగరమున నుండి, పరివారముతో బయలుదేఱి మనవిదేశమున కరుదెంచి, తల్లిదండ్రుల కానందము గలిగించెను.

దిలీపమహారాజు కీర్తిచంద్రికాభారతులంగని యమందానంద కందళిత హృదయారవిందుఁడై శుభముహూర్తమున నాతనికి పట్టాభిషేకముఁజేసెను. మతిమంతుని సాయమున వీరప్రతాపుఁడు మహారాజై ధర్మము నాలుగుపాదముల నడచుచుండ చిరకాలము రాజ్యము పాలించి, పుణ్యలోకము నొందెను.

అర్జునుఁడీ కథవిని బావా! నిద్రవచ్చుచున్నదింక శయనింత మనెను. ఇరువురును నిద్రించిరి.

రెండవకథ సమాప్తము.

మూఁడవ కథ.

మూఁడవనాఁటి రాత్రి భోజనాంతరము, శ్రీకృష్ణార్జునులు యమునా స్రవంతీ కూలంబునం గూర్చుండి, తాంబూల చర్వణముఁ గావించుచున్నతఱి మృదుమందమారుతము సోకుచుండ సరససల్లాపము లాడుకొనుచున్నతఱి నర్జునుఁ డిట్లనియె—

"బావా! వేదాంతరహస్యములలో మూఁడవదగు నాదానంద పరిభావమును దెలిపి నన్నుఁ గృతార్థుం జేయుము"

శ్రీకృష్ణపరమాత్మ "పార్థా! నేఁడు నీకు మహారాజు కథ తెలుపుదు నాకర్ణింపు" మని యిట్లు చెప్పెను.

విక్రమసేన మహారాజు కథ.

తొల్లి పాండ్య దేశమును బరిపాలించు చుండిన యశస్తిలక మహారాజునకు లోకోత్తర సౌందర్యవంతుఁడగు పుత్త్రుఁడు జన్మించెను. అతనికి తలిదండ్రులు విక్రమసేనుఁడని పేరుపెట్టిరి. ఆ బాలుఁడు గురుముఖంబున సశస్త్రశస్త్రప్రయోగము నేర్చి మిక్కిలి బలాఢ్యుఁడని ఖ్యాతిగాంచెను. ఆరాజకుమారుఁ డనుదినమును దన 'పంచకల్యాణి' అశ్వము నెక్కి నగరము వెలుపలఁ దిరుగుచుండెను. ఒకనాఁ డాతఁడు తన హయమునారోహించి, తత్పుర బాహ్య ప్రదేశమున విహారము సల్పుచుండ నొకవృద్ధాంగన యేడ్చుచు నాతనిని సమీపించి, "నాయనా! ముసలిదానను తిక్కుమాలినదాననైన నీశౌర్యము, సాహసము

చూపుట సకాలనగు నాపిడకలమీఁదనా చూపుట? ఈపిడకలమ్మ కొని జీవించుచుందును? మఱేటిమి యున్నచో దానిమ్మకన్నియ మీఁదఁ జూపవలయు నంతియగాని నాపిడకలమీఁద చూపినం గలుగు ప్రయోజనమే" మని ప్రశ్నించెను.

ఆరాజపుత్రుఁడు "ఓ అవ్వా! నీవు పిడకలకొఱకు దీనముగ విలపింపకుము. నీకు వలయు ధనమొసంగెదను. విలాపముమాని, దానిమ్మకన్య విషయమై నీకుఁదెలిసిన విశేషములఁ జెప్పు"మన, నామె "ఓ రాకుమారా! ఒకనాఁడు చితుకుల నేరుటకై నే నరణ్యమున కరిగి, యొక ఖడ్గమృగము కంటఁబడ, మిక్కిలి భయముచెంది తీగెలున గుబురుగా పెరిగియున్న యొక పొదమాటున కరిగితిని. అచ్చట నొక నిరువురు సన్యాసులు కూర్చుండియుండిరి. ఆసిద్ధులలో నొకఁడు రెండవవానింజూచి "ఓయీ! మిత్రుఁడా! దానిమ్మకన్యను మించిన సౌందర్యవతులీ భూలోకమున నుండ" రని నాయుద్దేశ మనెను.

ఆసన్యాసి "ఆమెను నేనుకూడ నొకసారి చూచియున్నాను. ఆమె భాస్కరునకు నాగరాజునందు జన్మించినది. ఇప్పటికి చాల దూరమున నున్న 'మలక' ద్వీపమునందలి కొలనిలోని దానిమ్మ పుష్పంబుననున్నది. ఆద్వీపము తూర్పు సముద్రమధ్యమున నున్న" దనెను.

ఇంతకంటె నాకన్యవిషయము నాకేమియుఁ దెలియదని యావృద్ధాంగన పలికెను. విక్రమసేనుఁడు వర్ణనాతీతమగు దుఃఖము నొందెను. ఆదానిమ్మకన్య నెట్లుచూతునాయని యతఁడు తలవించుచు డోలాందోళిత చిత్తుండై, నిద్రాహార విహారముల రోసి సంచరించుచున్న విషయముం గమనించిన మంత్రితనయుఁడు "మిత్రమా!

నీవు వగచి, కృశించి దేహదార్ఢ్యము నశింపఁజేసికొన నేల? నీవామెను జూచుటకుఁదగిన యుపకరణముఁ జేయింతు"నని పలికి, యొక గొప్ప శిల్పిని రావించి, వాయువేగ మనోవేగములతో సమానముగాఁ బరువెత్తగల యొక కీలుగుఱ్ఱమును దయారుచేయించి, విక్రమసేనునొద్దకుఁ దీసికొనివచ్చెను.

విక్రమసేనుఁడు ధనవస్త్రాది ప్రయాణ సామగ్రి నా కీలుగుఱ్ఱము యొక్క యుదరములో గుప్తపరచి, దానినెక్కి మలకద్వీపాభిముఖముగఁ బోవుచుండెను. యశస్తిలకమహారాజు కుమారుండగు విక్రమసేనుం గానక డెందమునం గుంది, చారులచే నన్వేషింపఁజేసియు విఫలమనోరథుం డయ్యెను.

విక్రమసేనుఁడు కీలుగుఱ్ఱమునెక్కి మహావేగముతోఁ బ్రయాణము చేయుచు, నగస్త్యమహర్షి యాశ్రమము సమీపించెను. ఇఁక ముందునకుఁ బోవఁజాలక యా కీలుగుఱ్ఱము కీళ్ళూడిపోయి క్రిందపడెను. విక్రమసేనుఁడు స్మృతిహీనుఁడై క్రిందబడిపోయెను. అగస్త్యమహర్షి శిష్యులలో నొకడాఁ రాకుమారుని గాయములకుఁ గట్టుకట్టి, శైత్యోపచారములం జేసి, అగస్త్యమహర్షి చెంతకు గొని పోయెను.

ఆ రాజసూనుఁడు తాను దానిమ్మకన్యను వివాహమాడఁదలఁచితినని తెలిపి యా కీలుగుఱ్ఱమును మరల దన కిప్పించవలసినదిగాఁ గోరెను. అగస్త్యమహర్షి "విక్రమసేనా! నా కీలుగుఱ్ఱమును పునస్సృష్టి చేయుటకు నాకు శక్తిలేదు. తుచ్ఛము, హేయమునగు భోగము నాశించి, యెందుల కిట్లు వృథాప్రయాసమునం దెదవు? మము బోటి ఋషులం జేరి దేవరహస్యముల నెఱింగి ధన్యతఁ గాంచరాదా? పురుషార్థ మొదవునుగదా?" యని ప్రశ్నింప నా రాజనందను "హా ఋషిచంద్రమా! శాశ్వతానందదాయకమగు దేవరహస్యముం దెలిపి, నన్ను కృతకృత్యుం జేయు" మని వేడెను.

కరుణాంతరంగుఁడగు నయ్యగస్త్యమహర్షి "వత్సా! కాంతల తోడి పొందే యానందమని మూఢులు తలంచి తమ జన్మల నిరర్థకము కావించుకొందురు. దేవఋషిగణంబును మానవులలోఁ బుణ్యశీలురును నాదానంద ప్రభావమును గుర్తించి, యనూనానందముం జెంది తరించినా రద్దానిం దెలిపెద నాలకింపుము. నిత్యానందము గూర్చు ప్రణవనాదము దశవిధములుగా మ్రోగుచు చిణి చిణి యను ధ్వని నావిర్భవింపఁజేయును.

'ఓం, హ్రీం, శ్రీం, హం,సం, అను నీహంస పంచాక్షరీమంత్రి మునుమరువకుమని దన యంగుళిద్వయంబుచే కర్ణపుటముల మూసి, జలధి, ఘోష, భ్రమర నాదము, భేరి నాదము, మృదంగనాదము, భూరినాదము, తాళనాదము, శంఖనాదము, ఘంటానాదము, వేణునాదము, మేఘనాదమునను నీదశవిధనాదములు గ్రీవాస్థంబైన కుండలియందు నిరంతరము మ్రోగుచుండును. దీనినే ప్రణవకుండలియనియు, జ్యోతిర్మయంబనియు, జెప్పుచుందురు. అవి యడఁగియుండుటవలన లాభము గలుగనేరదు. ఇడాపింగళానాడులలో సంచరించు హంసయొక్క మార్గమును నిరోధించి, లక్ష్యన మార్గమును బలముతో ఛేదించి, పూరించి, కుంభించి మరల రేచించినచో దశవిధంబులగు నాదంబులు కర్ణపుటంబుల కైకివచ్చి చిణి చిణి యని ధ్వనించు చుండును. ఈశ్రవణ వనాదమును మనస్సున లీనము చేసికొని, బ్రహ్మానంద సౌఖ్యమొంది, కనులమూసియుంచుకొని, భ్రూమధ్యంబున దృష్టినిలిపి, ఆనందింపు" మనెను.

ఆరాజనందనుఁడు భక్తిశ్రద్ధలతో నామునీంద్రుండు పచించిన తెలుంగున నాహంసపంచాక్షరీమంత్రంబును నిర్మల చిత్తుండై ధ్యానింపుచు నజపకుండలిం ఛేదించి, నభ్యాసముం జేయగా నాదబ్రహ్మము విజృంభించి, ఝుంకారము చేయుచు మ్రోగ సాగెను. విక్రమసేనుం

దంత వాదశవిధవాదంబులను వాకర్ణించి, నిరవధికానంద భరితాంతః కరణుండై, అగస్త్యమహర్షి పాదములపైఁబడి "మహాత్మా! అవస్త్యమగు సుఖము నాపాదించు నాదానందము ననుభవించి తరించితిని" అని పలికి, యా ఋషిచంద్రునకు సాష్టాంగ నమస్కారములఁ జేయుచుండె" నని శ్రీకృష్ణుండు సుభద్రామనోహరునకుం బలికిన, నతండు "మహాత్మా! భగవత్కృపా కటాక్షంబు కలన మహారహస్యముం దెలిసికొనగలిగితిని విక్రమసేనుం డేమయ్యెనో తెలుపు" మనుటయు, నాకథాభాగము దీట్లని వచింప దొడంగె.

"విక్రమసేనుం డొకనాఁ డగస్త్యమహర్షి యాశ్రమమున్న వనంబున చాలదూరమరిగెను. ఒకచో నాతఁడొక వటవృక్షంబును గాంచి, యావృక్షమునైశాల్యమున కెంతయు విస్మయంబొంది, "ఆహా! ఈమహీరుహము దేవవృక్షంబై యుండనోపు కాదేని యింతగా విస్తరించి యుండ" దని తలంచి, యావృక్షచ్ఛాయను విశ్రమించెను. అంత నావృక్షశాఖలపై గూర్చుండిన పక్షులు వికృత ధ్వనులఁ జేయగా, నారాజసూనుం డాపద శంకించి, యావృక్షమువంకఁ దన దృష్టిసారించెను. భయంకరమగు సర్పమొకటి చెట్టుపై కొమ్మలకు చుట్టుకొని దిగి, యాసరాగము పక్షుల జంపునని భయపడి వెంటనే తన యమ్ముల పొదిలోని నాఁడియమ్ములతో నాసర్పశిరమును ఛేదించెను. ఆమహాసర్పవిషము నల్దెసలఁ జిమ్మి, యా రాజేంద్రనందనుని కాయముపైఁ బడుటచే నతఁడు నదీప్రవాహమునను న్న యొక కొలనులో శరీరమును కడిగికొని, జలంబులఁ ద్రావెను. ఆనీరంబులు, విషపూరితములై యుండుటచే నావిషము తలకెక్కి యావిక్రమసేనుఁ డాయుత్తరక్షణంబుననే యసువుల వీడెను.

వటవృక్షశాఖాగ్రంబులపైఁ గూర్చుండిన పక్షులు విక్రమసేనుఁడు భూపతితుండగుట గమనించి, "అయ్యో! అత్యధిక నై

ర్య సాహసోపేతుండగు నీరాకొమరుండు మనల రక్షించి, మృత్యువు వాతఁబడెనే? ఏదైన నౌషధములం గొనివచ్చి, యాతని రక్షించుటకు మనకింకను రెక్కలు రాలేదుగదా! మన తలిదండ్రు లరుదెంచిన పిదప నీయుదంతమును సాంతముగఁ దెలిపి, యాతఁడు సజీవుఁడగు జతనము సలుపవలయు"నని యెంచెను.

ఆపక్షుల తలిదండ్రులగు గండభేరుండ పక్షు లరుదెంచుచు తమ తనయుల కిలకిలారావములు వినబడకుండుటకు వంతంజెంది "అయ్యో! ఆపాము మనపిల్లలఁ దన పొట్టంబెట్టుకొన్నది కాబోలు నేనెన్ని రీతులఁ జెప్పినను, నీవు మన నివాసము నిచటినుండి మార్చ వైతి" వనెను. అవి యావృక్షమును సమీపించి తమ బిడ్డలు సేమముగానుండు టారసి, ఆనందించి, "బిడ్డలారా! నేఁడేల మీవదనములు శోకమును సూచించుచున్నవి? మిమ్మెవరైన నవమానించెనా? మీకెవ్వరైన హానిసలుప నిచటికేతెంచిరో?" యని పలుక, నవి గద్గద కంఠమున నిట్లనియెను.

"అదిగో, ఆకొలనుయొద్దనుఁ బ్రాణములఁ బాసియున్న రాకుమారుఁడు మమ్ము కబళింపవచ్చిన యాక్రూరభుజంగముం దునిమి, మమ్ముల రక్షించి, యా విషము మేనిపైఁ బడుటచే కొలనుకుఁబోయి, ఆనీరముఁ గ్రోలి ప్రాణములఁ బాసినాఁడు. ముందుగా మారక్షకుని బునర్జీవితుం జేయరేని, మే మాహారము భుజింపనొల్లము."

తమ బిడ్డల కార్యసాధన తత్పరతకు మోదంబంది, యాగండభేరుండపక్షులు గగనమార్గమున కెగిరిపోయి సంజీవిపర్వతమునందలి విషగ్రాహకలగు మూలికలఁ గొనివచ్చి, విక్రమసేనుని బ్రతికించినవి. విషమయమైన యావాహినిం జక్కఁజేసినవి. రాజనందనుఁడు కొలను లోని నిర్మలనీరంబులఁ, గ్రోలి సేదఁదీర్చుకొనిపిదప నాతనితోఁ దమ

బిడ్డల బ్రతికించెను చెప్పగా నరుఁడా చిన్నపక్షుల కాహారము స్వీకరింపుమనెను. అప్పుడవి యాహారము స్వీకరించినవి.

విక్రమసేనుఁడంత నాపక్షులకు నాగకన్య వృత్తాంత మెఱింగించి, తానా కన్యను వివాహమాడునట్లు చేయుమని కోరెను. ఆపక్షులాశ్చర్యము వెలిబుచ్చుచు "ఓ రాకుమారా! సూర్యునకు నాగరాజునందు జన్మించిన ఆకన్యను బదివేలమంది రక్కసులు నిరంతరము కావలిగాయుచుందురు. ఆరక్కసుల నుక్కడించి, యామెను గొని వచ్చుట దుస్తరము" అనగా నాపక్షుల బిడ్డలు "తప్పక మీకీ యుపకారమును జేయగలము" అని చెప్పఁగా [illegible] యాగండభేరుండ పక్షులు బయలుదేరినవి.

విక్రమసేనుఁడు మగపక్షిపైఁ గూర్చుండెను. ఆమగపక్షి సూర్యుని కష్టంబుగా నెగురుచుండెను. ఆపక్షులు మలకద్వీపమునందలి కొలను సమీపించెను. విక్రమసేనుఁడు దానిప్పుష్పమును గోసి తనయొద్ద నుంచుకొనెను. రక్కసులు విజృంభించి యాపక్షులను దాకిరి. ఆపక్షులు తమ వాడిముక్కులతోఁ బొడువగా నారాక్షసులు చిందరవందరమై పారిపోయి నాగరాజున కవ్వార్త నెఱిఁగించిరి. పక్షులు రాజకుమారుని వటవృక్షమునకుఁ దీసికొనివచ్చెను.

నాగరాజు వెడలి దేవేంద్రునితోఁ దన కుమార్తెను మానవపక్షులు మోదికొని వచ్చిన నదుంకు గొనిపోయెనని చెప్పి, యాపక్షులతోడి యుద్ధమునకై సాహాయ్యము చేయుమని కోరగా సురేంద్రుఁడు "నాగేంద్రా! ఆపక్షులు మానవుని గొని వచ్చినందున నది మనము తోసిరాజనందగదు. మన మొకవేళ వారి మీఁద [illegible]బునకు సన్నద్ధులమైనచో, వారి కూఁతగ గరుత్మంతుఁడు రావచ్చును. అందుచేత మీరు ముందుగానేగి, యుద్ధమునకు, దలపడకుఁడు, వారిబలగమే విశేషమైయున్నచో నేనరుదెంచి, యాపోరునాపి, మన కన్యకా నాతని కిచ్చి పెండ్లిచేయుద" మని వాక్రిచ్చెను.

'అటులే' యని పలికి నాగేంద్రుఁడు సర్పములనన్నిటిని సంగరమునకుఁ బురికొల్పెను. ఆపన్నగములు భయంకరవిషాగ్నుల వెడలఁ గ్రక్కుచుఁ దిన్నగా నావటవృక్షంబు దరి కరుదేర, విక్రమసేనరాజకుమారుఁడు ఆగ్నేయాస్త్రముఁ బ్రయోగించెను. నాగములలోఁ గొన్ని ప్రాణములఁ బాసెను. నాగేంద్రుఁడు మఱల నింద్రునితో నీవిషయముం జెప్పఁగా, నాతఁ డేతెంచెను. ఇంతలోనే గండభేరుండపక్షులు కూడ చరుదెంచెను.

శచీనాథుఁ డంతట నా దానిమ్మ కన్యకను, విక్రమసేన రాజకుమారునకును బెండ్లిచేసెను. నాగేంద్రుఁడు కుమార్తెకు నల్లునకు దివ్యాలంకారదుకూలములనిచ్చి, వెడలిపోయెను.

విక్రమసేనుం డగస్త్యమహర్షిని పక్షులసాహాయ్యంబునదర్శించి, కృతజ్ఞతావందనముల నర్పించెను. పక్షులా దంపతులను బాండ్యదేశమునకు దీసికొనివచ్చి, యచ్చట డించి, వెడలిపోయినవి. చారుల వలనం దన కుమారుఁడు తిరిగి వచ్చెనని యెఱింగి సపరివారంబుగ నెదురేగి, యాతనిం దోడ్కొనివచ్చి పట్టాభిషేకముఁ గావించెను."

అర్జునుఁడు "బావా! నిదుర కనుల మూయుచున్న దింక శయనింత" మనెను. ఇరువురును నిద్రించిరి.

మూఁడవ కథ సమాప్తము.

నా ల వ క థ.

నాలవనాటిరాత్రి నరనారాయణులై వెలసిన శ్రీకృష్ణార్జును లు మరల నెప్పటియట్లు సంతోషసాగర నిమగ్నులై పావనయమునా స్రవంతీజలతరంగమంజులఘోష నాలకించుచు సరససల్లాపముల గాల ముంబుచ్చుచున్నతఱి నర్జునుండు "దేవా! వేదాంతరహస్యములం దైద వదగు పంచముద్రిలత్రిభావము నాకెఱింగించి తేఱియింపంజేయు"మని గోవిందుడు ప్రఫుల్లవదనారవిందుండై 'యర్జునా! నేడు నీకు చిత్రధ్వ జమహారాజచరిత్రము దెలిపెదశ్రద్ధతో నాకర్ణింపు'మని యిట్లుచెప్ప దొడంగెను.

చి త్ర ధ్వ జ మ హా రా జు క థ.

పూర్వము చేరదేశమును చిత్రధ్వజమహారాజు ప్రజలంగన్నబిడ్డ లవోలె భావించి పరిపాలించుచుండెను. అతనికి రత్నావతియనుసతి కలదు. ఆదంపతులు సంతానముగలుగుటకై వ్రతములు గావించుచుండిరి. దానధర్మములిచ్చిరి, పెక్కుపుణ్యనదులంగ్రుంకులిడిరి గాని సంతాన లాభము కలుగదాయెను. ఒకనాఁడు రాజు వాస్థానమున కొకయోగి పుంగవుం డరుదెంచెను. తపోమహిమచే నుజ్జ్వలకాంతియున్న యాబుషీం ద్రుని వదనమండలముంగని రాజేంద్రు డాతని నర్ఘ్యపాద్యాదివిధుల బూజించి యంతఃపురమునకు దోడ్కొనిపోయెను. రత్నావతియు నా మునీంద్రునకు నమస్కరించి తన హృదయంబును వ్యథితంబొనరించు చున్న చింతాకారణము నెఱింగించెను. ఆబుషీంద్రుఁ డాయమకంత

నొకమంత్రముపదేశించి నిశ్చలచిత్తముతో ధ్యానింపుమనియు నొక యాగముం జేయవలయుననియు జెప్పి వెడలిపోయెను.

ఆమునీంద్రుని యాదేశానుసారముగ నాదంపతు లిరువురు నొ[illegible] యాగకాలమున నగ్నిహోత్రుడు ప్రత్యక్షమై "ఓపుణ్యాదంపతులారా! మీకు కొంతకాలంబున సంతానలాభము కలుగును. సుపుత్రు[illegible] యా[illegible]ము కలిగించు"నని పలికి యంతర్ధానము నొందెను. ఆ[illegible] నవమాసములు గడచినపిదప నఖండతేజోవిలాస[illegible] పుత్రునిం గనెను. ఆదంపతు లాపుత్రునకు చిత్రధ్వజుడని నామకరణము చేసిరి.

చిత్రధ్వజుడు దినదిన ప్రవర్ధమానుండై గురుముఖంబున సకల శాస్త్రంబులను నభ్యసించి తల్లిదండ్రుల కానందము గలిగించుచుండెను. ఇట్లుండగా నొకనాడు ఆదేశంబున 'వంగ దేశాధిపతి తనయ శారదా స్వయంవరము జరుగు'నని ప్రకటింపబడెను. వివిధదేశంబుల నుండి రాకుమారులు స్వయంవరమున కరుగుచున్నారనివిని చిత్రధ్వజుడు తానుకూడ స్వయంవరమునకుం బోవుట కనుజ్ఞయిమ్మని తండ్రిని కోరెను. కపిధ్వజుడు కుమారు నుద్దేశించి "నాయనా! నీవు స్వయంవరమునకుం బోవలదు. అచ్చటికి నీకంటె శస్త్రవిద్యయందు వేయిరెట్లు ప్రావీణ్యముగల మేటివీరులగు రాజపుత్రు లరుదెంతురు. నీవు వెడలి అవమానమునొందుటకంటె వెడలకుండుటయే శ్రేష్ఠము"అనిచెప్పెను

"అట్లనకుడు తండ్రీ! సూర్యవంశోద్భవుడనై జన్మించి, ఏ యవమానమునకు వెరచి యూరకుండుట తగదు. తండ్రీ! ఎట్లైన నేనటకుం బోవలయు" నని పలికిన కుమారుని కోరిక త్రోసివేయజాలక, యా ధాత్రేంద్రుడు చతురంగబలములను సాయముగా నిచ్చి పంపెను.

చిత్రధ్వజుఁడు సపరివారుఁడై వంగదేశమున కరిగెను. మంత్రి యారాజపుత్త్రుల సందడిని నుద్దేశించి, యొక శారికాయంత్రముం జూపెను. ఆయంత్రము కొట్టకొన నొక చిలుకయొక్క ప్రతిమ కట్టబడి యుండెను. "ఆచిలుకయొక్క ప్రతిబింబమును యంత్రమున క్రిందుగున సమర్పఁబడియున్న దర్పణంబునం జూచి బాణములోఁ గొట్టిన వారికిఁ దమరాజకుమార్తె నొసంగి పరిణయము కావింతు" మని చెప్పెను. ఆయంత్రము ప్రక్కనే యొక ధనస్సుండెను. ఆధనస్సెత్తుట కెవ్వరికిని శక్తి చాలకుండెను. ఆస్వయంవరమున కరుదెంచిన రాజపుత్త్రులందఱును ఆబాణము లెత్తఁజాలక, 'యిదియేమి మహాయంత్ర' మని యాశ్చర్యము నొందుచు, సౌందర్యవతియగు శారద తమకు లభింపకపోయెనేయని విచారించుచుఁ దమదేశములకు తిరిగి వెడలి పోయిరి.

చిత్రధ్వజుండు దుస్సహముగనున్న యీ విచారము భరింపఁజాలక, యీరాజకుమారి లభింపని తన జీవితము వ్యర్థమని యెంచి, పరాభవానల దందహ్యమానమానసుండై, వస్త్రాభరణములు విసర్జించి సన్న్యాసాశ్రమమును స్వీకరించుటయే యుక్తమని తలపోసి, యానాటిరాత్రి యెవరికిని దెలుపకుండ వెడలిపోయెను. తమ రాజకుమారుఁ గానక, సైనికులు మిక్కిలి పరితపించి, తమ రాజేమనునో యను భీతికి లోనై విచారభరితహృదయులై చేరదేశమునకు వెడలిపోయిరి.

చిత్రధ్వజుఁడు సూర్యతాపమునకుఁ జిక్కి, వన్నెదొలఁగిన వదనముతో నరణ్యమున కంటకాన్వితమైన మార్గమున నడచుచు దిన్నగా పోయి, అత్రిమహాముని యాశ్రమముఁ జేరెను. అత్రిమహాముని యీరాజపుత్త్రు నాదరపూర్వక వచనములచే సమాశ్వాసించి, "రాజకుమారా! నీవృత్తాంత మెఱింగింపు" మన, వాఁడు తాను దిక్కుమాలిన వాఁడననియు, మోక్షమార్గము నెఱుంగు కోరికతో

నట కేతెంచినవనియుఁ దెలిపెను. ఆఋషీశ్వరుం డక్కజమంది "వత్సా! మోక్షమన నేమనుకొంటివి? అది తపోనిష్ఠాగరిష్ఠులగు మావంటి మునులకే దుర్లభమగునెడ నీకెట్లు లబ్ధాని సాధింపనగును? కావున, నీవీ ప్రయత్నమునుండి విముఖుఁడవై, యింటికి మరలిపొమ్ము. నీకు సుఖం" బగునని పలుక, చిత్రధ్వజుండు విషాదరేఖాంకిత వదనుండై కనుల దుఃఖాశ్రుకణముల రాల్చుచు, "మహాత్మా! ఒకవిషయమున నవమాన పరిభూతుఁడనై యున్నవాఁడను. మీరు నాకోర్కె సఫలీకృత మొనరింపకేని మీయెట్టయెదుటనున్న మహోన్నత వృక్షశాఖ కురిపోసికొని ప్రాణత్యాగము కావింతు"నని పలుక నాయోగీంద్రుఁడు దయారసం బుప్పతిల్ల నిట్లుపలికె.

"చిత్రధ్వజరాజకుమారా! పద్మాసనాసీనుండవై నడుము నిక్కించియుండి, కనులమూసికొని, ముక్కుయొక్క కొనయందు బుద్ధినిలుపుము. హాం, సః, యను నదియే మనోబుద్ధి. దీనికి రెండు రేఖలున్నవి. దీని నడుమనుండు సుషుమ్నయనునాడి ఆపోజ్యోతి యనంబడును. దీనినే పెద్దలు బిందుస్థానమని పేర్కొందురు. ఈబిందు స్వరూపమే ఓంకారప్రణవంబనియు, నేత్రద్వయనళినదళద్వయ కమలంబనియుఁ, నవస్థాత్రియంబనియు, త్రికూటస్థానంబనియు, ఇడాపింగళ నాడుల మధ్యనుండు సుషుమ్నానాడియనియు, సరస్వతి నాడియనియుఁ జెప్పఁబడును. దీనినే ఆకాశపంచకంబందురు ఈఆకాశపంచకమునందే పంచభూతములు, పంచస్థానములు, పంచముద్రలు, పంచకళలుకలవు. పంచముద్రప్రభావము నాలకింపుము.

నాసిక కొనయందు సూర్యచంద్ర బింబములు గోచరించును కన్గొనుము. అవి లయించుచున్నవి. దానినే భూచరముద్రయందురు. పృథ్వి దీని కధిదేవతయై యొప్పుచున్నది. నడుము నట్టె నిగిడ్చియుంచి ముఖమును బైకెత్తి, లోచనములనుమూసికొని, త్రికూటస్థానమున దృష్టి

నిలిపి చూచుటయు. దీనిని ఖేచరముద్రయందురు. దీని కాకాశము అధిదేవతయై వెలయుచున్నది.

కనుఱెప్పల రెండింటి నొకదానికొకటి తగులనీయక నీలంపు జ్యోతుల మొనకులను జేర్చి లోచూపుచూచుటయు. దీనినాంతర్లక్ష్యముద్రయందురు. సూర్యచంద్రులు దీనికధిదేవతలై విలసిల్లుచున్నారు. శ్రోత్ర, నేత్ర, నాసికారంధ్రముల నాఱువ్రేళ్లతో మూసి ప్రాణాపానముల నొక్కటిగాఁజేర్చి త్రికూటస్థానమున హంసను నిల్పిచూచుటయు. దీనిని షణ్ముఖముద్రయందురు. గురుఁడు దీనికధిదేవతగా నొప్పుచుండును. నడుము నిగిడ్చియుంచి ముఖముకొంచెము వంచి కన్నులను మూసికొని తొడలమీఁద హస్తములను జేర్చి ప్రాణాపానంబుల నొక్కటిగా జేర్చి హంసను త్రివేణీసంగమంబున జిక్కబట్టి హృదయమును మారుతమును జేర్చిచూచుటయు. దీనిని శాంభవీముద్రయందురు. దీనికధిదేవత కైలాసలోకాధీశుండగు సాంబశివుఁడై యొప్పుచున్నాఁడు."

ఇట్లని అత్రిమహామునివలన దృగ్దృశ్యభావములన్నియు నెఱింగి యా యోగికి నమస్కరించి "మహాత్మా! భూచరముద్ర ప్రయోజన రహితముగను, ఖేచరముద్ర కష్టయుక్తముగను, ఆంతర్లక్ష్య, షణ్ముఖ ముద్రలత్యంతకష్టసాధ్యములుగ కన్పట్టుచున్నవి. శాంభవీముద్ర యత్యధికానందసంధాయకము. దీనినే నేనభ్యాసము చేయుచుందు"నని పలికి యా రాజనందనుం డా యాశ్రమములో ఋషికి శుశ్రూషలు కావించుచు కాలముగడపుచుండెను.

చారులవలన కపిధ్వజమహారాజు తనకుమారు డత్రిమహాముని యాశ్రమమున నున్నాఁడని తెలిసికొని సైనికులనంపెను. వారా మునితో రాజపుత్రుని సమాచారమెఱింగింప నా ఋషీంద్రుఁడు "అయ్యయ్యో! ఈ రాకుమారుఁ డీవార్తముందుగా జెప్పియున్నచో సన్యాస

శ్రమ స్వీకార మొనరింపఁజేయకుందునే"యని పలికి రాజపుత్రుని వారిలో బోవుట కనుజ్ఞనీయ వాతఁ డిట్లనియె.

"మహాత్మా! శారదయను కన్యం బెండ్లిచేసికొన దలంచి నేను చేరదేశమునుండి బయలుదేఱియుంటిని. ఆశౌరికా యంత్రలక్ష్యమును ఛేదింపఁజాలక విషాదవేదనా విదళితమానసుండనై, సంసారమునెడ విరక్తి జనింప, నామెనుబొందని జీవితము వృథయని తలంచి, తపోవృత్తినుండుటకై భవదీయాశ్రమంబున కేతెంచితిని. ఇప్పుడా కన్యను బొందక, నేనట్లు చేరదేశమున కేగుదును?"

ఆఋషీంద్రుఁడంత కరుణాంతరంగుండై యాచిత్రధ్వజు నుద్దేశించి, "కుమారా! నీవిపుడిందులకుం వగవంబనిలేదు. నీవు పంచముద్రి ప్రభావిభాసితుండ వగుట, నీకేకార్యమునందైన విజయమే లభించును. వేగమ నామెను బెండ్లాడి నిజదేశంబున కరుగు"మన, నాతఁడు నట్లేయని, యాయతిమహామునీంద్రునకుఁ బ్రణమిల్లి, ససైన్యముగ వంగదేశంబున కరిగెను.

రెండుసంవత్సరముల నుండియు, నాయంత్రలక్ష్యము ఛేదింపఁబడనందున, శారద యిప్పటికిని, నవివాహితయై యుండెను. ఆమె తండ్రి తన తనయకింక నెప్పటికిని వివాహము కాదేమోయని భీతిల్లుచుండెను. మంత్రి "అయ్యా! ఇంక నొకటి రెండు మాసము లోర్చియుండు"మని యూఱటఁ గలిగించుచుండెను. ఇట్లుండగా చిత్రధ్వజుఁడు వంగదేశపు దుర్గముయొక్క సింహద్వారమునకు గట్టబడియున్న గంటను గణగణమ్రోగించెను. తన నందనను బరిణయంబాడుట కెవరో వచ్చి యున్నా"రని తలంచి యారాజు సేవకునిబంపి ఆవచ్చిన వానిం దోడ్తెమ్మనెను.

మునివేసముననున్న చిత్రధ్వజుఁడు తానేతెంచిన కార్యముం దెలిపి, యాశౌరికాయంత్రము సమీపించి, ఎవరికిని ఎత్తనశక్యమై

యున్న ధనస్సును సులభముగా శేవశక్తి ధనుష్టంకారముం జేయు చి క్కులు మూర్ఛిల్లెను. ఆతఁడు సులభముగా వాలక్ష్యమును భేదించి యెల్లరు నాశ్చర్యాంబుధి మున్నుగునట్లొనరించెను.

ఆదేశాధీశుఁడగు నృపాలుఁడును, వానిని తనయ శారదయుఁ గూడ "అయ్యో! తుదకు వనభూముల సంచరించు మునిబాలకుని పాలుకావలసివచ్చెనా?" యని దెందంబున కుంది. మంత్రి యాతఁడు ప్రచ్ఛన్న వేషధారియైన రాకుమారుఁడు గాని, తాపసికాఁడని వారికి నచ్చఁజెప్పెను.

ఇంతలో చిత్రధ్వజుని సైనికు లట కరుదెంచి, యారాజునకు నిజవృత్తాంతముం దెలిపిరి. శారదా చిత్రధ్వజులకు మహావైభవముగ వివాహము చేయఁబడెను.

చిత్రధ్వజుఁడు కొన్నాళ్ళటనుండి, మామగారిచ్చిన కానుకల గొని, తన సతీమణియగు శారదతో బయనంబై, కతిపయ దినంబులకుఁ జేర దేశంబు సమీపించెను. కపిధ్వజుం డీవార్త చారులవలన నాకర్ణించి పురమంతయు నత్యంతమనోహరముగ నలంకరించెను.

చిత్రధ్వజుఁడు పురప్రవేశ మొనరించు తఱి పౌరాంగనలు సౌధములపైనుండి మంగళాక్షతలఁ జల్లిరి. మంగళహారతుల నిచ్చిరి. శుభముహూర్తమున చిత్రధ్వజునకు రాజ్యపట్టాభిషేకముఁ జరిగె" నని కృష్ణుఁడు చెప్పఁగా వసుదుఁడు "బావా! నీకృపవలన నేను ప్రమోదము నొనగూర్చు కథను వినుటయేగాక పంచముద్రిల ప్రభావముం దెలిసికొని, ధన్యుఁడనైతిని. నాకు నిద్రి కనులు మూతపడు చున్న" వని మేను వాల్చెను.

శ్రీకృష్ణుఁడు కూడ యమునానదీతరంగముల సొంపులు గనుచు నాలకించుచు నిద్రాపరవశుం డయ్యెను.

నాలుగవ కథ సమాప్తము.

అయిదవకథ.

అయిదవనాఁటి రాత్రి గోపీమనోవల్లభుఁడగు శ్రీకృష్ణుండును, పాండవమధ్యముండగు నర్జునుండును పావన యమునా నదీతోయంబులందో యజారాతి ప్రతిబింబమును గాంచి యానందించుచు వివిధ విషయములంగూర్చి ముచ్చటించుచుండ ఫల్గునుం డిట్లనియె. "బావా! నేఁడెవరికథం దెలిపి నన్నుం దరింపఁ జేయ నిశ్చయించితివోయి" యని ప్రశ్నింప, యదుకుల భూషణుం డిట్లనియె:—కిరీటీ! తారకమంత్రి ప్రభావమున కృష్ణకుమారిని బెండ్లియాడిన శశిబిందు మహారాజుకథను దెలిపెద. సావధానమతివై యాకర్ణింపుము.

శశిబిందుమహారాజుకథ.

తొల్లి అంగదేశమును బరిపాలించుచున్న చిత్రవాహనమహారాజునకు సావిత్రీవరప్రభావమున నలువురు పుత్రులు జన్మించిరి. ఒకనిపేరు చిత్రాంగదుఁడు రెండవవాని నామధేయము చిత్రకేతుఁడు మూఁడవవానిపేరు చిత్రరథుఁడు నాలుగవవాని నామము శశిబిందు కుమారుఁడు మాళవదేశ రాకుమారి యగు కాంతామతి చిత్రాంగదునకును, కాంభోజదేశ రాజపుత్రియగు శృంగారవతి చిత్రకేతునకును, తృతీయ తనూభవుండగు చిత్రరథునకుఁ గాశ్మీరరాకుమారి భద్రావతియుఁ బరిణయముఁ జేయఁబడిరి. చిత్రవాహనమహారాజు తాను జీవించియుండగనే నాలుగవపుత్రుఁడగు శశబిందు కుమారునకుఁ గూడ వివాహముచేయఁదలంచి, వివిధదేశాధిపతులగు మహా

రాజుల కుమార్తెల ఛాయాపఠములం దెచ్చించి చూపించెను. అతఁడు తనకా చిత్రరువులలోని మత్తకాశిని యొక్కటైయు నచ్చలే'దని పలికెను. తనకు నచ్చిన రాజపుత్రిని గాని వివాహముచేసికొన నని నిశ్చయముగాఁ బలికెను. అందరు వాతని త్వరలో వివాహము చేసికొని, వృద్ధులైన తలిదండ్రులకు ప్రమోదము ఘటింపు" మని చెప్పుచుండుటచే, శశబిందుకుమారుఁడు "అక్కలా! అందరును నన్ను వివాహముచేసికొనుమని నిర్బంధించుచున్నారు. అన్నలు వాలో నీవిషయమై కోపముచెంది, సంభాషించుట మానినారు. వదినలీ విషయమున నెట్టియభిప్రాయము కలిగియున్నారో తెలిసికొని, తనకు గుణ్యముగఁ బ్రివర్తింతు"నని పలికి, మధ్యాహ్నమువేళ వారు కూర్చుండు చావడివెనుక నున్న యొక గదియందెవరికిని దెలియకుండ రహస్యముగా నుండెను.

భోజనాంతరమూ మువ్వురు తోడికోడ ళ్రును చావడిలోని కరుదెంచి, తాంబూలచర్వణము గావించుచున్నతరి వారిలోఁ బెద్దకోడలగు కాంతామతి యిట్లనెను.

"సోదరీ మణులారా! మన మఱఁది శశబిందు కుమారుఁడు కూడ వివాహముచేసి కొన్నచో మనము నలువురమై, ఆనందప్రద ముగఁ గాలము గడపుదముగదా."

రెండవకోడలగు శృంగారవతి "అక్కా! ఆతని కెట్టిసుందరాంగియు నచ్చుటలేదు. మన మింక నేమి చేయనగు" ననిపలికెను.

మూఁడవకోడలగు భద్రావతి "అక్కలారా! మనమఱది లోకోత్తరసౌందర్యప్రిభావిభాసితుండగుట నందముగల కన్యనుగోరుట సహజమే. ఆతనికిందగినకన్నియ యీధరాతలమున నెందును గాన రాదు కాని నాపినతండ్రియైన సుగుణకలాపమహారాజుకుమార్తె జగన్మోహినియను నామె నిక్కముగా జగన్మోహినియై విలసిల్లుచున్నది.

[illegible]ములకు మిక్కిలి సంతసించి యొక భయంకరరాక్షసి [illegible]యైన కామెను గొనిపోయినది. మాపినతండ్రి మహా[illegible]ంచి యమోఘములగు మంత్రశక్తులఁ బ్రయోగించి నను [illegible]సి సాధ్యపడనందున విచారభరితాత్ముఁడై యూర[illegible] మనమఱదికి దగిన"దని పలుక నాయిరువురును [illegible]లై నిజముగా నామె యసాధారణసౌందర్యవతి [illegible] మఱదిగాని మరెవ్వరుగాని యాకన్యాలలామను దీసికొనిరా నశక్తులుగదా"యని తమతమ శయ్యాగారములకు వెడలిపోయిరి.

శశబిందు కుమారుఁడు తన హర్మ్యమునకరిగి "ఆహా! అజగన్మోహినిని పొందని నాజీవిత మేమిటకు? నేనెట్లులాయింతిని చేఁజిక్కించుకొందు"నని [illegible]విధముల జింతించి "ఆమె యెట్లును నాకులభించదు. మఱియొక్కనిసొల్లునా నేనుచేరఁజాల నింక నీరాజ్యాధికారమును సుఖాకాంక్షను విడనాడి వైరాగ్యముంబూని కానసముల సంచరించి [illegible]పొందుదును"నని దృఢముగ సంకల్పించుకొని వస్త్రాభరణ ధనధాన్యములను గొనికొని తాను లోకసంచారము నొనరించి తనకు వచ్చిన కష్టము బరిణామమైనదని చెప్పి తలిదండ్రుల నంగీకరింపఁజేసి బయలుదేఱెను.

దుర్గమ పర్వతముల నారోహించుచు, వడిగల ప్రవాహముల నీఁదుచు, కందమూలాదుల భక్షించుచు నాతఁడనేక యోజనములు గడచి శుకమహర్షి యాశ్రమముం జేరి, క్షుత్పిపాసాపేతుఁడై పడిపోయెను. ఆఋషి శశిబిందు కుమారుని సేదఁదేర్చి, క్షీరమును ద్రావనిచ్చి, "వత్సా! నీవేతెంచిన కార్యమే"మని పలుక నాశశబిందు రాకుమారుం డిట్లనె—

"మహాత్మా! నేను మలయద్వీపపురాధిపతి సాకుచున్న జగన్మోహిని యను రాజపుత్రిని ప్రేమించియుంటిని. ఆమె నాకు లభ్యమగుట కలలోని వార్తయని గ్రహించి, ఐహికవాంఛా విరక్తుండనై బయలు దేఱి తమ యాశ్రమము గంటిని. నాకేదైన మహామంత్రి ముపదేశించి, చిత్తమునకు శాంతిఁగూర్పుఁ" డని పలికిన రాకుమారునకు శుకమహర్షి "నాయనా! నీకు పరమ రహస్యంబును, సత్యాతి మహిమాపంతంబునునగు తారకమంత్రి ముపదేశింతును. నిశ్చలమనస్కుండవై యామంత్రిమును పారిశ్రమఫలాభమును తాత్మ్యుండవగు" మ్మని పలికి, ఆమంత్రము జపించి, చాలమంది పుణ్యాపదమందిరని పలికి పెండియు నిట్లనియె.

"తారకమంత్రంబనగా ప్రణవము. ఈప్రణవమందు అకార ఉకార మకారము లుత్పత్తియై త్రిమూర్తుల స్వరూపముం దాల్చినవి. అయం, ఆత్మాబ్రహ్మయను శ్రుతికలదు చైతన్యమూర్తియైన ఆత్మారామబ్రహ్మము వివిధములశరీరముల బ్రవేశించును అదే యాత్మాందనబడును. అంతర్బహిర్వ్యాప్తకత్వముగలిగి త్రిమూర్తులాదిగా లింగకాయములకు భంగముదవకుండ రేయింబవళ్ళు హాసాన్నోపానములతో షడాక్షరయుక్తమై తంత్రిరూపమును రవిచంద్రనాడులయందు దినంబున 21, 600 పర్యాయములు నడచుచుండును. దీనినే ప్రణవమనియు, దారకమంత్రమనియు, నందురు. పకారోకారంబును, బిందుయుక్తంబైన హాకారంబును రేచకపూరకాదులలో జపించుచు సర్వకాలసర్వావస్థలయందును పెదవులబంధించి జిహ్వేంద్రియ ఘ్రాణేంద్రియములను వాయువునందుఁజేర్చి ధ్యానించు రిదియ తారకమంత్రము. త్రిలోకపూజితుండైన నారదమహర్షివలన నేనును నావలన నీవును యీరహస్యమును దెలిసికొంటివనిపలుక, శశిబిందుకుమారుఁడు హర్షపులకితగాత్రుండై ధన్యుఁడనైతినని కృతజ్ఞతా పూర్వకాభివందనముల నర్పించి మౌనముద్రందాల్చి తారకమంత్రము జపించుచుండెను.

ఈరీతిగా నిశ్చలచిత్తుఁడయి, యేకాగ్రముగ ధ్యానించుచున్న శశిబిందు రాకుమారునకు యిష్టకామ్యార్థసిద్ధి గావింపనెంచి, యింద్రాది దిక్పాలకులు శుకమహర్షి యాశ్రమమున కొక హయమును బంపిరి. ఆమహర్షి యాయశ్వము నిందుకొఱకు పంపెనని దివ్యదృష్టిం గ్రహించి, "వత్సా! ఈవాహనము నారోహించి, ఖేచరమార్గగామివై మలయద్వీపమునకరిగి, యాజగన్మోహినిం బెండ్లియాడుము" మన వారాజనందనుం డానందకందళిత వదనాంబురుహుండై, యాఋషి సెలవుఁ గైకొని యా యశ్వము నెక్కెను.

ఆఘోటకము వాయువేగమనోవేగములఁ బ్రయాణము సల్పి యాతాకొమునిమలద్వీపమున జగన్మోహినియున్న సౌధమునఁ దింపెను. ఆయశ్వము నొకచోఁ గట్టివైచి, శశిబిందురాజసూనుఁడా దివ్యసౌధసోపానములపైఁ గాలిడి, "అయ్యో! ఈరక్కసి యొకవేళ నీసౌధమున నున్నదో, నేమి కీడు మూడునోకదా" యని శంకించుచు, నెట్టకేలకు గుండె దిటవు చేసికొని లోనికేగెను. ఒక గదిలో రక్కసి భయంకరముగ గుఱ్ఱుపెట్టుచు నిద్రించుచుండెను. ఆరాక్షసి గాఢనిద్రాపరవశయై యుండుట గమనించి, మఱొక మందిరములోనికరిగెను.

జగన్మోహిని హంసతూలికాతల్పముపై శయనించి నిద్రించుచుండెను. ఆమె లావణ్య సౌందర్యముల నాలోకించి, శశిబిందు రాజకుమారుఁడు మూర్ఛాగతుఁడాయెను. అచ్చటనే పంజరబద్ధమై యున్న కీరము నూతనాంగతుఁడగు పురుషుఁడు మందిరమునఁ బ్రవేశించుటఁ దిలకించి, ఆవేశములో "అక్కా అక్కా" యని లేపెను.

జగన్మోహిని మేల్కాంచి, తన యెదుట నవమోహనాకారుఁడగు సుందరుఁడుండుటకు విస్మితయై "అయ్యా! నీవెవ్వ"రని ప్రశ్నింప నాతఁడు తన వృత్తాంతము నెఱింగించి, "ఓసుందరీమణీ! నీసహోదరి భద్రావతి నాయన్నగారికి వివాహము చేయఁ బడినందున మనమిరువు

కమును బాధుగులము. నీసౌందర్యము నావదనవలన నాకర్షించి కోమలాలసుఁడనై యూవదశంకింతక తెగువతో నిచ్చటి కేతెంచితి" ననెను.

రామచిలుక "అక్కా! ఈనతమన్మథుని పెండ్లియాడు" మనెను. జగన్మోహిని "రామన్నా! ఈతని శ్రేయాతుతు. తరిగాయుబగుదు కాని రక్కసిచూచినచో నేమియూనద దూడునోకదా! ఏమిచేయుదు"నన, నాచిలుక మరల "నక్కా! అంతమాత్రమునకే యింతగా దిగులొందవలయునా? ఉపాయము లేకలేదా? రక్కసి యాహార సంపాదనమునకై యిప్పుడే వెడలఁగల దాతవఱకు నీతని నొకగదిలో నుంచు"మన, నాజగన్మోహిని యట్లే యొనరించెను.

రాక్షసి నిదురనుండి మేల్కొని జగన్మోహినినిముద్దుపెట్టుకొని యాహారసంపాదనార్థ మరణ్యములకుజనెను. వెంటనే ఆజగన్మోహిని శశిబిందురాజసూనుని పన్నీటజలకమాడించి నూత్నవస్త్రముల ధరింపజేసి పంచభక్ష్యపరమాన్నములతో భోజనమిడెను. రాజనందనుండాలావణ్యవతిని గాంధర్వవిధిం బరిణయంబై శృంగారసామ్రాజ్యపట్టభద్రులవలె కాలముగడపుచుండిరి.

శశిబిందు రాజనందనుఁ డిట్లు రెండుమాసములు మహానందముగ గడపి యొకనాఁడు విషణ్ణవదనుఁడై "ప్రేయసీ! ఈరక్కసిభయము నన్ను మిక్కుటముగా పీడించుచున్నది. మనమీమె బాధనుండి తప్పించుకొని మనదేశమున కరుగవలయును. నేను బయలుదేరి చాల దినములైనందున నాతలిదండ్రులు, సహోదరులు, పదినెలు నాకై యాందోళితచిత్తులయియుందు"రని పలికిన నాజగన్మోహిని తన పతియారాటమును రామచిలుకకు దెలిపి విచారించెను. ఆచిలుక "అక్కా! విచారింపకుము. నిన్ను ముద్దిడుకొని లాలించునపుడుపా

యమున నా రాక్షసి ప్రాణమర్మములను తెలిసికొనుము. తక్కుంగల కార్యభారము నాపైనిడికొని నేను చక్క జేయుదు"నని యెను.

రక్కసివచ్చి, జగన్మోహినిని ముద్దుపెట్టుకొనుచుండగా నామె నయనములనుండి, దుఃఖాశ్రుబిందువులు జాలువాఱెను. అదిచూచి, రాక్షసి, "తల్లీ! నీవేల కన్నీరు విడుచుచున్నావు. నీకేమి లోపము కలిగినది. నివసించుటకా దివ్యసౌధమున్నది. కాలక్షేపమునకా చక్కని రామచిలుకయున్నది. ధరించుటకా చీనిచీనాంబరములు, వజ్రములు, రత్నములు సమర్చఁబడిన దివ్యహారములు నున్నవి. ఇఁక నీకేమి కావలయునో చెప్పుము తల్లీ! నీమృదుల కపోలనుండి విచారాశ్రుధార స్రవించుట నేను చూడనొల్లనని పలుక జగన్మోహిని గద్గద కంఠమున నిట్లనెను.

"అమ్మా! సౌఖ్యవిషయములో నాకేలోపమును లేదు. నాకిచ్చట నుండుటకు మహానందదాయకముగనున్నది. నీవు ఆహారము తెచ్చుటకై యరణ్యమున కరిగినపుడే మృగము వలననైన నీకు హాని యొదవునేమోయనియు, నట్లు జరిగినచో నన్నీ నిర్జనమగు ద్వీపంబున కాపాడుట కెవరున్నారనియు సందియము తోఁచినపుడు డెందము వ్యస్తమగును."

ఆ రాక్షసి జగన్మోహనుని నుద్దేశించి "అమ్మా! నీవు నాప్రాణములనుగూర్చి సంశయింపఁ బనిలేదు. నాప్రాణముల నయిదింటిని, అయిదు తుమ్మెదలుగా జేసి, యొక బరిణెలోనుంచి యీద్వీపము చివరనున్న దానిమ్మచెట్టుమీద నొక చిలుకచెంత గూటిలో నుంచినాను.

ఆ చిలుక మరణములేనిది. నాచేతనే ప్రత్యేకముగా నాబరిణెను కాపాడుటకై నియమింపఁబడిన ఆశుకమున కెవరును హానికలి

గింపఁజాలరు. కావున బిడ్డా, నాకవసరమునుగూర్చి [illegible]." అని పలికి మరల ముద్దుపెట్టుకొని వనమునకు బయలుదేరెను.

చిలుకతో జగన్మోహిని యీవృత్తాంతము దెలిపెను. ఆచిలుక బరిణను నోటఁ గఱచుట నభ్యాసముచేసి యొకనాఁటి యుదయమున బయలుదేరి యూరివెలుపల దానిమ్మచెట్టుమీఁదనున్న చిలుకను సమీపించెను. తనజాతిపక్షివచ్చినందులకు సంతసించి యారాక్షసి యొక్క చిలుక సంతోషాధిక్యమున కిలకిలారావము గావించెను.

జగన్మోహిని చిలుక బాంధవ్యమునఁ బెంచుచు "అక్కా! సేమముగానుంటివా? మనతల్లి మనల నిరువురను జన్మతనమునసే విడదీసినందున మనము యిన్నాళ్ళవరకును గలిసికొనలేకపోతిమి. మనతండ్రి నన్ను తనతోఁ దీసికొనిపోయెను. అతఁడు మరణించుటకుఁ బూర్వము నీవిచ్చటనున్నావని చెప్పి యప్పుడప్పుడు చూచి రమ్మనిన నినుఁ గనవచ్చితి" నని పలికెను.

ఆచిలుక యిది నిజమేయని తలంచి "చెల్లెలా! నీవుచెప్పినదినిజమైయుండవచ్చును. నిన్ను నేనెన్నఁడును చూచిలేను. రమ్ము కూర్చుండుము. నీకు దియ్యనిఫలములదెచ్చియిత్తును. ఈ [illegible] జాగ్రతగాచూడు"మని పలికి ఫలములతో వచ్చునంతలో జగన్మోహిని చిలుక తానుదెచ్చినబరిణెని గూటిలోనుంచి రాక్షసిప్రాణములున్నబరిణె తనదగ్గరనుంచుకొనెను.

ఫలములఁదిని మఱలనాల్గుదినములలో వత్తునని పలికి చిలుక తీవ్రముగ నెగిరిపోయి జగన్మోహినిసౌధముం జేరెను. [illegible] డాబరిణెలోని తుమ్మెదలనయిదింటిని నలిపిచంపఁగా రాక్షసి దిక్కులు పిక్కటిలునట్లొక కేకవైచిచనిపోయెను.

దేవతలు పుష్పవర్షము కురిపించిరి. శశిబిందు రాకొమరుఁడా చిలుకను జగన్మోహినిని అచటిమణులను వెంటబెట్టుకొని దేవతాశ్వము నెక్కి శుకమహర్షి యాశ్రమమున కరుదెంచి యాఋషికి నమస్కరించి మరల పయనమై అంగదేశముంజేరి జననీజనకులకు సోదరులకు వది నెలకు ముదమొనగూర్చెను. చిత్రవాహనమహారాజు తనరాజ్యమును నాలుగువిభాగములుచేసి పట్టాభిషేకమహోత్సవమత్యంతవైభవముగ నొనర్చె"నని చెప్పిన నానందపరవశుఁడై పార్థుడర్ధనిమీలితలోచనుండై "బావా! నిదురనాపుకోజాల"ననియెను.

ఇరువురును నిద్రించిరి.

అయిదవకథ సమాప్తము.

ఆఱవ కథ.

ఎప్పటియట్లు శ్రీకృష్ణుండును, కిరీటియు నదీతీరంబునఁ గూర్చుండి, ముచ్చటించుకొనుచుండఁగా నర్జునుండు, "బావా! వేదాంతములో నత్యంత నిగూఢమైన సచ్చిదానంద భావమును గుఱించిన కథను దెలిపి, నన్నానందభరితాత్ముఁ జేయవేయని పృచ్ఛసేయ, నప్పరమాత్ముండు దయాంతరంగుండై "పార్థా! నేటిదినంబున నీకు చంద్రగుప్త మహారాజు చరిత్రముం దెలిపెద నాకర్ణింపు"మని, ఇట్లు చెప్పఁదొడంగెను.

చంద్రగుప్తమహారాజు కథ.

తొల్లి కేరళదేశాధీశుండగు విజయవర్మ మహారాజునకు సునీతి, వినీతి యను నిరువురు భార్యలు కలరు. వినీతికి శ్రుతకీర్తి యను పుత్రుఁడు జన్మించెను. సునీతి యా శ్రుతకీర్తిని తనకు బిడ్డలు లేనందున మిక్కిలి ప్రేమతోఁ బెంచుచుండెను. మఱుచటివత్సరమున నామె గర్భవతియై యొక సుతుంగనియెను. సునీతి వినీతిదేవుల పుత్రులగు చంద్రగుప్త శ్రుతకీర్తు లిరువురును క్రమముగా పెద్దవారైరి. వినీతి, తన సవతియగు సునీతికి బిల్లలు జన్మింపక పోయినచోఁ దన కుమారునకే పట్టము కట్టుదురని యాశించియుండుటచే, సునీతికిఁ బుత్రోదయమైనందునఁ దనవాంఛ నెఱవేఱక పోవుటచే మిక్కిలి వంతంజెందెను.

ఇట్లుండగా నాయిరువురు రాజనందనులును శస్త్ర శస్త్ర విద్యాకోవిదులై, యుక్తవయస్కులైరి. చిన్నభార్యయగు వినీతి, [illegible] చంద్రగుప్తునిఁ గడతేర్చి, తన కుమారుని రాజ్యాభి[illegible]నని యెంచి, యొకనాఁడు రాజు తన యంతఃపురమున [illegible]టికి తలకట్టుకొని, ఆభరణములన్నియుఁ దీసివేసి [illegible] వచ్చి, చింతాక్రాంత వదనయై యున్న భార్యను "[illegible] దెలుపు" మని యడిగిన నామె "నాథా! నాకు [illegible]నము [illegible]లిగినది. దుర్భరముగా నున్నది." యనెను. రాజు "[illegible] తలకట్టుకొని యుండవలయునా? వైద్యునకుఁ గబురంపలేకపోతివా?" యనగా వైద్యులిది కుదర్చలేరు. నాకు ఆఁడుపులి పాలు తెప్పించవలయును. ఆపులిపాలు త్రాగినచో శిరోభారమంతరించు" నని పలికెను.

రాజు దేశమందంతటను "ఆఁడుపులిపాలు తెచ్చినవారికి బహుమానము ఈయబడు" నని ప్రకటించెను. ఎవరును దమ ప్రాణములమీఁదికి వచ్చు నపాయమునకు వెఱచి, యాపులిపాలను దెచ్చుట కంగీకరింపరైరి. వినీతి యనుదినము రాజును వ్యాఘ్రిక్షీరములఁ దెప్పింపుమని తొందరసేయుచుండెను. వినీతి "నాథా! మీపుత్రుల నిరువురం బిలిచి, ఎవరు వ్యాఘ్రముయొక్క పాలను దెచ్చెదరో వారికి రాజ్యమిచ్చెదనని చెప్పు" డనెను. తానుమాత్రము తన సుతుఁడైన కృతకీర్తితో రహస్యముగా "నాయనా! నీవరణ్యముల కరుగక, ఎందైన సంచరించి, పదునైదుదినములు గడచిన పిదప తిరిగిరమ్ము" అని చెప్పెను.

సునీతి తనయుఁడగు చంద్రగుప్తుఁడు తండ్రిపలుకుల నాలకించి, తల్లికడ కరిగి, సెలవిమ్మని యడుగ "నాయనా! ఇది నీసవతితల్లి కుతంత్రము. నిన్నెట్లైనఁ గడతేర్పవలయునని యూహిం

చుచున్నది. నీవు పులిపాలను తేవలదు. నీకు రాజ్యమును వలదు. తిన్నగా కళింగదేశమువరకుఁ బొమ్మా. తద్దేశాధీశుండగు నిందుశేఖర మహారాజు నీకు మేనమామ యగు నాతనికి దేవీకన్యామానముగ వెలుంగు నొక కుమారీ రత్నము కలదు. ఆకన్యామణిం బరిణయంబై, యచ్చటనే సుఖంబుగ నుండు"మని, దీవించెను.

చంద్రగుప్తుఁడు వస్త్రాభరణ శస్త్రసమంచితుఁడై "అమ్మా! పౌరుషవంతమగు రాజకులమున జన్మించి, పరభాగ్యోపజీవినగుట పాడి గాదు. వీరోచితముగఁ బ్రవర్తించి, పులిపాలను దెచ్చి, రాజ్యమును పాలింతు" నని వాక్రుచ్చెను.

ఇట్లని యాతఁడు కంఠీనుఁడి భటులను వెంటనిడుకొని, భయదకాంతారములఁ బయనము సాగించెను. అతనినను సరించిన భటులు కదిమోదియు క్రూరమృగములపాలఁ బడిరి. ఒకరిద్దరు ప్రాణములతో దప్పించుకొని రాజ్యమున కరిగి, చంద్రగుప్తుఁడు మార్గము తప్పి యెందేగెనో తెలియదని చెప్పఁగా విజయవర్మమహారాజును, సునీతియు నత్యధికవిచారాందోళన భరిత హృదయులైరి.

చంద్రగుప్తుఁ డట్లు భయంకరకాంతారములను గడచి, నొక ఋష్యాశ్రమముం జేరెను. ఆయాశ్రమము నందలి ముని యాతని యుదంతంబు సాంతముగ నెఱింగి "వత్సా! నీకుఁ బులిపాలు తెప్పించి యిచ్చెదను. నాయాశ్రమంబునఁ గొన్ని దినములుండు" మని చెప్పిన నాతఁ డట్లె యనెను.

ఒకనాఁ డాఋషి "వత్సా! నేను మనము దేవిపూజ యొనర్ప వలసియున్నది. మనకు నేఁడు దేవిప్రత్యక్షమై కోరినవరముల నిచ్చునని పలికెను. ఈతనిమీద దయగలిగియున్న ధర్మదేవత ప్రత్యక్షమై "నాయనా! ఈఋషి నిన్ను నేడు కాళీమాతకు బలియొసఁగదలంచి

యున్నాడు కావున జాగరూకుండవై మెలగుచు నాఋషిని కాళికాల యముం జేరగనే వధింపు"మనెను.

రాజకుమారుఁడగు చంద్రగుప్తుఁడును నాఋషియు ఫలకుసుమములంగొని కాళీయాలయమునకరిగిరి. ఋషి పూజానంతరము "రాజనందనా! దేవికి సాష్టాంగదండప్రణామము లాచరింపు"మన నాతఁడు "స్వామీ! నాకవ్విధానము తెలియదు. కావున ముందుగా తాము చేసిచూపు"డనెను. ఆముని కుటిలహృదయముతో జిరునవ్వునవ్వుచు సాష్టాంగముగ దండమిడుతరి చంద్రగుప్తుడు తన దీర్ఘకరవాలముతో నాయోగిశిరస్సుఖండించెను.

కాళికాదేవి యారాజనందనునకు బ్రీత్యత్తయై "వత్సా! కుటిలాత్ముండగు నీయోగినిజంపి నాకానందము నొదవించితివి. నీకేమికావలయునో కోరుకొను"మనెను. చంద్రగుప్తుడు "తల్లీ! ఋషినిచంపి బ్రహ్మహత్యాపాతకము నొడిగట్టుకొంటిని. నాకీపాతకము నశించు యపవర్గమార్గముబోధించి పుణ్యముగట్టుకొమ్మని పలికిన దేవి సకరుణ హృదయయై యిట్లనిపలికె—

"నాయనా! వేదాంతరహస్యములలో నత్యంతమహిమోపేతంబైన సచ్చిదానంద ప్రభావమును నీకిపుడు తెలిపెద నాలకింపుము—

"సత్తు + చిత్తు + ఆనందము సచ్చిదానందమగును. సద్రూపంబనియు, చిద్రూపంబనియు, నానందరూపంబనియు నాత్మకు మూడు రూపములు కలవు. సద్రూపమునకు త్వపదము, స్థూలమునను నామాంతరములును, చిద్రూపమునకు తత్పదము, బిందువు, సూక్ష్మమునను నామాంతరములును, అసిపదము, కళ, మకారము, కారణము నను నామాంతరము లానందరూపమునకును గలవు. స్థూలశరీరము పదునైదు తత్త్వములలో నొప్పుచు విశ్వపురుషుండన బరగుచున్నది. ప్రాణిజ్ఞానేంద్రియములు పంచతన్మాత్రలనంబడును. మనో

బుద్ధులు రెండింటిలో గూడిన యీ సూక్ష్మశరీరము తైజసుండని పెద్దలచే వాక్రొనబడుచున్నది. శరీరము కారణ పురుషుఁడు ఆత్మారాము బ్రహ్మము. అంతర్బహిర్వ్యాపకత్వమున చంద్రాగ్ని ద్వయముగాక సప్తసముద్రములందు మూర్ఛ, జాగరణ, స్వప్న, సుషుప్త్యవస్థ విశేషావస్థా, షడాధారములను చుట్టుకొని నిత్య మిరువదియొక్క వేయిన్నూరు పర్యాయములు పలుకుచుండును.

గుదస్థానమును చతుర్దళములందు వ శ ష స యను చతుర్వర్ణములలో ఓం బీజము కలిగి ఆధారకమలమున విఘ్నేశ్వరునకు ఆరువందల ప్రాణవమును, లింగస్థానంబున షడ్దళములలో బ భ మ య ర ల యీ షడ్వర్ణముల యందు బీజముగల స్వాధిష్ఠకమలమున బ్రహ్మావతికి ఆరువేల ప్రాణవమును, నాభిస్థానమున దశదళములందు డ, ఢ, ణ, త, థ, ద, ధ, న, ప, ఫ, యీవర్ణములలో మణిపూరక కమలమున విష్ణుదేవున కాఱువేల ప్రాణవమును, హృదయస్థానమున పండ్రెండు దళములందు కఖగఘఙ చఛజఝఞ టఠ అను ద్వాదశవర్ణములు కలిగి అనాహత కమలమున పార్వతీధవునకు నాలుగువేల ప్రాణవమును, కంఠస్థానమున షోడశదళములు కలిగి అఆ ఇ ఈ ఉ ఊ ఋ ౠ ఌ ౡ ఏ ఐ ఓ అం అః అను షోడశవర్ణములు కలిగి విశుద్ధకమలమున వేయ ప్రాణవము జీవునకును, త్రికూటస్థానంబున హం, క్ష యను వర్ణములతో ఆజ్ఞేయకమలమున నాత్మకు వేయి ప్రాణవమును, ఫాలమున రాం అను బీజము కలిగి సహస్రారకమలమున సద్గురు స్వామికి వేయి ప్రాణవమును—యీరీతిగా భాగింపబడి, యిడాపింగళనాములందు ప్రాణవాయురద్వయము పలుకును. ఆదిశేషుఁడధిదేవతగా దం అను బీజము కర్ణరంధ్రములతో నుండును. ఈ అష్టావక్రీమంత్రము ధ్యానించుచు హంసను ప్రాణాయామముచే రేచించిన ప్రాణమునకు రాక పుట్టించుచు, దశవిధనాదముల నావిర్భవింపఁజేయుచు, నాలకించుచుండిన జ్ఞానాన

లము పాపరాసులఁ బటాపంచలగునని పలికి ఆత్మ బ్రహ్మలకు భేదము లేదని పలుక వాఁడానందవికసితాత్ముఁడై కాళికాదేవి యొక్క సంపూర్ణానుగ్రహమున తదభ్యాసము చేయుచు పక్షమాసములు గడపెను.

ఒకనాడు చంద్రగుప్తు డరణ్యమున ఫలములకొఱకై కొంత దూరముపోగా బాటసారులు కనిపించిరి. ఈతడు "పాంధులారా! మీ రెచ్చటి కేగుచున్నా"రని ప్రశ్నింప వారు "అయ్యా మేము కళింగ దేశమునకరుగుచున్నాము. మారాజగు నిందుశేఖరమహారాజు కేరళ దేశమహారాజుగారి కుమారుడైన చంద్రగుప్తునికి తనకుమార్తెయైన అమృతవల్లినిచ్చి వివాహము చేయదలంచియున్నాడు. మేమాతనికై వెదకుచున్నా"మని చెప్పిరి. అదిగాక మారాజేంద్రుడు తనకుమార్తెకిపుడు స్వయంవరము చాటియున్నాడు. అదికూడ దేశదేశముల ప్రకటించివచ్చుచున్నాము" అనిచెప్పి వెడలిపోయిరి.

చంద్రగుప్తుడు అమృతవల్లి తనయెడ బద్ధానురాగయైయున్నదో లేదో కనుగొన దలంచి కాళికాదేవిని దలంచి వృద్ధునివలె దయారై దివ్యవస్త్రాభరణములనుగొని యొకయుత్తమాశ్వము నెక్కి బయలు దేరి కళింగదేశముం జేరి స్వయంవరమండపముం జేరెను. ఎల్లరు నీతని వికారరూపముంగని నవ్విరి. చంద్రగుప్తుడు "రాజేంద్రా! నేను మీ రాజ్యమున కవ్వలనుండు వనదుర్గమున కధిపతిని. నన్ను వనరాజందురు. మీకుమార్తె స్వయంవరవార్త నాలకించి నేనరుదెంచితి"నని యాతడు ఏర్పరిచిన శుకయంత్రలక్ష్యముం ఛేదించి కీర్తికాముడయ్యెను. ఎల్లరు విస్మయాంబుధిమగ్నమానసులైరి. ఇందుశేఖరమహారాజు తనకుమార్తెను వనరాజున కీయవలసివచ్చెగదాయని మిక్కిలి విచారించెను. అమృతవల్లి పూలమాలను వృద్ధరూపముననున్న చంద్రగుప్తునికంఠసీమ

నలంకరించెను. రాజులెల్లరు విచారభరితాంతరంగులై తమతమదేశములకు వెడలిపోయిరి.

వివాహమయిదుదినములును గడచినపిదప నమృతవల్లి చంద్రగుప్తుని శయ్యాగారమున కరిగెను. చంద్రగుప్తు డాభీలహాసమున నేరంజేరి "ప్రేయసీ! నేను వృద్ధుడను నావలన నీకెట్టిసుఖమును గలుగజాలదు. సుందరుడైన యువకుని పొందుగోరి సౌఖ్యార్ణవతరంగముల దేలలాడు"మని పలికిన నామె "నాధా! ఇవేటిమాటలు. అగ్నిసాక్షిగా మిమ్ము వివాహమాడియే నెట్లన్యుల గోరుదును?" అనియెను. అంత నాతడు "ప్రేయసీ! నీవు కేరళదేశ రాజనందనుడైన చంద్రగుప్తుని ప్రేమించితివట నిజమేనా?" యనిపలుక నామె "నాధా! మీకు సతినైన అన్యుని పేరుతలచుట పాతివ్రత్యభంగమగును. మొదట నేనాతని ప్రేమించియున్నమాట వాస్తవము. అతడు పులిపాలకై బయలుదేరి వనముల కరిగినాడట. అతనిజాడ తెలియక నాతలిదండ్రులు, నాతనితలిదండ్రులును గూడ విచారమునొందుచున్నారట." యనిపలుక చంద్రగుప్తుడు "ప్రేయసీ! నేను వేటకుబోయివత్తు నాతని వెదకి తెచ్చెద"నని మరునాడు వేటకుబయలుదేరి వనమునకరిగి కాళికాదేవిం దలంచుకొని నిజరూపము ధరించెను.

మూడు దినములైనను తన నాథుడు తిరిగి రాకుండుటకు విషాదమునొంది అమృతవల్లి తండ్రితో జెప్పి కతిమంది భటులరణ్యమునకు బంపెను. ఆభటులు కానవమునకు బోవగనే, చంద్రగుప్తుడు కనబడి "అయ్యా! మీరెందుబోవుచున్నా"రని ప్రశ్నింపగా, వారు "మారాజనందని భర్త వేటకై వనమునకు వచ్చె నాతని వెదకుయుటకు మేమేగుదెంచితి" మని పలుక చంద్రగుప్తుడు "అయ్యా! ఆవృద్ధుడొక సింహమున కాహార" మయ్యెననియు [illegible]

గుప్తుఁడనియుఁ బలికి వారితో నగరమునకుఁ బోయి, అమృతవల్లిని గలిసికొన "సఖీ! ఇంతదూరము నీకొఱకై గదా! నేను వచ్చితిని. నన్నిట్లు మోసగింపనగునా?" యని పలుక నామె "మీరు కనబడ నందువనే నాతండ్రి స్వయంవరము చాటించెను. నాభర్త లేని జీవితము నేనొల్ల. నాతనిశిరము కాన్పించినంతనే సహగమనముఁ జేయుదు" నని పలుక, చంద్రగుప్తుఁ డామె పాతివ్రత్యభావమున కానందించి మరల నిందుశేఖరాకారమున బ్రత్యక్షమై "కామినీ! నాతో స్వర్గలోకమునకురా" మ్మనిన నామె "అయ్యా! నాపతి మృతకాయము గోచరించినంతనే సహగమనము చేయుదు" నని పలికిన, నాతఁడు మఱల వృద్ధునివలెఁ గాన్పించి, "ప్రేయసీ! నేనే! చంద్రగుప్తుఁడను. నేనే యింద్రజాలములో నీకడ కేతెంచితి" నని యిందుశేఖరమహారాజు సమ్ముఖమున నావేషములఁ బ్రదర్శింపగా నాతఁ డాశ్చర్యభరితుఁడై అల్లుని కౌఁగిలించుకొనెను.

చంద్రగుప్తుఁడు తన సతీమణినిఁ దీసికొని, మరల సపరివారముగా కేరళదేశమున కేగెను. ఆతని తల్లి సునీతియు, తండ్రి విజయవర్మయు, సవతితల్లి వినీతియుగూడ నానందసాగర తరంగమాలల నోలలాడించె" నని చెప్పగా నగ్రజుఁడు "బావా! నిద్రవచ్చుచున్నది" అనెను.

ఇరువురును నిద్రాపరవశులైరి. మలయమారుతము వీచి, వారిని జోకొట్టి, గాఢనిద్రావివశులఁ జేసెను.

ఆరవకథ సమాప్తము.

ఏడవ కథ.

శ్రీకృష్ణార్జును లెప్పటియట్ల యమునానదీతీరంబున సుఖ విష్టులైయుండ, కృష్ణపరమాత్మ "అర్జునా! నీకు నేడు మహానంద ప్రదమగు రాజహంసమహారాజుకథం జెప్పెదనని యిట్లు చెప్పనారం భించెను.

రాజహంసమహారాజుకథ.

తొల్లి కాంభోజదేశంబున విష్ణుచిత్తమహారాజు పరిపాలించు చుండెను. ఆతనికిఁ జంద్రావతి, కుసుమాంగి యను నిరువురు భార్య లు కలరు. పెద్దభార్య యనిన రెండవభార్యయగు కుసుమాంగి కెంత మాత్రమును గిట్టదు. ఆరాజున కిరువురుభార్యలకును యిరువురు కుమారులు కలరు ప్రథమభార్య కుమారునిపేరు రాజహంసుఁడు రెండవ యామె తనయుని నామధేయము చిత్రగుప్తుఁడు.

ఇరువురును గురుముఖంబున సకలవిద్యలను నభ్యసించిరి. రాజు మొదటికుమారునకుఁ బట్టాభిషేక మొనరించి, విశ్రాంతిపొంద నభిలషించెను. లోకోత్తర సుందరుఁడగు రాజహంస కుమారుఁడు మహారాజగునను వార్త దేశంబునఁ బ్రకటితంబయ్యెను. ఎల్లరు స్వా

సంతోషభరితాంతఃకరణులైరి. సవతికొడుకు ఎట్లైన సింహాసనాసీనుఁడు గాకుండ జేయవలెనను కుతూహలముగల కుసుమాంగి, రాజహంసునిపై మహారాజునకుఁ గ్రోధము వచ్చునట్లు చేసి యాతనిని రాజ్యమునుండి వెడలనడప నాలోచించి, తలకట్టుకొని, ఆభరణ విహీనయై. [illegible] చించుకొని, గాజులను, హారములను, దీసివైచి, శయనించెను.

రాజు వాహ్యాళి వెడలి యింటికి దిరిగివచ్చి వెక్కి వెక్కి యేడ్చుచున్న సతిని దిలకించి "ప్రియసఖీ! నీవిచారమునకు గారణమేమి? నాతో దెలుపుము. నీవిచారమంతరింపఁ జేయుదును. నీకేమి కావలయునో కోరుకొను"మనియెను. ఆమె బిగ్గరగా రోదనముచేయుచు "నాథా! మీకును నాకును నేటితో ఋణముదీరినది. నేనింతవఱకును నీవే నానాధుండవని తలంచియుంటినికాని నీప్రథమభార్యకుమారుడు నన్నింతింతనరాని అల్లరిపాల్జేయుచుండెను. అతఁడే నాకు నాధుడట. నీకు ఆతనిపై బ్రేమమెందుకు. నేను భరింపజాలని పలుకు లాతనినోట వెలువడినవి. నన్నాతడు మోహించినాఁడట. నాపొందుగూడని యాతనిజీవితము వ్యర్థమట. ఏమి చెప్పను? ఆతనిపలుకులు వినజాలక తుదకు పాతివ్రత్యమే భంగమగునేమోయని భయపడి ఉద్యానవనములోనికి బరుగెత్తితిని. ఇక నేను జీవింపజాలను. ఈపరాభవము నన్నునిలువున దహించివేయుచున్నది. ఏమైనను నీపెద్దకొడుకు నీకుంగడుముత్తముకూర్చువాడు. నేనింక విషముండ్రావి మరణింతు"నని పలికెను.

రాజు క్రోధోన్మత్తుండై "అతఁ డెప్పుడు నీసౌధమున బ్రవేశిం చెఁ?" నని ప్రశ్నింప నామె యేడ్చుచు "నిన్నసాయంకాలమున" నని చెప్పెను. అవిష్ణుజిత్తుమహారాజంతట "సరే. నిన్నవమానపఱిచిన యాతఁడు కుమారుడైనను దండింపఁబడవలసినవాఁడే. తల్లినే బలాత్కరించిన యాతనివి నిక్కముగా వధ్యు"డని కోపోద్రిక్తుండై రయమున భటులంబిలిచి "రాజహంసుని తెల్లవారకముందు ఊరి వెలుపలనున్న వధ్యశిలకడకుఁగొంపోయి వధించు"డని యాజ్ఞాపించెను.

ఈపలుకులను రాజుగారి చిన్నభార్య కుసుమాంగి చెలికత్తె యగు మాలతి చాటుననుండి విని, రాజహంసునిపై నభిమానముగల దగుటచే బిరాన నాతని యంతఃపురముం జొచ్చి "రాజకుమారా! లెమ్ము. త్వరపడుము. నీసవతితల్లి నీవు పట్టాభిషిక్తుండవగుదువని మత్సరగ్రస్తయై తన్నుకామించి బలాత్కరించితి" వని చెప్పగా రాజేంద్రుఁ డత్యధిక కోపపరీతచిత్తుండై నిన్ను సూర్యోదయాత్పూర్వము వధింపు" మని యానతిచ్చె. బ్రతికియుండిన బలుసుకూరఁ దినవచ్చు నన్నట్లు నీవెందైనఁ గొన్నాళ్ళు ప్రచ్ఛన్నంబుగ సంచరించి, తిరిగిర"మ్మని పలుకుటయు, నాతఁ డెందులకైన మంచిదని యాభరణముల నొక మూటగాకట్టి, ఆయుధసహితముగఁ దన తల్లిసెలవుఁ గొని ఎరికిని దెలియకుండ నర్ధరాత్రమున నగరము వీడి చనెను.

తెల్లవారెను. రాజహంసుం డెందు వెదకినను కానరానందున రాజు మతిచింతయుగ్రుండై మండిపడుచు నాతనిం బట్టి వచ్చెచెప్పిన వారికి లక్షవరహాలు బహుమానముగ నొసంగెదనని ప్రకటించెను. ఇచ్చట నీతఁడు తిన్నగా గిరికందరములను, నదీ నదములను గడచి

యొకచోట నొక యరటి చెట్టును జూచెను. ఆయరటి చెట్టున కొక్క-టే గెలయు, నాగెలకు నాలుగు పండ్లును నుండెను. ఆనాలుగు ఫలములను గోయగా మరి నాలుగు పండ్లు కనిపించెను. ఓహో! ఇది చాలవింతయైన వృక్షముగ నున్నదే యని, రాజహంసుం డొకపండు భక్షింపగా శునకరూపము కలిగెను. రెండవపండును దినగా స్త్రీ యయ్యెను. మూడవపండును దినగా కోతియయ్యెను. నాలుగవ పండును దినగా మరల యథాప్రకారముగ నిజస్వరూపమును బొందెను.

రాజహంసుండా యరటిచెట్టున నప్పుడు కనబడిన నాలుగుఫలములను గోసికొని బయలుదేరెను. కొంతదూరము పోవునరికి కొందరు దొంగలాతని నడ్డగించిరి. ఆతఁడు తనవద్ద ద్రవ్యములేదని చెప్పి మొదటియరటిపండును తినుటకిచ్చెను. ఆయరటిపండును తిని నలువురు శునకములుగా మారిరి. రాజహంసుఁడా శునకములతోఁ గొంతదూర మేగగా నొక సన్యాసి కాన్పించి "అయ్యా! నాకొక కుక్క-నిమ్ము. నాయాశ్రమమును గోతులు మిక్కి-లిగా పాడుచేయుచున్న"వని చెప్పెను. రాజహంసుఁ డాశునకము నామునికిచ్చి తలచినంతమాత్రమున రెండువేలమంది సైనికులను సృష్టింపఁజేయు మహామంత్రము నుపదేశమంది, కొంతదూరము పోయిన పిమ్మట మువ్వురు స్త్రీలుగా జేయు నరటి పండును దిననిచ్చి మరికొంత దూరము పోయిన పిదప నొక వరము నొక ఋషివలన పొంది యొక స్త్రీనిచ్చి మఱొక స్త్రీనిచ్చి యమోఘాస్త్రములను నొక కరవాలమును గొని యామువ్వురను వదల్చుకొని తిన్నగా పోయిపోయి యొక ఋషాశ్రమముం జేరెను.

ఆయాశ్రమము నందలి మతంగమహర్షి రాజహంసునింగని "వత్సా! నీకు వేదాంతములలో నత్యంత నిగూఢమైన సాకారబ్రహ్మ నిర్ణయముం దెలిపెద నాకర్ణింపుము. శరీరములన్నియు సాకార బ్రహ్మ స్వరూపములే యగును. తలిదండ్రుల శుక్ల శోణితమువలన జన్మించి వారివలన బోషింపబడి పిదప గురుముఖంబున బ్రహ్మస్వరూప నిర్ణయముం దెలిసికొని, పూజార్హులయిరి. అర్చన వందనాది పూజలు తల్లిదండ్రులకుం దైవమునకుం జేసినవే ఫలించును గాని, దారు లోహ శిలాప్రతిమలకుం జేయు పూజ నిష్ప్రయోజనకరము. శివ కేశవమంత్రములు తమ గురువులనుండి గ్రహించి, శ్రద్ధతో నంత ర్ముఖుండయిన ప్రాణవాయువుతో మనస్సును నిలిపి, దృగ్భావములను లింగస్థానంబున నిల్పి చతుర్ముఖ బ్రహ్మను నాభిస్థానమున నిలిపి, విష్ణుదేవుని హృదయ పీఠమును నిలిపి, ధ్యానించిన యెడల యిష్టసిద్ధి యగును.

ఇట్లని నారాయణాష్టాక్షరీమంత్రమును 'ఓంనమోనారాయణా' యనుమంత్రము జపించుమని చెప్పెను. ఆఋష్యాశ్రమమున నొక్క సం వత్సరము జపింపగా నతనికిష్టకామ్యార్థసిద్ధియగుకాలము ప్రాప్తమగు టచే కొందఱు బాటసారు లాశ్రమమార్గమున నరుగుట తటస్థించెను ఆబాటసారులనుచూచి "ఓ బాటసారులారా! మీరెచ్చటికేగుచున్నా?" రని ప్రశ్నింప "అయ్యా! మేము మాళవదేశవాసులము మారాజ్యము ను శత్రువులు ముట్టడించుటచేతను మారాజు జనహీనుడై మమ్ము ర క్షింపక యూరకుండుటచేతను మేము రాజ్యమును విడిచివచ్చితి"మ నెను. ఆరాజహంసుండెట్లయిన నారాజ్యమును శత్రుహస్తగతముకా కుండ రక్షింపనెంచి "ఓపౌరులారా! మీరాజ్యమును నేను రక్షింతు ను. నన్ను నెట్లయిన పురిలోనికి గొనిపోవు"డన వారు వ్రముదితాత్ము

రైరి. రాజహంసుడు కాషాయాంబరములవీడి వస్త్రాభరణముల ధరించి తిన్నగా పురమునకు బోయెను. ఆతడు రాజాంతఃపురమునుజేరి విక్రమ సింహమహారాజునుగని, "రాజా! నీరాజ్యమును శత్రువులపాలు చేయ వలదు. నీకున్న కొలదిసైన్యమునకును నేను నాయకుడనై సంగ్రామ మొనరించివత్తు"నని పలికి సేనను వెంటబెట్టుకొని యాహవరంగమున కరిగెను.

ఈతనింజూచి, వైరు "లీతం డెవ్వండు? ఇచ్చటి కేకారణమున రావలయు? "నని యాశ్చర్యపడి యుద్ధమునకుం దలపడిరి. ఆరణమున రాజహంసుం డవక్రపరాక్రమా పేతుండై విజృంభించి వైరుల నెల్లర నొక్కత్రుటిలో నిశ్శేషముగ వధించి, శత్రువులను దఱిమివేసి, విజ యోత్సాహముతోం బురజనులెల్ల యూరేగించుచుండ కోటకరు దెంచెను. విక్రమసింహమహారాజు తనరాజ్య మన్యాక్రాంతముగా లేదని యానందించి, తన రాజ్యము నాతని కొసంగి, పట్టాభిషేకము గావించి తాను తపోవృత్తినుండుటకు వనముల కరుగం బోవుచు "నాయనా! నీవు మాత్రము మారి వెలుపల నున్న కాళికాలయమునకుం బోయి యాతలుపులం దెఱువకు మపాయము కలుగ గలదని చెప్పి వెడలిపోయెను.

రాజహంసుండు మాళవదేశాధీశుండై జనరంజకముగా రాజ్య పాలన మొనరించుచుండెను. ఆతనికి మాత్రము విక్రమసింహుండు వలదన్న విషయమే విస్మయదాయకముగా నుండుటచే నెట్లయిన యొకసారి ఆదేవాలయమును జూచి వచ్చుటకై, మంత్రులతోం గొలంది దినములలో వత్తునని మిషచెప్పి, ఆయుధముల ధరించి, వెడలెను.

రాజహంసుండా కాళీదేవాలయము తలుపులు తెఱువగా నే యొక దివ్యాంగన ప్రత్యక్షమై, యారాజ కుమారుని చేయిపట్టు కొని లోనికిఁ దీసికొనిపోయెను. రాజహంసుఁ డేమిజరుగునో యని యామెతో లోనికిపోయెను. అతఁ డొక సారంగమునుండి చాలదూరము గొనిపోఁబడెను. అది యొక పట్టణము. ఆమె యొక రాణియొద్దకు రాజహంసుని గొనిపోయెను. "ఈతఁడెట్లు మనలోకములో ప్రవేశించినాఁడు వీనిని కారాగారమునఁ ద్రోయుఁ" డనెను.

రాజహంసుని విచారమునకుఁ బారము లేదయ్యెను. ఆరాజేంద్రుని పలుకులు పెడచెవినిఁబెట్టి వచ్చినందులకుఁ దగినశాస్తియైన దనియా రాజసూనుఁడు పశ్చాత్తాపము నొందెను. ఆతని కొక యెలనాగ బంగారు పళ్ళెరములో వివిధరుచ్య పదార్థములతోఁ గూడిన భోజనమును దెచ్చిపెట్టెను. ఆతఁడా లతాంగి సౌందర్యమునకు నివ్వెఱపోయి, యాభోజనమును నిరాకరించి, విచారరేఖాంకితవదనుఁడై కూర్చుండెను. ఆతరుణీమణి యాతనిని సమీపించి, "ఓయీ! ఏల విచారించెదవు? మారాణి యిప్పుడు నిన్ను పిలిపించి విచారించును. బహుశః ఆమె నిన్ను విడిచిపుచ్చవచ్చును." అనెను.

రాజహంసుం "డయ్యో! ఇఁక నాకెక్కడి విమోచనము? నారాజ్యమున విప్లవములు చెలరేగును. నే నేమి చేయుదును. మీకు రాణియేగాని రాజులేఁడా?" యనగా, "మాకు రాణియే. ఆమె యింకను అవివాహితయైయున్నది. ఏరాజకుమారుఁడైన లభించినచో వివాహమాడఁ దలఁచి యున్నది. ఒకవేళ నిన్నుఁ బెండ్లియాడుదు నన్నచో సమ్మతింతువా? ఆమె యొకవేళ వివాహము చేసికొన్నచో నాకేమి యిచ్చెద" వని, "ఓవెఱ్ఱిదానా! నాకింకా ఏవో కబుర్లు చెప్పి జోకొట్టెదవేల? కారాగృహవాస శిక్ష తప్పించి, వధించుఁ [illegible]

చునేమో యని భయపడుచున్నా" ననగా నామె మరల "నీ వెప్పినది సత్యము. మారాణి మిమ్ము తప్పక వరించును. నాకేమి బహుమాన మిచ్చెదవు?" రన, నాతఁడు "నీకు నాప్రాణము కావలసినను యిచ్చెదను. తెల్పు" మనుటయు, నామె "రాజేంద్రా! నీసౌందర్యమునే నేను ప్రేమించితిని. మారాణియు నీయెడ ననురాగవతియైన దని యామె భాషణములవలన దెలిసికొంటిని. అట్టి యెడ చెలికత్తె నగు నాకును నీకును వివాహము సంఘటిల్ల నేరదు కావున దయాంతరంగుఁడవై నన్నుఁ జూచుచుండు" మన నాతఁ డక్లేయుని యామె చేతిలోఁ జేయివైచి, తళతళలాడు నామె చెక్కిలిని నొక్కి ముద్దాడెను.

ఇంతలో నొక పరిచారిక వచ్చి "రాణీగారు రమ్మన్నా" రనెను. రాజహంసుఁ డా పరిచారిక ననుసరించి, యొక దివ్యభవనములోని కరిగెను. ఆరాణింజూచి రాజహంసుఁడు నిరతిశయానందము నొందెను. ఆమె "రాజకుమారా! నీవు మారాజ్యంబున నక్రమప్రవేశ మొనరించి నందుల కేమి శిక్ష విధించవలెనా యని యోచించుచున్నాము. న్యాయశాస్త్ర మిట్టి శిక్షకు మరణము విధించుచున్నది. నీకును నదే విధింతుము. పాపము! నీకే కోరికలున్నవో తెలుపు మని నెఱవేర్చి, వధ కాజ్ఞాపింతు నిటు వచ్చి కూర్చుండుము" అనెను. రాజహంసున కాతనిం బ్రేమించిన చెలికత్తె కనుసన్న యొనరించి, వెడలిపోయెను. ఆతఁడు "రాజ్ఞీమణీ! నాదురదృష్టమే నన్నిచటి కీడ్చుకొని వచ్చినది కావున మరణశిక్షనే యనుభవింతును. ప్రాణములదక్క యన్యమేది వాంఛించినను నభ్యంతరమిడక యిచ్చెదవా?" యన నామె అక్లేయనెను.

రాజహంసుఁడు "రాజ్ఞీమణీ! నీయందము నన్నాకర్షించినది. నిన్నుగాంధర్వవిధిం బెండ్లియాడ ఒక్కరాత్రి నీతో సుఖింపనిమ్ము.

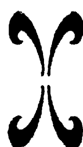
రేపటియుదయముననే మరణశిక్ష ననుభవింతు"వన రాణికోపము నటించుచు "రాణి నిట్లుకోరరానికోరికల గోరుట తగునా?"యనగా నాతడు "నీయనుగ్రహము. సత్యనిరతి పాలింతువేని నాకు వాంఛ సిద్ధియగును. లేదేని వధింపు"మనెను.

ఆమె వల్లెయని యాతనిం బెండ్లియాడి "నీకు మరణశిక్షవిధించినచో నాకుదుఃఖమొదవుంగాన యాశిక్షరద్దుపఱచితి"ననెను. రాజహంసుం డామెను తనమాళవదేశమునకు రమ్మనియెను. ఆమె తన రాజ్యమునువీడి రాజాలననియు నాతడే నాలుగైదుదివసముల కొక పర్యాయమువంతున వచ్చుచుండుట సమంజస"మనియు బలుక నాతడట్లేయని ప్రయాణసన్నద్ధుండయ్యెను. రాణియొక మంత్రదండము నొసంగి "దీనితో ఎవరిని తాకిన వా రదృశ్యులగుదురు. మూడుసార్లు కొట్టినచో మరల నిజరూపముం జెందుదు"రని కొన్ని వజ్రములనిచ్చి సాగనంపెను.

రాజహంసుం డామంత్రదండముంగొని కాళికాలయమును జేరి తననగరమునకు వచ్చునరికి మంత్రి యారాజ్యమును దనవశము చేసికొనియుండెను. రాజహంసుండు మంత్రిదుర్ణయము నెఱింగి యాతని కడ కరుగ నామంత్రి రాజ్యము సైన్యము తనస్వాధీనముననున్నదనియు శక్తి యున్నచో రాజ్యమును యుద్ధమొనర్చి సంపాదింపవలయుననియు జెప్పెను. రాజహంసుండు మరల కాళికాలయమును జేరి పంచారికా సహాయమున నాయధోలోకమునకరిగి తనసతియగు రాణితో జెప్పి లక్ష మందిసైనికులను వెంటబెట్టుకొనివచ్చి పురప్రవేశమొనరించి మంత్రిం బట్టుకొని కారాగారమున బడవైచి తానా సైన్యముతో కాంభోజదేశమును ముట్టడించెను.

రాజహంసుని తండ్రియగు విజయవర్మ పరిచారిక వలనఁ గార్యక్రమము నెఱిఁగినవాఁడై, పశ్చాత్తాప తప్తుఁడై యుండి "అయ్యయో! నాకుమారుఁడు రాజహంసుఁ డున్నచో శత్రువును దఱిమియుండునుగదా! యని వగచి, తుదకుఁ దానే సైన్యమును యాహవభూమికిఁ బొమ్మనెను. ఆసైనికుల నందఱ సమ్మోహనాస్త్రముం బ్రయోగించి, మూర్ఛానివశులఁ జేయుటచే, రాజేతెంచి, మూర్ఛాగతమైయున్న సైన్యమును గని దిగ్భ్రమకు లోనై యెదుట నున్న వీరుఁడు తన కుమారుఁడని గ్రహించి, యాతని చెంతకరిగి తన పశ్చాత్తాపమును వెల్లడింప రాజహంసుఁడు తన రాణినిఁ దలంచుకొని యామెను రప్పించి సుఖంబుగ కాలముంగడపె" నని చెప్ప కథ ముగించుసరికే యర్జునుండు నిద్రించియుండెను. శ్రీకృష్ణుండు కూడ నంతనిద్రించెను.

ఏడవకథ సమాప్తము.

ఎనిమిదవ కథ.

ఎనిమిదవనాఁ డెప్పటియట్లు నరనారాయణాంశమున జన్మించిన శ్రీకృష్ణార్జునులు యమునా సైకత స్థలింగూర్చుండి వినోదంబులం బొద్దుపుచ్చుచున్నతఱి వాసుదేవుండిట్లు చెప్పదొడంగెను.

చంద్రశేఖరమహారాజుకథ

తొల్లి సౌరాష్ట్రదేశమును విజయకేతుమహారాజు జనానురంజకముగా పరిపాలనమొనరించుచుండెను. ఆతనికి జయసేనుఁడు, వీరసింహుఁడు, చంద్రశేఖరుఁడు, నను ముప్పురు పుత్రులుండిరి. వారిలో మొదటి యిరువురికంటె మూడవవాడగు చంద్రశేఖరుఁడు అత్యంతధైర్యసాహసపరాక్రమోపేతుఁడై యనేక సాహసకృత్యములగాంచుచు పౌరులకెల్లరకు నేత్రోత్సవముకలిగించుచుండెను.

ఒకనాఁడు ముప్పురుసోదరులును మృగయావినోదార్థమై వన్యమృగసంకులంబగు నరణ్యంబునకుజనిరి. చంద్రశేఖరుండొక లేడినితఱుముచు నది దొరకక చెంగుచెంగున గంతులిడుచు పాఱిపోయినందున "ఆహా! దీని నెట్లయిన నాతో నింటికి గొనిపోవలె"నని తలంచుచు మఱింత దూరముపోగా నాహరిణమదృశ్యమయ్యెను. చంద్రశేఖరుండయ్యో! ఈకురంగమెట్లు నాకనుమఱగి పారిపోయిన"దని విచారించుచు ఆయాసఖేదంబవనయించుకొనుటకై యొకతరుచ్ఛాయను గూలఁబడెను, అతఁడట నుపవిష్టుండైయుండగా మాయమైపోయిన హరిణ

మొకసుందర నారీమణియై పుష్పములుకోయుచు దృగ్గోచరం బాయెను.

చంద్రశేఖరుండా కాంత యద్వితీయసౌందర్య లావణ్యముల కాశ్చర్య చకితుండై, యామెను సమీపించి, "ఓలలితాంగీ! నీవెవతె? వీయుగ్రితహారణ్యంబునకు రాఁగతంబేమి" యని పలుక' "ఓరాజ కుమారా! పరనారీలలామల నిట్లు పలుకరింపఁ దగునా? నేను నాగేంద్రుని కుమార్తెను. నాతండ్రి నాయీపవిత్రవనము సెతెంగిన-చో, గుపితుఁడు కాఁగలఁ" డనిన, నాతఁడు "మత్తకాశినీ! నాడెందము నీయందఁ దగుల్గొనియున్నది. నే నన్యభామల వాంఛింపను. నీవు నా ప్రేమను పరిగ్రహింపవేని నేనిట నాయసువులఁ బాయుదు" నన నామె "రాజకుమారా! నీయందచందములుకూడ నన్నాకర్షించినవి. నేనేమి చేయుదును? నావెంట నాతండ్రిక డకురమ్ము. అతని యంగీకారముఁగైకొని, నన్ను పరిణయ మగుదువుగాని" యనెను. చంద్రశేఖరుఁ డాతన్వి ననుసరించి బయలుదేఱెను. వారిరువురును పుట్టను సమీపించిరి. ఆతరుణి యాతని నచ్చటనే యుండ నియమించి, తాను ఆవల్మీకమునుజేరి యందు బ్రవేశించెను. కొలఁది క్షణములు గడచిన పిదప నావల్మీకమునుండి సర్పము భయంకరముగా బుస్సు బుస్సు మనుచు నీవలి కరుదెంచిన, చంద్రశేఖరుఁడు భయకంపితుఁడు గాక, యాసర్పమునకు నమస్కృతు లొనర్చి నిలువఁబడిన, నాభుజంగము మానవ సహజమగు కంఠస్వరమున నిట్టులనెను.

"ఓయీ! రాజకుమారా! నీవునన్ను చూచి భీతచిత్తుఁడవుగాకుము. నేను నీకపకృతిసేయువాడగాను. నేనొకగంధర్వుండను. శాపగ్రస్తుండనై యారీతిగా సర్పరూపమును బొందవలసివచ్చినది. నీవు-వెంటనే ఘూర్జరదేశమునకు బొమ్ము. అమహారాజు కుమార్తె కనకాంగి

చక్కని రూపవతి ఆమెస్వయంవరము దేశమందంతటను చాటింపబడి నది. ఆస్వయంవరమున నొకఝల్లికాయంత్రము నిర్మింపబడినది. దాని ని కొట్టినవానికి తనకుమార్తె నిచ్చి పరిణయము జేయుదునని యారాజు ప్రకటించినాడు. నేను నీకొక బాణమునిచ్చెద నాబాణము సాయ మున నాయంత్రముం గొట్టి యామెను బెండ్లియాడి యాబ్రాహ్మణుడు లతో నిచటికివచ్చి నీవును నీసతియు నాపడగపై జేతులుంచుడు. అప్పు డు నేను నిజరూపము బొందుదు''ననియెను

చంద్రశేఖరుండంతట నాశరముల గైకొని తిన్నగా ఘూర్జర మునకు బోయెను. అచ్చోట వివిధదేశాధీశులగు మహారాజులు ఆ యంత్రము ఛేదించుటకై యరుదెంచి నిరాశాహతులై యూరకుండిరి వారింగని యాతఁడు ధైర్యముం జెందక నాయంత్రమును బరీక్షించి యెల్ల రు విస్మయాంబుధిమగ్నమానసులగునట్లు లక్ష్యమును ఛేదించెను. సుం దరాంగుడు నవమోహనాకారుడునగు రాజసూనుడు లక్ష్యము ఛేదిం చుటగాంచి నిర్భరానందభరితస్వాంతయై యాతనికంఠసీమను బూల హారము గీలించెను. మహారాజు కనకాంగికిని చంద్రశేఖరునకును డె బ్బదియోగంబుల బెండ్లిచేసెను. అయిదవరేయి నత్యంతమనోహరముగ నలంకరింపబడిన శయ్యాగృహమునకు దనయర్ధాంగియగు కనకాంగి యరుదెంచినపిదప నాతడామెను తానొక సర్పముయొక్క వృత్తాంతము నెరింగించెను. కొన్నైదుదినములెట్లోగడపి చంద్రశేఖరుడు తన రా జ్యంబున కరిగెదనని మామగారితో జెప్పి యాతనివలన ధనకనక వస్తువాహనంబుల బహుమానముగావడసి కనకాంగిని వెంటనిడుకొని పయనమై కతిపయదినములకు వల్మీకలమును జేరి ధ్యానించినంత నాభుజంగమావలి కరుదెంచెను. ఆసతీపతులిరువురు నాపాముపడగపై జేయివైచిరి. వెంటనే యాపాము గంధర్వరూపమంది యాదంపతుల విస్మితులనొనరించెను.

ఆగంధర్వుఁడు "రాజకుమారా! నీవలన నాకు శాపవిమోచ నమైనది. నేను పెనుక నొకపర్యాయము మర్త్యలోకమున సంచరింప బయలుదేరి, తపస్సుచేయుచున్న యొక ఋషిం గాంచి, యొక త్రాడు వానినిపై విసరి 'పాము పా'మని యరచితిని. ఆఋషి తపస్సునకు భంగమొదవెనని యాగ్రహించి నన్ను "నీవు సర్పము వగుదువుగాక" యని శపించెను. నేను వేడగా, నతఁడు కరుణాంతరంగుఁడై నీవలన శాపవిముక్తి యగునని తెలిపి యంతర్ధానము నొందెనని పలికి, వల్మీకములోని దివ్యమణులను బహుమానముగా నొసంగి, "వత్సా! నీకింక నేమైన కావలయునా?" యని ప్రశ్నింప, చంద్రశేఖరుం "డయ్యా! గంధర్వులు మహావిజ్ఞాన సంపన్నులని వాడుక. నాకుభక్తి యోగము నిరాకార ప్రభావమును, మోక్షమార్గమును దెలిపి పుణ్య ముకట్టుకొమ్మనిన, నాగంధర్వుం డిట్లు చెప్పదొడంగె.

వత్సా! భక్తియోగము వేదాంత ప్రపంచమున నత్యధిక ప్రాముఖ్యముగలిగి వెలయుచున్నది. జగత్తున జన్మించిన ప్రతిమాన వునకును భక్తి యనునది యుండవలయును. భక్తిలేకున్నచో మాన వుని కవ్విషయమునను గూడ దైవ సాహాయ్యము లభింపనేరదు. భక్తి గలిగియుండి, తదారాధనకు శక్తిలేక యున్నను పరమాత్ముఁడు సంప్రీతుండగును. ఇంద్రియ నిగ్రహము కలిగి, భేదభావరహితమైన హృదయములో అవినాశకము, రూపరహితము, సర్వవ్యాప్తము నచ లము నగు పరబ్రహ్మ నెవరు భక్తియుక్తంబగు చిత్తంబుతో ధ్యా నింతురో వారు పరాత్పరుని యవ్యాజకరుణకుఁ పాత్రులగుట నిస్సం దేహము. కాని యీభక్తివలన మానవునకు సుఖదుఃఖములు సమా నము అను నార్యోక్తి ప్రకారము సౌఖ్యముకలిగిన వెనుక నే కష్టము కల్గుచున్నది.

"శ్లో. సర్వాణి కర్మాణి మయిసన్యస్య మత్పరాః।
అనన్యే నైవ యోగేన మాంధ్యాయంత ఉపాసతే తేషా
మహం సముద్ధర్తా మృత్యు సంసార సాగరాత్ భవామి
నచిరాద్భక్తా మయ్యావేశిత చేతసాం."

అనునట్లు చిత్తమును భగవంతునిపైఁ గేంద్రీకరించి, సర్వమును త్యాగమొనర్చిన వా రచిరకాలంబున మోక్షము నొందుచున్నారు. భక్తియోగము వారికిమృత్యువుఁగల్గించి వైకుంఠమునకుఁగొనిపోవుచున్నది. సర్వమును భగవదర్పితమొనర్చి భక్తిపరులైయున్నవారతే శీఘ్రకాలములో మృతినొంది విష్ణుసాయుజ్యలాభము నొందుచున్నారు ఒకవేళ చిత్తము పరమాత్మునియెడ లగ్నమొనర్చుట కశక్తులైనచో భగవంతుని సదాధ్యానింపనగును. అందులకును సమర్థతలేనివారు "సమస్తము భగవదధీన"మని తలంచుచున్నచో ముక్తి కలుగుటకు సందేహము లేదు.

శ్లో॥ శ్రేయోహిజ్ఞాన మభ్యాసాత్ జ్ఞానాద్ధ్యానం విశేష్యతే,
ధ్యానాత్ కర్మఫలత్యాగః త్యాగాచ్ఛాంతిరనంతరం॥

అనునట్లు అభ్యాసముకంటె జ్ఞానమును, జ్ఞానములో భక్తితో గూడినజ్ఞానమును, ధ్యానమున కర్మఫల పరిత్యాగమును మేలు. కర్మఫలమును త్యజించుటవలననే మోక్షము కలుగుచున్నది. కావున భూతదయగలిగి, మమకారాహంకారముల విడనాడి, సుఖదుఃఖముల యెడ సమభావముఁ గలిగి, నిత్యానందముతో భగవంతుని యెడల మనస్సు లగ్నముచేసినవానికి మోక్షము కరతలామలకము.

ఆసనాభ్యాసవిధులచేత, జపకుండలిని భేదించి, సుషుమ్నానాడి యందుఁజేర్చి యుంచవలెను. గుదమందపానవాయువును, నాభియందు

సమానవాయువును, హృదయమున ప్రాణవాయువు, కంఠమున దాన వాయువును, శరీరమున వ్యానవాయువును వ్యాపించియుండి, ప్రాణ వాయువు హృదయకమలమున కొట్టుకొనుచుండు నిదియే నిరాకార భావ" మని చెప్పి యంతర్ధానము నొందెను.

చంద్రశేఖరుఁడు తన సౌరాష్ట్రదేశమున కరుదెంచుచు మార్గ మధ్యమున విజ్జలదేశమున విడిసెను. ఆరాజునకు సంతానము లేనందు న పట్టపుయేనుగతొండమునకొకపూలహారము దగిలించి యీహారము నీకుంజర మెవరికంఠమున గీలించునో వారికి రాజ్యమును దనకుమా ర్తియగు చంద్రరేఖనుయిచ్చి పెండ్లిచేయుదునని ప్రకటించెనని తెలిసి కొనెను.

ఆరాజేంద్రుడు విడిచిపుచ్చిన యిభము తిన్నగావచ్చి మార్గ మున నొకచోటనున్న చంద్రశేఖరుని కంఠమున హారము గీలింప చంద్రశేఖరుడును నాతనియర్ధాంగియు నంతఃపురమున కరిగిరి. మహా వైభవముగ చంద్రరేఖాచంద్రశేఖరులకు వివాహము జేయబడెను. పదునైదుదినము లానగరంబుననుండి యనంతరము చంద్రశేఖరుడు యిరువురుభార్యలను వెంటబెట్టుకొని సౌరాష్ట్రదేశమున కరిగెను.

ఆతనితండ్రి విజయకేతువుమహారాజును నిరువురు సహోదరు లును తమ్ముని సతీమణులగని యానందభరితాంతఃకరణులైరి."

ఈకథనాలకించి యర్జునుడు హర్షోత్ఫుల్లవదనుండై నిద్రించెను.

ఎనిమిదవకథ సమాప్తము.

తొమ్మిదవకథ.

శ్రీకృష్ణుండు కిరీటింజూచి "బావా! నీకు నేడు యజ్ఞదత్తమహారాజుచరిత్రముం దెలిపెద నాకర్ణింపుము. వేదాంతమర్మములలో నుత్తమమైనదగు మోక్షము లభ్యమగువిధానమును నీరాజుచరిత్రముద్బోధించు"నని యిట్లుచెప్పదొడంగెను.

యజ్ఞదత్తమహారాజుకథ.

తొల్లి విదర్భదేశమును జయధ్వజమహారాజు పరిపాలించుచుండెను. ఆతడు చిరకాలము కాళికాదేవింగూర్చి తపస్సుచేయ నొకబాలుడు జన్మించెను. ఆతడు షోడశకళాపూర్ణుడై యెల్లరకు నయనపర్వముగనుండెను. రాజు తన కుమారునకు జాతకర్మలు నిర్వర్తించెను. ఆతనికి యజ్ఞదత్తుడని నామకరణముజేయబడెను. ఇట్లుండగా నొకనాడు మహారాజుకడకు లక్ష్మణపండితుడను గొప్పజ్యోతిషశాస్త్రపారంగతుడువెళ్ళెను. జయధ్వజమహారాజు తన కుమారునిజాతకము వ్రాయుమని యాపండితునితో జెప్పెను. ఆపండితుడు యజ్ఞదత్తునిజాతకమువ్రాసి "మహారాజా! ఈతడు నీకుమారకుడై జన్మించినాడు. ఈతని ప్రహస్థితి ప్రస్తుతము ఎంతమాత్రమును బాగుగాలేదు. ఈతఁ

దేవతాబ్రాహ్మణములప్రియముగలవాడగుటకై నీరాజ్యమన్యాక్రాంతమగును. నీవు మరణింతువు. ఈతడు చాలకాలము కష్టములమధ్యకాలము గడుపవలసియుండును. కష్టములుగడచినపిదప నీతడు చతురంభోధివరీతమైన భూతలము నేకచ్ఛత్రముగ శాసించును. ఇదిసత్యము." అని చెప్పెను.

రాజు పండితుని సత్కరించి, సెలవిచ్చి, దుఃఖసాగరమున మునిగెను. ఆశిశుకేమి చేయుటకును దోచలేదు. లేకలేక కలిగిన కుమారుని విడిచి పెట్టుటకును నాతనికి మనసొప్పలేదు. ఆతని జననము తన ప్రాణములకే ముప్పు తెచ్చిపెట్టునని యొకవంక విచారము వేధించుచుండెను. ఆతఁడు తన ప్రాణములఁ బోగొట్టుకొనుట కంటె కుమారునే యరణ్యములకుఁ బంపివేసినచో క్షేమముగ నుండునని తలంచి, ఆల మనసొప్పక తటస్థముగ నుండెను. ఇంతలో నాబాలునకు పదవయేఁడు ప్రాప్తించెను. చేరరాజ్యాధిపుఁడు దండెత్తి విదర్భదేశపుకోటను ముట్టడించి, వశపరచుకొనెను. జయధ్వజుఁడు, తన కింక కోటను వశముచేసికొను టశక్యమని తోచగా, రహస్యమార్గమున కుమారుఁడగు యజ్ఞదత్తునితోను భార్యతోను వనములకు బయలుదేఱెను. ఆతఁడు వనమున దిరిగి తిరిగి, శ్రమము దుస్సహముకాఁగా నొకచోఁ గూలఁబడెను. గర్భవతియైన యాతని భార్య యొక పుత్రుని బ్రసవించెను. అపుత్రుఁడును నామెయుఁ గూడ మృతినొందిరి.

జయధ్వజుఁడు విచారపారావార నిర్మగ్నుండై కుమారునితో నగరమునకుం దోడ్కొనిపోయి, యచ్చోట యాచనమూలమున కాలముం గడపుచుండెను. కొన్నాళ్ళకాతఁడు వ్యాధిపీడితుఁడై మృతి

ణించెను. యజ్ఞదత్తుఁడు కొంచెము బుద్ధికలవాఁడై, యానగరమున నొక బ్రాహ్మణునియింటఁ బశులకాపరియై పనిసేయుచుండెను. ఒకనాఁడు పశువులఁ దోలుకొని, యరణ్యమున కరిగినంతనే గొప్ప తుపానువచ్చెను. ఆతుపానులో మార్గము తెలియక యజ్ఞదత్తుఁడు తబ్బిబ్బుపడెను. పశువులన్నియు నిటు నటు చెదరిపోయెను. ఇంతలో నొక శార్దూలము యొక్క గాండ్రు గాండ్రుమను శబ్దము వినబడెను. ఆశబ్దము నాకర్ణించి, యజ్ఞదత్తుఁడు వృక్షము నారోహించెను. ఆమహీజముయొక్క కొమ్మపై నొక సర్పముండెను. ఆపామాతనిని కాటువేవ, నతఁడు విషము తలకెక్కి క్రిందపడిపోయెను క్రింద పక్షులకొఱకు వేఁటకాఁడొక వలఁబన్నియుండెను ఆవలఁపై నితఁడు పడి, స్మృతిహీనుఁడై యుండెను.

ఉదయమున వేటకాఁ డరుదెంచి యాబాలుని దీసికొని యొక నగరమునకు గొంపోయెను. ఆనగరమునయున్న యొక ఘనవైద్యుఁడు తనయొద్దనున్న మూలికను వాసనచూపించెను. ఆమూలిక నాఘ్రాణించి యజ్ఞదత్తుఁడు పునర్జీవితుడయ్యెను. ఆవైద్యుఁ డాబాలుని మఱొకపిల్లలులేని బ్రాహ్మణునకు బెంచుకొనుట కిచ్చెను. ఆతఁడొక పాఠశాలలో జదువుకొనుచుండెను. ఆపాఠశాలలో రాజుగారి కుమారుడు మంత్రికుమారుడు చదువుకొనుచుండిరి. ఒకనాఁడొక జ్యోతిష్కుఁ డరుదెంచెను. ఆతఁడు ఆపాఠశాలలోని బాలురందరిహస్తములను బరిశీలించి యాతఁడు ఫలములంజెప్పి యజ్ఞదత్తునిహస్తముకూడ పరిశీలించెను. "ఈబాలుఁడు రాజగు"నని యాతఁడు వారితోఁజెప్పెను.

ఈవిషయము రాజునకు దెలిసెను. ఆరాజు యజ్ఞదత్తుఁడు రాజలక్షణలక్షితుండై యుండుటగమనించి యాతఁడుండుటవలన దనకు ఆపా

యు మొదవునేమోనని శంకించి యాబాలుని కానసమధ్యమునకుదీసి కొనిపోయి చ పిరండని యాజ్ఞాపించెను. ఆభటులు యజ్ఞదత్తుని యర ణ్యమధ్యమునకు దీనికొనిపోయి చంపుటకు జేతులురాక "అయ్యా! నిన్ను వధించుటకు జేతులు రాకున్నవి. చంపుమని రాజాజ్ఞయైయున్న ది అనగా యజ్ఞదత్తుడు "ఓభటులారా! అంతయు దైవాధీన"మని యూరకుండెను. భటులు కనికరమూని యాతనిని "నీదారినినీవుపో" మ్మని రాజునొద్దకుబోయి "మహారాజా! ఆబాలుని ముక్కలుముక్క లుగ నఱికివైచితి"మని చెప్పిరి.

యజ్ఞదత్తుండు మెటుపోవుటకును దోచక యాభయంకరాటవి నాయర్ధరాత్రింబున కంటక సమన్వితములైన పథముల ననుసరించి నడచి యాముళ్ళబాధకుండాళంజాలక యొకచో బడిపోయెను. వేకు వనే యచటి కనతిదూరముననే యాశ్రమమున్న పరాశరమహాముని యాచైతన్యహీనుండైన రాకుమారుని గాంచి తన యాశ్రమమునకుం గొనిపోయి శైత్యోపచారంబులొనర్చిన నాయజ్ఞదత్తుండు లేచి యా ఋషికి నమస్కరించి తాననుభవించుచున్న కష్టములంగూర్చి తెలిపి "మహాత్మా! ఈజీవితమునెడ నాకిసుమంతయు ననురక్తి లేదు. నాకు మోక్షమార్గముపదేశించి నన్ను ధన్యుంజేయు''మనిపలికిన నాఋ షీశ్వరుండు దయార్ద్రహృదయుండై యిట్లుచెప్పఁగడంగెను.

"రాజకుమారా! మోక్షసాధమునకుఁ బ్రథమసోపానము సత్సాంగత్యము. వినలేదా?

శ్లో॥ సత్సంగత్వే నిస్సంగత్వం, నిస్సంగత్వే నిర్మోహత్వం
నిర్మోహత్వే నిశ్చలతత్త్వం, నిశ్చలతత్వే జీవన్ముక్తిః॥

యను నట్లు దుస్సాంగత్యము విసర్జించి సత్సహవాసము కలయును. సత్సాంగత్యకారణము సర్వసంగ పరిత్యాగబుద్ధి జనించును. సత్సాంగత్యము గల పురుషుఁడు భ్రాంతిరహితుఁడై నిశ్చలచిత్తుఁడై పరమాత్ముని భజించు కుతూహలం బొందును. అదియే జీవన్ముక్తి హేతుభూతంబగును. సజ్జనులతోడి మైత్రివలన చంద్రదర్శనమున తాప మంతరించినట్లు, పాపములు పటాపంచలగును. సత్సాంగత్య మొనరించువాఁ డింద్రియనిగ్రహము, శాంతహృదయము, సత్యవాక్స్థిరతి కలిగియుండవలెను.

మఱియు నాత్మతత్త్వము తెలియుటకై పురుషునకు జ్ఞానమవసరము లింగదేహములేక స్థూలదేహ మెంతకాలముండునో యంత వఱకును జీవునకు విచారమపారమై యుండును గాన జ్ఞానజ్యోచే కర్మబంధము వదలించుకొని, స్థూలదేహ విసర్జన మొనరించునవలెను.

సత్యమే జ్ఞానమై, జ్ఞానమే పరబ్రహ్మస్వరూప నిర్ణయ సాధనమై వెలయుచున్నది. ఈనిర్ణయము తెలిసికొన్నవారు గంగా యమునా గోదావర్యాది నదులందుఁ గ్రుంకులిడ నక్కఱనే లేదు. సహవాసము చేసినంతమాత్రమున నాపురుషులు దుర్గుణములు గాని, సద్గుణములు గాని యతిసులభముగా నలవడును. దొంగసహవాసము చేసినవానికి చౌర్యము చేయవలయునను బుద్ధియే జనించును. భగవద్భక్తుఁడగు వాని సాంగత్యమొనరించువానికిఁ గూడ భక్తి యలవడితీరును. శరీర మశాశ్వత మని గ్రహించవలెను. బుద్బుదప్రాయమని గ్రహించి, "ప్రాణవితతికంటెఁ బసిడితీసి" యను నార్యోక్తి ననుసరించి, ధనముమీఁద ప్రీతిమానవునకుఁ జాల స్వాభావికము కాఁబట్టి యాదురాశను బోనాడుటయు, కాంతమీఁది మమకా

తము అనగా కామాతురత నణంచుకొనుటయు ధనేషణ, దారేషణ, పుత్రేషణ యను ధనాపేక్ష, దారాపేక్ష, పుత్రాపేక్షలను సంపూర్ణముగా మఱచి తీరవలయును ఈలోకము ధనము, భార్య, మున్నగు నైహికసుఖములన్నియు ననశ్యమే. ఒక్క పరబ్రహ్మమే నిజము ఆ నిజము సత్సాంగత్యమున గాని యన్య సాధనంబుల వలన లభ్యము కానేరదు. సకలము, సమస్తము దైవాధీనంబని పలికిన పరాశర మహామునికి యజ్ఞదత్తుఁడు నమస్కృతులొనర్చి, "మహాత్మా! తమ శుశ్రూషచేయుచు నిందేయుండు"నని పలికి, మూడువత్సరములైన పిదప, లోకసంచార కౌతూహలము జనింప, నాఋషీశ్వరుని సెలవు గైకొని, పోయిపోయి యొక నగరముంజేరెను,

ఆనగరములోని ప్రతియింటి తలుపును బంధింపబడి యుండెను. ఎవరి నన్నమడిగినను తలుపులు తీయఁబడక యుండెను. రాత్రియయ్యెను. గృహద్వారము లన్నియుఁ దెఱువఁబడెను. ఎల్లరు తమతమ కార్యములఁ జేసికొనుచుండిరి.

యజ్ఞదత్తుఁ డొక బ్రాహ్మణ గృహము సమీపించి, "అయ్యా! కొంచెమన్నముఁ బెట్టుదురా?" యని యడుగ, వాఁడా యజ్ఞదత్తునకు భోజనంబిడి "అయ్యా! ఈయూరిచరిత్రము కరము విచిత్రమైనది. ఈదేశపు మహారాజు నిరతాన్నదానముసేయుచున్నాఁడు. ఆతని కొక మునీంద్రుని కరుణవలన నిరువురు పుత్రికలు జన్మించిరి. ఆపుత్రికలకు హరిహరప్రసాదశాస్త్రి యను పండితుఁడు విద్యాభ్యాసము చేయించుచున్నాఁడు. ఆతనికి యొక్క సుగుణముమాత్రము తక్క యితరగుణములన్నియు దుర్గుణములే మైయున్నవి. ఈతఁడు సర్వమును దన యధీనమని యే తలంచుచుండువాఁడు" అనగా యజ్ఞ

దత్తుఁడు మరునాటి పగటివేళ నిద్రించి, మరునాటి రాత్రి యజ్ఞదత్తుని రాజుగారి యింటికేగెను. అచ్చట పెక్కుమంది భోజనము చేయుచుండిరి. ఈతఁడుకూడ భోజనమున కాహ్వానింపఁబడెను. భోజనమునకుఁ గూర్చున్నంతనే రాజు "అంతయు నాయధీనము కాదా?" యని ఒక్కొక్కరినే యడుగుచుండెను. ఈతనికడ కరుదెంచి రాజటులే యడుగ, నితఁడు "మహారాజా! అంతయు మనుజాధీనంబనుట తగదు. అంతయు దైవాధీనం"బనుండవగా నారాజేంద్రుఁడాగ్రహావేశ పరవశుఁడై "ఓరీ దురాత్మ! కలుషాధమ! నాయింటికి భోజనమున కరుదెంచి, నాకు వ్యతిరేకముగ నంతయు దైవాధీనంబని పలికిన నీనాలుక వేయిచీలికలు కావలయు" నని మంత్రిం బిలిచి, "వీనికేమి శిక్షవిధింత" మన నెల్లరు నైక్యకంఠముతో "మహాప్రభూ! వీనికి మరణశిక్ష విధించుటయే మే"లనిరి. భోజనము చేయుచున్న వారిలోఁ గొందఱుమాత్రము "ప్రభువతంసమా! ఈతని వదనము రాజలక్షణ శోభితంబై యున్నది. ఈతఁడన్న యొక్క వాక్యమునకే తామంతగా యాగ్రహముంజెంది శిరచ్ఛేదనశిక్ష విధించుట పాడికాదు. వీని నెందైనఁ బంపివేయు." డని యనగా, నారాజు వారిమాటలను గూర్చి కొండొకతడవాలోచించి "సరే భటులారా! వీనినొక నావలోనుంచి, సముద్రమున వదలివేయుం డందాహారము లేక శుష్కించి మరణించుటయే, వీనికిఁ దగిన గొప్పశిక్ష యని యెను.

భటులాతనిం గొనిపోయి యొకచిన్న నావయందుంచి మఱొక నావపై సముద్రమధ్యమువఱకు యజ్ఞదత్తునటవిడిచి తిరిగివెడలిపోయిరి. యజ్ఞదత్తుఁ డాచిన్ననావలో నంతయు దైవాధీనంబని పలుండి యుండెను. ఆసాగరగభీరతరంగాఘాతమున నావ యటునిటుతూలుచు పోవుచుండెను. పదునైదుదినములవఱకు నాతఁ డాహారము లేక గాలి

మొటుపీచిన నటుబోవుచు తుదకుఁ గళింగపట్టణముం జేరెను. ఒకజాల రి చేపలనుబట్టుటకువచ్చి యానావనుజూచి సమీపించి తీరమునఁ బరుండఁజేసెను. ఇంతలో నాకళింగపట్టణాధీశ్వరుండైన జయసేనమహా రాజు సపరివారముగ స్నానమున కరుదెంచి యీజాలరింజూచి ఏమది యని ప్రశ్నింపఁ నాతడు నాకలో గొట్టుకొనివచ్చినవృత్తాంతము నెరిం గించెను. రాజు వెంటనే తనయాస్థానవైద్యునిబిలిపించి చికిత్సచేయించి పాలుత్రావింపగా నీరసస్థితిలోనున్న యాతనికి తెలివికలిగెను. ఆజయ సేనమహారాజా తనింజూచి "ఓయీ! నీవెవరవు?"వని ప్రశ్నింప నాతఁడు "దైవాధీనం"బనెను. "అయ్యా! నీదేయూరని ప్రశ్నింప నాతడుమరల దైవాధీనంబనెను.

ఈవిధముగా ఏప్రశ్న యడిగినను, నంతయు దైవాధీనంబను నారాజకుమారుం జూచి, జయసేనమహారాజు క్రోధోన్మత్తచిత్తుఁడై "నేను శ్రమపడి యీ జీవచ్ఛవమునకెనున్న వాని కుపచారముల నలుప నితండెందులకి "ట్లంతయు దైవాధీనం" బనుచున్నాఁడేమి పాప మీాతని వధింపుఁ" డన నటనున్న వారు "రాజా! వీనిని మీారే బ్రతికించితిరి. ఇప్పుడు చంపఁ బూనుట ధర్మయుక్తముకాదు. కావున రక్షించుటయే కర్తవ్యము. ఈతఁడనేక కష్టముల ననుభవించియుం డును. అందు వలన నీరీతిగా వైరాగ్యము పూనియుండు" నని తోచు చున్నది. స్త్రీల ప్రేమానురాగములకు వశుఁడుకాని వారెవరునుం డరు. గాన ఏవిధముగనైన ప్రయత్నించి, యీాతనిచే మాట్లాడించి, యీాతని చరిత్ర మెఱుంగుట ముఖ్యమని తలంచి యారాజేంద్రుఁడు తన దేశమున నీతనిచే మాట్లాడించిన వారి కయిదు వేల రూప్యములు బహుమానము. అయిదు మాసముల వ్యవధిచేయజాలనివారి కురిశిక్ష" యని ప్రకటింపించెను. ఉరిశిక్షకు భయపడి, ఎవరును సాహసింపరైరి.

ఈబహుమానము నాకళింగపట్టణములో సౌందర్యమునకును గడుసుదనమునకును దన కెవ్వరు సీడుజోడు రారని తలంచుచున్న హేమావతియను వేశ్య ఆశించి రాజదర్బారున కరిగి, యజ్ఞదత్తును దన గృహంబునకు, దీసికొనిపోయెను.

అనుదినము నామె యాయజ్ఞదత్తునికి షడ్రసోపేతంబగు భోజనంబిడుచు యాతనిని సంభోగసాగరతరంగముల నోలలాడించుచు మాట్లాడింప వివిధములఁబ్రయత్నించెనుగాని లాభమేకలుగదయ్యె. ఆమె తా నెందులకు గొంటివితో దలగోకికొన్నట్లు రాజసభలో బంతముపట్టితినాయని విచారింపగడంగెను. ఆమెయిక యాతని నేవిధమున బ్రయత్నించియు మాట్లాడించుట విఫలమని గ్రహించి యర్థరాత్రింబున నాతనిని దనసౌధమునుండి త్రోసివేయఁదలంచెను. ఆతడుతనకు జెప్పకుండ యర్థరాత్రింబున నెచటికోయరిగెనని రాజుతో జెప్పఁదలచి యామె యానాటియర్థరాత్రిమున యజ్ఞదత్తుని గ్రిందబడద్రోసెను.

ఆమార్గమున నపుడొక రాజులపెండ్లివారు తరలివెళ్ళుచుండిరి. ఈతఁడు తిన్నగా పాలకిలోబడి యందున్న పెండ్లికుమారు నవ్వలకు ద్రోసివైవ నాతడు పల్లకిననుసరించివచ్చుచున్న యేనుగులపాదముల క్రిందబడి నలిగిచనిపోయెను. వివాహమంటపమున యజ్ఞదత్తు డాఘూర్జరదేశరాజనందినియగు రాజనందినికంఠమునకు మంగళసూత్రముగట్టినపిదప వారందఱుసు దమరాజకుమారుఁడు కాడనిగ్రహించి విన్నదనముజెంది విచారభరితాంతఃకరణులై తమదేశంబున కరిగిరి. చేయునది లేక యజ్ఞదత్తునే యల్లునిగా నాఘూర్జరదేశపురాజు గ్రహించెను గాని యిచ్చోటకూడ యజ్ఞదత్తుఁడు సరిగా మాటడక ఎవ్వరేమడిగినను "నంతయు దైవాధీన"మని సమాధానము జెప్పుచుండెను. రాజిందులకు ఖేదమొంది యజ్ఞదత్తుని సంభాషింపఁజేయుటకు బ్రత్యేకముగ గొందఱిని నియమించెను.

ఇట నిట్లుండ నట కళింగపట్నమునందలి జయసేన మహారాజా కుమార్తె లిరువురకును, మంత్రి కుమార్తెకును వివాహముచేయు వయస్సు ప్రాప్తించుటచే వారిరువురకును జదువునింక మాన్పింప నెంచి, రాజు గురుదక్షిణగా బంగారుపళ్ళేరమున రెండువేల రూపాయలనుంచి యిచ్చిరమ్మనిపంపిన, వారటులే గురువుగారి గృహంబున కు బయలుదేఱిరి. మంత్రికుమార్తెకూడ వారి ననుసరించెను.

గురువు హరిహరప్రసాదశాస్త్రి గురుదక్షిణ స్వీకరింపక "రాజకుమార్తెలారా! నాకు గురుదక్షిణవలదు. మీజనకుని యను గ్రహకారణమున ధనవిషయమున నాకెట్టిలోపమును లేదు. మీము వ్వురితోడను రమించి యానందము పొందుటయే నాయుద్దేశ" మన, నారాజపుత్రికలు "గురువర్యా! తాము పెద్దలు. వివేకవంతులు నయ్యు నిట్లుపలుకఁ జెల్లదు. తండ్రియు, గురువును సమానమని శాస్త్రంబులు ఘోషించుచుండ, తామిట్లు వచించుట న్యాయమా? అదియునుంగాక మాకు కొలఁది దినములలోనే వివాహము కాఁబోవు చున్న"దని నుడివిన నాపండితుండాగ్రహోదగ్రుండై "కన్నియలారా! నాకోర్కె తెలిపితిని. సంతసమున నంగీకరించితిరా మీకు సకల శుభములు నొనగూడును. లేదేని మీరు నాశాపమున కుటియగు దు రనుట కింతయు సందియముఁ లే"దని పలుక, నాకన్నియలు చేయు నది లేక "గురువర్యా! ఈదక్షిణమును స్వీకరింపుఁడు. మాకు శాప ములిడవలదు. మీవాంఛను దగిన యదను లభించినపుడు తీర్చెద" మని పలికి వెడలిపోయిరి.

ఇటులుండగా, నా నగరమున కొక గారడీవాఁడు వచ్చెను. కొనిస యిందజాలవిద్య ప్రదర్శింపఁజేయుటకు రాజుగా రాజ్ఞాపించిరి.

ఆప్రదర్శనమైన మఱునాఁడే రాజకుమార్తెల స్వయంవరమహోత్సవ మగునని చాటింపఁబడెను. ఎల్లదేశముల నేలు మహీపతులును వరు దెంచిరి. ఘూర్జరదేశమునుండి యజ్ఞదత్తుఁడుకూడ ననుచరసహితుఁడై కళింగపట్నమున కరిగెను. సేనానాయకులు, సామంతులు, బంధు మిత్రులు నెల్లరు నింద్రజాలవిద్యాప్రదర్శనము విలోకింప నేతెంచి, తమతమ యాసనములం దుపవిష్టులైరి. అదియే తమ గురువుగారి కోరిక దీర్చుటకుం దగిన యదనని గ్రహించి, రాజకుమార్తెలు, మంత్రి కుమార్తెయు, పండితునెవరును గుర్తింపకుండ నేదో యొక మాఱువేషము ధరించిర" మ్మని, పరిచారికచేఁ గబురంపించెను.

ఆవార్తనాలకించి, హాహాప్రసాదశాస్త్రి యొక రాజకుమారునివలె నలంకృతుఁడై యరుదెంచుచుండుట గాంచిన మంత్రి "అయ్యా! మన నగరములోని పెద్దలలోఁ జాలమంది యింకను రాలేదు. ఇందులకు హేతువెఱుంగరాదు. కావున నీవా భటులతో నేగి, వారిం దోడ్కొని రమ్మనెను. చేయునది లేక యాపండితుం డందులకు సమ్మతించి వెడలెను.

ఇట నారాజకుమార్తెలు తమలోదాము గంటకొక్కరితవంతున మూడుమందిరములలో నాతనిపొందు నభిలషింపనిశ్చయించుకొనిరి. యజ్ఞదత్తుడు రాజుగారిమేడ యందచందముల గమనింపనెంచి సౌధమును బరీక్షించుచు నుద్యానవనములో బ్రవేశించెను. వెన్నెలహాయిగ గాయుచుండెను. యజ్ఞదత్తు డుద్యానవనసౌధమున బ్రవేశించెను. మొదటమందిరములో నాతడు ప్రవేశించి మల్లెపూలతోనిండిన హంసతూలికాతల్పముపై శయనించియుండగా రాజకుమార్తెవచ్చి ఆసౌధమునందలిదీపములు వెల్గుచున్నవో నెవరికైన యనుమానమొదవునని

దీపమునార్పివైచి ఆరాజకుమారుఁడు పక్క బవ్వళించి సుఖసాగరతరంగమాలికల దేలియాడెను. ఆమె వెడలిపోవుచు "గురువర్యా! మీకోరిక నెఱవేరినదిగదా సంతోషమేనా?" యని ప్రశ్నింప నాతఁడు ఎప్పటియట్లు దైవాధీనమని ప్రత్యుత్తరమిచ్చెను. కంఠస్వరమునుబట్టియు నంతయు దైవాధీనంబను ప్రత్యుత్తరమునుబట్టియు తాను భోగించిన యాతఁడు గురుఁడుకాఁడనిగ్రహించి దీపమువెలిగించి యారాజకుమారుని వదనముం దిలకించి సంతోషసంభ్రమభయాశ్చర్యంబు లొకేమారు తన్ను ముప్పిరిగొన "అయ్యా! నీవెట్లీమందిరమునఁ బ్రవేశించితి" వని ప్రశ్నించి యాతఁడు మఱలనంతయు దైవాధీనంబన తన తెలివితక్కువకు మిక్కిలిగ నిందించుకొనుచు "అయ్యా! ఇఁకనైన మీరీమందిరమునువీడి చనవలసిన" దన యజ్ఞదత్తుం డట్లేయని యామందిరమునువిడిచి మఱొకమందిరముం జొచ్చిన నారెండవ రాకుమార్తెవచ్చి తనయక్కవలెనే దీపమార్పి భోగక్రీడలం దేలినపిదప నీతండు గురువుగాక యన్యుండని గ్రహించి విషాదవేదనావిదళితమానసయై యాతని నవ్వలకుఁబొమ్మని ప్రార్థింప నాయజ్ఞదత్తుండు మఱొకమందిరముం బ్రవేశించెను. మంత్రికుమార్తెకుగూడ నిటులేజరిగెను. ఆనాఁడు మంత్రి నిర్బంధమువలన నన్ని పనులను జేయుచున్న పండితునకు రాజకుమార్తెలమందిరములకు రావలనుపడదయ్యెను.

ఉదయమున నాముప్పురును రాత్రివేళఁ దమకు జరిగిన పరాభవములం గూర్చి యుగ్గడించుకొని తమతోఁ బ్రథమసంగమమొనర్చిన యాతనినే దమ భర్తగా స్వీకరించినచోఁ బాతివ్రత్యభంగదోషము కలుగదని తలంచిరి.

స్వయంవర మండపమున రాజులెల్లరుం జక్కగా ముస్తాబై కూర్చుండియుండిరి. అత్యంత మనోహరముగ నలంకరించుకొని, సౌం

దర్శ్య ధీధితుల నల్వంకలఁ బర్వఁజేయుచు రాజహంసలవలెను మువ్వు రును నరుదెంచిరి. ఆస్వయంవర చిత్రమేమన మువ్వురు నొకరినే వరింతుమని తలిదండ్రులతోఁ జెప్పియుండిరి ఆమువ్వురును రాత్రి తమతో సంభోగార్ణవ తరంగడోలికల నూగులాడిన యజ్ఞదత్తు నారాజసమూహమున గుర్తించి పుష్పదమము నాతని కంఠమునం దుంచిరి. వివాహము డొబ్బదితోగంబుల జరిగెను. గాని యిచ్చోట కూడ నాతఁడు "అంతయు దైవాధీనం" బను మాట మానసందున రాజు కోపించి, "ఇరువదినాల్గు గంటలకాలములో" నాతఁడు మా ట్లాడనిచో మిమ్ము వధింతునని కుమార్తెల నుద్దేశించి పలుక వారు పతినుద్దేశించి "తాము మాట్లాడనిచో మేము నదియందురు కుదు" మన, నాతఁడు ప్రమాదము వాటిల్లునని యెంచి, "సతీ మణులారా! నావ్రతము వీడితి"నని పలికి వారికానందము కలి గించెను.

ఘూర్జర దేశమునకును కళింగపట్నమునకును గూడ యజ్ఞదత్తు డు రాజై ప్రజానురంజకముగ రాజ్యము పాలించుచు నలువురు సతులతోను సుఖించె" నని కృష్ణుండు పలికెను.

ఇరువురును నిద్రావివశులైరి.

తొమ్మిదవ కథ సమాప్తము.

పదియవ కథ.

శ్రీకృష్ణుండు పార్థునిం గాంచి, "బావా! నేఁడు నీకు సుగుణవర్మమహారాజు కథం దెలిపెద నాకర్ణింపు" మని, యిట్లు చెప్పఁగడంగెను.

సుగుణవర్మమహారాజు కథ.

తొల్లి మాహిష్మతీదేశమున విజయసింహమహారాజు పరిపాలించుచుండెను. అతఁడు చిరకాలము సంతానహీనుఁడై యుండెను. విజయసింహమహారాజు కాళికాదేవిని గుఱించి, భయంకరము నుగ్రమునగు తపస్సుచేసెను. ఆమె యాతని తపశ్శక్తికి సంతసించి, యొక కుమారుఁడు జన్మించునట్లు వరమిచ్చెను. విజయసింహుని సతి విజయసేన గర్భవతియై, నవమాసములు గడచిన పిమ్మట కోటిసూర్యప్రభాభాసమానుండగు నొక పుత్త్రుం గనియె. ఆకుమారునకా దంపతులు సుగుణవర్మయని నామకరణమొనర్చి, యనేకుల కన్న వస్త్రదానము లొసంగిరి.

శుక్లపక్షసుధాకరునివలె నాబాలుఁడు దినదినాభివృద్ధి నొందుచు, సకలవిద్యలు నేర్చికొనుచు నెల్లరికి ముద్దులమూటవలెఁ గనుల పండువొనర్చుచుండెను. ఆబాలుఁడు ఏడువత్సరముల ప్రాయము గలవాఁడయి నప్పుడు విజయసింహుఁడు తన మిత్త్రుఁడగు వైశాలీ

దేశాధీశుండగు వజ్రమిత్రమహారాజు నొకర్తు బాహ్వానించెను. వజ్రమిత్రమహారాజు సపరివారముగ నేగుదెంచి, విజయసింహమహారాజు వలన గౌరవింపఁబడెను. వజ్రమిత్రమహారాజు సద్గుణనిధియైన సుగుణవర్మనాలోకించి యానందకందళిత హృదయారవిందుండై తన కుమార్తె యిందు లేఖ నిచ్చి పరిణయము గావింపనెంచి, యప్పటికేమియుఁ బలుకక కొన్ని దినములు గడచిన పిమ్మట తన దేశమునకుఁ బోయి. యటనుండి విజయసింహమహారాజునకు యిట్లు లేఖ వ్రాసెను.

వైశాలి.

విభవ సం॥ జ్యేష్ఠ శు ౫.

శ్రీశ్రీశ్రీ మాహిష్మతీ దేశాధిపాధులు,

సదయహృదయులు, మిత్రశ్రేష్ఠులు నగు శ్రీ విజయసింహ మహారాజుగారికి వైశాలీ దేశాధీశ్వరుఁడు వజ్రమిత్రుం డనేక నమస్కృతు లొనర్చి వ్రాయునది—

"రాజేంద్రా! నీతో మొన్న మీనగరమునకు వచ్చినపుడే స్పష్టముచేయఁ దలఁచియు, నంతగా సమయము కాదను నభిప్రాయముతోఁ దటస్థముగ నూరకొంటిని. నీకుమారుండగు సుగుణవర్మకు నాముద్దులపట్టి యగు యిందులేఖ నొసంగి వివాహము చేయఁదలంచి యుంటి నిందులకు నీవభ్యంతరముఁజెప్పక సమ్మతింతు"వని యాశించుచున్నాను. మన స్నేహము యీ బాంధవ్యపాశమున మఱింత దృఢము కాగలదు జబాబు వ్రాయఁ గోరెదను."

భవన్మిత్రుఁడు,
వజ్రమిత్రుఁడు.

విజయసింహుఁ డాలేఖను చదువుకొని పరమానందభరితాత్ముఁడై తనకుమారుఁడును నాతనిపుత్రికయు వివాహోచితవయస్కులైన పుడు తప్పకవివాహముచేయుదునని లేఖవ్రాసెను. కొలదిమాసములు గడచినపిదప విజయసింహమహారాజు వ్యాధిపీడితుఁడై మరణించెను. ఆరాజు తన యవసానదశలో మంత్రియగు విశారదుంబిలిచి "అమాత్యవరేణ్యా! నాకుమారుని నీకుమారునివలెనే ప్రేమతోఁబెంచి యుక్తప్రాయుఁడైనపిదప రాజ్యమునకు బట్టాభిషిక్తుంజేయు బాధ్యతనీది" యని చేతిలోఁజేయివేయించుకొని యసువులవిడెను.

మొదట విశారదుఁడు రాజకుమారునియెడ నభిమానముగ కొన్నాళ్లుమెలగెను. పిదప నాతనికారాజ్యమును దానే పరిపాలించి తన కుమారుఁడగు దుష్టకీర్తికి వైశాలీదేశాధీశుండగు ప్రజామిత్రుని తనయను వివాహముచేయదలంచి రాజాంతఃపురమునయుండునొకదాదితో "నీకు ధనమిచ్చెద రాణికిని యువరాజునకును విషప్రయోగమొనరింపు"మని కొంతధనమిచ్చిన నామె యాధనముస్వీకరించి రాణియొద్దకరుదెంచి మంత్రి దురూహను దెలిపెను.

మంత్రి యిట్లాకసిక్రముగ దుర్నీతుఁడై కుతంత్రములబన్నుచుండుట కాంతయు దుఃఖించి రాణి దైవముపై భారమిడి వలయునంత ధనకనకవస్త్రాభరణములఁగొని వారణాసికింబోయివత్తునంతవఱకు జాగరూకుండవై రాజ్యపాలనము జేయుచుండుమని మంత్రితోవచించి తిన్నగా వైశాలీదేశమున కరిగెను.

ఆనగరమున నామెయొక సుందరభవనమున నివసింపసాగెను. వైశాలీనగరేశ్వరుఁడగు ప్రజామిత్రమహారాజుతనయ యగు నిందురేఖకుం జదువుచెప్ప కృష్ణరాయశాస్త్రికడనే యాతడును విద్యా

భ్యాసము జేయసాగెను. ఇందులేఖసౌందర్యమును వీక్షించి సుగుణవర్మ ముగ్ధుండయ్యెను. ఇందులేఖ సుగుణవర్మ లిరువురును ఒకరిపైనొక రనురాగముగలిగి కలిసిమెలిసియుండిరి. వారిహృదయములందలి స్నేహభావములు క్రమక్రమముగా ననురాగస్వరూపమునుదాల్చుచుండెను. ఆరుసంవత్సరము లిట్లుగడచినవి. ఇందులేఖ నవయౌవనారంభావస్థలో నున్నది. ఒకనాడామెకు పాఠము రాలేదు. ఆమె రాజకుమారుని జూచి "స్నేహితుఁడా! నాకు పాఠమురాలేదు. కొంచెముబోధించి గురువుగారివలన జీవాట్లులేకుండజేయు"మనికోర నారాజనందనుడు "బాలికామణీ! నీకు పాఠముజెప్పిన నాకేమియిచ్చెదవు?"అనియడుగ ఇందులేఖ "నీవేమడిగిన యదియిచ్చెద"ననెను. సుగుణవర్మ యామెకు పాఠము చక్కఁగా బోధించెను.

మఱికొన్నిదినములు గడచెను. మాహిష్మతీదేశపుమంత్రి విశారదుఁడు విజయసింహమహారాజు చనిపోయెనని యిదానురాజకుమారుండగు సుగుణవర్మను దీసికొనివచ్చుచున్నా'ననియుత్తరమువ్రాసెను. ప్రజామిత్రమహారాజు తనకుమార్తెతో నీవిషయముం జెప్పి గురుదక్షిణగా ధనమిమ్మని పంపెను.

ఇందులేఖ యాధనముం దీసికొని, గురువుగారి గృహమునకుఁ బోయి, తానింక పాఠశాలకు వచ్చుటలే" దని పలికి, యారాజనందనునితోఁ జెప్పగా నాతఁడశ్రుపూరితలోచనుఁడై "రాజపుత్రీ! ఇందులేఖా! నేను నీకానాఁడు పాఠము చెప్పినపుడేది కోరిన నది యిచ్చెద నంటివి జ్ఞాపకమున్నదా" యని యడుగ, నామె "ఏమికావలయు" నని ప్రశ్నించెను. సుగుణవర్మ! "సుగుణముల దొంతీ! నేను నిన్నుమనసారప్రేమించియుంటిని. నేనును రాజపుత్రుండనే నీవేనాకుఁగావలయు" నని పలుక, ఆమె "అయ్యో! రాజకుమారా! నిన్నుకూడ

నేను ప్రేమింపకపోలేను. కాని మాతలిదండ్రు లన్యునకిచ్చి నన్ను తేపపెల్లుండి పెండ్లిచేయ నిశ్చయించియున్నారు. ఇపుడు కర్తవ్యమే మని యడుగ నాతఁడు "ప్రేయసీ! మన మీదేశమును రహస్యముగ విడిచి, కొన్నాళ్ళు దేశసంచార మొనరించి, వివాహానంతరము తిరిగి వత్తము. అప్పటికి నేను నారాజ్యమును దిరిగి సంపాదించుకొందు"నని యెను. ఆమె యాతని మాటలకు సంతసించి, తానారాత్రియే సర్వాభరణములను వెంటనిడుకొని, పరిచారిక సాహాయ్యముం గొని, నగరము యొక్క పడమటిద్వారముకడ కరుదెంచెద నచట రెండు హయములతో వేచియుండు" మని పలుక, నాతఁ డట్లేయని, యింటికిఁ బోయి తల్లితో దేశసంచార మొనరించి, సైన్యముం గూర్చుకొని తన రాజ్యము నెట్లయిన దిరిగి సంపాదింతు" నని పలికి, యారేయి కరవాలమును, గొంత ధనమును, వస్త్రాభరణములను దీసికొని, పశ్చిమదిశ నున్న ద్వారముకడ వేచియుండెను.

ఇందులేఖ యింటికిఁ బోయి, యీ వృత్తాంతమును దన పరిచారికకుఁ దెలిపెను. ఆపరిచారిక" అమ్మా మన రాచకులమునకు నీ చేయఁ బోవు కార్యమెంత యపయశము నాపాదించును. నామాట విని, యీ ప్రయత్నమును మానుము" అనెను. ఇందులేఖ "చెలీ! నన్ను వివాహముఁ జేసికొనుటకై మాహిష్మతినుండి యరుదెంచు వాఁడు కురూపియో, గ్రుడ్డియో తెలియదు. నేను ప్రేమించిన రాజపుత్రుఁడు నవమోహనాకారుఁడు, నేనాతనిం దక్క నన్యులఁ బరిణయమాడఁ జాల" నని, వచించి తన నగల నన్నింటి నొక మూటగాఁ గట్టి, యాపరిచారికతో నర్ధరాత్రమునఁ బశ్చిమదిశ నున్న ద్వారముకడ కరిగి, సుగుణవర్మం గలిసికొని, అశ్వము నెక్కి, పరిచారికను వీడ్కొలిపెను. అయ్యిరువురును హయములపైఁ బ్రయాణము చేసి,

చాల దూరమరిగి, యొక రమ్యోద్యానవనముం జూచెను. ఆయుద్యా
వనంబున నొక సుందరసౌధముండెను. ఆసుందరభవనమునకు ముందు
గనున్న సరోవరమునం గాళ్ళు కడిగికొని, వారామందిరము నిర్జనమై
యుండుట గమనించి, యందుం బ్రవేశించి, విశ్రమించిరి.

ఇంతలో నొకవృద్ధాంగన యరుదెంచి "అమ్మా! ఎన్నాళ్ళకు
గనబడితివి?"వని తనయాశ్చర్యము వెల్లడించెను. ఇందులేఖ యావలుకు
ల నాలకించి "అమ్మా! నీవెవరు? నన్నుచూచి భ్రమపడుచున్నటు
లోచుచున్నది" అనగా ఆముసలిది "అమ్మాయీ! నేను హేమా
వతియను కన్యను బెంచినాను. ఆమె యెవనినో ప్రేమించి నాధనము
తీసికొని వెడలిపోయినది. మీరాయిరువురును వచ్చి నామందిరములో నివ
సించుడు. నాకు జాలధనమున్నది."అని వారిని దనసౌధములోనికిం
దీసికొనివెళ్ళెను.

వారామెసౌధమున నత్యంతానందపరవశులై కాలముగడపు
చుండిరి. ఒకనాటిరాత్రి వారిరువురు సరససల్లాపముగ్నులైయుండగా
నామె "నాథా! నిన్న మనముకూర్చుండిన మంటపమునొద్ద రత్నహా
రము మఱచివచ్చితి"మన నాతడు నేపోయి దానిందెచ్చెద"నని యాద
యమున యవ్వారు ఇందులేఖను వప్పజెప్పి తానశ్వారూఢుడైపోయి
యాహారమునుగొనివచ్చుచుండగా నాహారములో రహస్యముగానున్న
యొకసన్ననిహారము సుగుణవర్మకంఠముపై గాటువైచెను. ఆకాటుచే
నాతడు స్మృతితప్పి గూయశ్వముపై నట్లేపడియుండెను. ఆయశ్వము
తనయజమాని స్మృతితప్పియున్నాడని గ్రహించి నిజసౌధమును గుఱి
తింపంజాలక మఱొకసౌధముచెంతకరిగి నిలువబడెను. ఆసౌధమున
లతాంగియను వేశ్య నివసించుచుండెను. ఆవేశ్య యాసుగుణవర్మసౌం
దర్యము నాలోకించి వివాహితచిత్తయై యాతనిలోనికిం గొనిపోయి

సకలోపచారముల నొనరించెను. వైశ్యుండరుదెంచి యొక మూలిక నాఘ్రాణింపఁజేయ నాతడు స్మృతినిగోల్పెను. ఆవేశ్యను విడిచి పోయినచో కృతఘ్నుడని నిందించునేమో యని సుగుణవర్మ యిచ్చటనేయుండెను. లతాంగితల్లి శ్రీహరి తనకుమార్తె యారాజుతోడిసుఖమునే గోరుచు ధనార్జనమేమియు జేయకపోవుటయే గాక యిదివఱకు సంపాదించియుంచిన ధనమునుకూడ ఖర్చుపెట్టుచుండుటకు గినిసి "అమ్మాయీ! నీకిది తగదు. ఆతనినింక పొమ్మనుమ"నియెను. ఆమె "ఆతని నే ప్రేమించితిని, అతనికొఱకు నేనార్జించినధనము నేవ్యయపరచుచున్నాను నీవేమి చెప్పినను యీవిషయమున నీమాటవినుదానంగా"ననియెను.

ఆవేశ్యమాత యాతనిపై గోపించి యొక మాంత్రికత్తెయను రావించి మంత్రింపబడిన యాజలము నారాజపుత్రునిపై జల్లెను. వెంటనే ఆతడు చిలుకరూపము ధరించెను. ఆరాజనందనుండగు సుగుణవర్మ చిలుకరూపమున నచటనుండక తిన్నగా ఎగురుచుపోయి రాజాంతఃపురమున రాజపుత్రివిహరించుచున్న స్థలమునవ్రాలెను. ఎంతో ముచ్చటగాయున్న యాచిలుకనుజూచి ఆరాజపుత్రి మెల్లగ ప్రయత్నించి పట్టుకొని మేనునిమర చెక్కలలోనున్న మైనపుచే జేయబడిన వెంట్రుక యూడిపోయెను. ఆయుత్తరక్షణముననే సుగుణవర్మ చిలుకరూపమునువిడిచి నిజరూపమును ధరించెను. రాజపుత్రియగు జయకుమారి యామైనపువెంట్రుకనుదాచి యాసుగుణవర్మసౌందర్యస్వరూపమునకు ముగ్ధయై పగటివేళల నావెంట్రుకసాహాయ్యమున నాతని చిలుకగా మార్చుచు రాత్రులందాతనితో భోగజలధితరంగముల నోలలాడుచుండెను.

ఈరీతిగా మూఁడు మాసములు గడచెను. జయకుమారి గర్భవతియాయెను. ఈసంగతి రాజునకుఁ దెలిసిపోయెను. అతఁడు తన కుమార్తె రహస్య ప్రవర్తనముం దెలియఁజేసిన చెలికత్తెకు బహుమాన మిచ్చెదనని ననెను. ఒక చెలికత్తె యామె శయ్యాగృహము ప్రక్క పొంచియుండి, జయకుమారి, చిలుకను పురుషునిగా మార్చి, యాతనితో భోగించుట కనులార జూచి, యవ్విషయము రాజునకుఁ దెలిపెను.

రాజు తన కుమార్తె యంతఃపురములోని చిలుకను దెప్పించి, ఎగిరిపోవునట్లు విడిచిపుచ్చెను. సుగుణవర్మ చిలుకరూపమున ఎగిరిపోయెను. జయకుమారి యాచిలుక లేనిదే తా నాహారము స్వీకరించుట లేదనియు, నా చిలుక రాజపుత్రుఁడనియు, నాతని దప్ప తదన్యులఁ బెండ్లిచేసికొనుట లేదనియుఁ దెలుప నారాజు డెందంబున కొందలమంది, మంత్రివేత్తల కివ్విషయముం దెలిపెను. ఒకమంత్రి శాస్త్రపారంగతుఁడు పరకాయప్రవేశ విద్య నెఱింగిన వాఁడగుటచే డేగరూపము ధరించి, యా చిలుకను వెంబడించెను.

సుగుణవర్మ తిన్నగా ఎగురుచు బోయి గర్గమహాముని యాశ్రముం జేరి, యాఋషితపః ప్రభావమున నిజరూపము ధరించి, యామైనపు వెండ్రుకను జాగ్రతపరచుకొని, యా ఋషి పాదములకుఁ బ్రణమిల్లి యిట్లనెను—

"స్వామీ! నే నిన్నికష్టముల ననుభవించుటకు యింతగా దుఃఖముం బొందుటకు హేతువు సెలవిచ్చి, నాయారాటముం బాపరే" యన, నాతఁడు "వత్సా! నీకు దుఃఖము యొక్క స్వభావమును, తదితర వేదాంత విషయములను బోధింతు" నని యిట్లు చెప్పసాగెను.

గర్గముని యుపదేశము.

రాకుమారా! ప్రపంచములోనుండు ప్రతిజీవికిని దుఃఖము స్వాభావికమేయగునా? అయ్యది ఆగంతుకమాయను సందేహము జనించుచుండును. వేపచెట్టునకు చేదు ఏవిధముగా ప్రకృతిసిద్ధమో ఆత్మకు దుఃఖము స్వాభావికమైనచో నశింపజాలదు. గాన ఆగంతుకమేయని చెప్పనొప్పును. శరీర పరిగ్రహణంబున్న ప్రతిచోటను దుఃఖము కలదు. వివేకికి నవివేకినిగూడ విచారముకలదాయను సందియముపుట్టుటకు అవకాశమున్నది. వివేకిదుఃఖము అంతఃకరణావివమనితలచివిరక్తిభావముతో జూచును. అవివేకి తన కాదుఃఖము కష్టసంజనితమని తలంచి సుఖముకలిగినప్పుడవి సౌఖ్యదినములనియు నశుభములొదవినప్పుడయ్యవి అసౌఖ్యదినములనియు దలంచి పరితాపము జెందుచుండును. మఱియు నాత్మారామబ్రహ్మమనే మాయయని చెప్పుచుందురు ఈయాత్మారామబ్రహ్మము దేవమానవులను పశుపక్ష్యాదిజంతుజాలమును సృష్టించి తాను భగవంతుడనుపేరుతో ననేక చిత్రములను జేయుచుండును. పరిపూర్ణమునకు చైతన్యము లేకుండును. దీనినే మెఱుకయందురు దీని స్వభావము వర్ణింప నాదిశేషునికైన నలవిగాదు. శరీరము నవరంధ్రమయము నాసారంధ్రములో నెఱ్ఱగానుండునది సూర్యనాడి తెల్లని వర్ణముగలది చంద్రనాడి. ఇడాపింగళానాడులకల సుషుమ్నానాడి అగ్రిభాగము. వత్సా! నీకొఱకై కాశ్మీరనృపాలుని పుత్రిక కృశించిపోవుచున్నదని దివ్యదృష్టివలన నెఱింగితి నీవచ్చుటకిబోయి యామెను బరిణయంబై సకలశుభంబులను పొందు'' మని నంతనే అనుగుణవర్మ కాశ్మీరనగరరాజు నాస్థానంబున నిలిచెను. ఆతనింజూచి యారాజు నీవెవరవని ప్రశ్నించిన నాయువకుడు తన్ను రాకుమారియగు జయకుమారి ప్రేషించిన''దని చెప్పగా నారా జానందభరితాం

ంకరణుఁడై యాతనికిని తన కుమార్తెను బెండ్లిచేసెను. సుగుణవర్మయు తట నిందులేఖ సౌధమునకరుదెంచి, యామె దుఃఖమును బోనడచి, యామెతో లతాంగి యింటికిబోయి ఆమెనుగూడ తనతో దోడ్కొని వైశాలిదేశంబున కరిగెను.

ఇందులేఖ తనతల్లిని దర్శింపబోగా నామె "ఓసి దురాత్మురాలా! కులమున కపయశము ఘటించితివని, నీతండ్రి యాగ్రహావేశ పరవశుఁడై మండిపడుచున్నాఁ" డని యామెవలన జరిగిన వృత్తాంతముం దెలిసికొని, తన భర్తతోఁ జెప్ప, నాతఁడా యుదంతమును కొలువులో నెల్లరి కెఱింగించి, యల్లుండగు సుగుణవర్మను, నాతని తల్లిని రావించి యుచితరీతిం సత్కరించి, మహావైభవముగ వివాహమహోత్సవముంజేసి, దుర్బుద్ధితో రాజ్యము నపహరించిన విశారదుని శిక్షించి, యారాజ్యమునకు మరల సుగుణవర్మను పట్టాభిషిక్తుంజేయవలెనను నూహతో నాతనికి వివాహమున కాహ్వానించెను.

విశారదుడు సపరివారముగ నచటికరుదెంచి తనపుత్రునిజూపి యీతడే నాపుత్రుఁడగు సుగుణవర్మయని పలుకునంతలో సుగుణవర్మ ప్రత్యక్షమై యాతనికి వెఱపుఁగల్గించెను. ఆమంత్రియు నాతని కుమారుకును కారాగృహమున ద్రోయఁబడిరి. సుగుణవర్మ మగఁ మాహిష్మతీదేశమునకు రాజయ్యెను.

ఈకథవిని అర్జునుఁడు నిద్రాపరవశుఁడయ్యెను.

పదియవకథ సమాప్తము.

ఏదశాండవ కథ.

శ్రీకృష్ణార్జునులు చల్లని మంద మారుతము కొలుకై విహరించుచు, సరససల్లాపముల నాడుచుండఁగా శ్రీకృష్ణుండు "బావా! నేఁడు గూడ నాకొక పుణ్యచారిత్రముం జెప్పి కృతార్థుం జేయవే" యనిన, యదుకులభూషణుం డంత నిట్లు చెప్పఁ దొడంగెను.

జయదేవమహారాజు కథ.

పూర్వ మొకానొకప్పుడు కోసలదేశమును జయచంద్రుఁడను మహారాజు పరిపాలించుచుండెను. ఆతఁడు సకల సద్గుణ సంశోభితుఁడు, భక్తిపరుఁడు, ప్రజానురాగము గలవాడునై యుండెను. ఆతనికి రాజ్యాంగ విశారదుఁడగు మంత్రి సుశర్మయను నాతఁడుండెను. అమాత్యవరేణ్యుడగు సుశర్మ కిరువురు పుత్రులుఁగలరు. వారిరువురు సౌందర్యవంతులు, బుద్ధిమంతులు, వీరులునై యలరారుచుండిరి. కొంతకాలమునకామంత్రి చనిపోయెను. ఆ యిరువురు కుమారులకును జయచంద్రమహారాజు కబురంపి "మంత్రినందనులారా! మీతండ్రి మరణమునకు మీ రెంతయుఁ గుందుచున్నారని గ్రహించితిని. మీరు దుఃఖింపఁబనిలేదు. మీయిరువురును గూడ నాకు ఱేపటినుండి మంత్రులై గౌరవము పొందగలరు." అనియెను.

వారిలో మొదటివాని పేరు వసంతసింహుడు. రెండవవాని పేరు జయదేవుఁడు.

ఇరువురును దమతమ కార్యములఁ జక్కఁగా జేయుచు రాజున కాహ్లాదమొనగూర్చుచుండిరి. జయచంద్రుఁడు తాను వేటకుఁబోవు నపుడొకప్పుడు వసంతసింహుని మఱొకప్పుడు జయదేవుని తనతో దీసికొని వెళ్ళుచుండెడివాడు. ఒకనాడాయన్నదమ్ములిరువురును రాత్రి వేళ భోజనానంతరము కూర్చుండి సరససల్లాపముల నాడుకొనుచుండిరి. అపుడు జయదేవు నుద్దేశించి వసంతసింహుఁ డిట్లనను.

“తమ్ముడా! మనతండ్రిగతించినను రాజేంద్రుని యాదరమున సుఖించుచున్నాము. మన మిరువురమును నొకకుటుంబమునందు జన్మించిన యిరువురు బాలికల నొకేసమయమున బెండ్లిచేసికొనవలయును. నీ వందుల కంగీకరింతువా?”

“అన్నా! నీమాట కెదురాడువాఁడఁగా”నని జయదేవుఁడు పలికెను. జయదేవు “డన్నా! మన సతులిరువురు నొకేపర్యాయము గర్భిణులగుదురు. నీకుమగశిశువుజన్మించి నాకు యాడుపిల్లపుట్టినచో నాకుమార్తె కీవరణముగ మూడువేలగుఱ్ఱములనీయవలె”నని పలికి నంతనే యావసంతసింహుడు కోపగించి “నీకెంత దురాశయున్న”దని యవ్వలకుఁబోయెను.

మఱునాటి యుదయమున వసంతసింహుడు రాజుగారితో వేటకుఁబోయెను. జయదేవుడు తనకును తన సోదరునకును నభిప్రాయభేదము కలిగినందున నిఁక నాయింట నుండనొల్లక ధనవస్త్రాభరణముల గొని యశ్వారూఢుడై చనెను. అతడు తిన్నగాపోయి యనేకారణ్యములనుగడచి భుశుండమహర్షి యాశ్రమమునకు పోయెను. ఆఋషీశ్వరున కాతఁడు ప్రణమిల్లి “మహాత్మా! నాకు మోక్షసన్యాసవిధానము నెఱింగించి నన్నుఁగృతార్థుఁజేయరే”యని ప్రార్థింప నాతఁ డిట్లనియె.

"వత్సా! ఇష్టమున్న వస్తువును విడిచిపెట్టుటయే సన్న్యాసమనఁబడును. యజ్ఞము, దానము, తపము, కర్మములను విడువక ఆచరించుచు వాని నీశ్వరార్పణము జేయుటయే మోక్షసన్న్యాసమని పేర్కొనఁబడుచున్నది. యజ్ఞదానతపంబుల మానక యాచరించువాడు భగవంతుని యనుగ్రహమునకు పాత్రుఁడగును. ఈమూఁటిని యాచరించుటవలన సకలపాపములు పటాపంచలగుచున్నవి. వీని నాచరించునపుడు నిత్యనైమిత్తికకర్మలను విడిచిపెట్టరాదు. ఈనిత్యనైమిత్తికకర్మల విసర్జించినవాఁడు తామసజ్ఞానియనియు శరీరకష్టమునకు వెఱచి కర్మత్యాగ మొనరించినవాఁడు రాజసజ్ఞానియనియు నిత్యకర్మానుష్ఠాన మొనరించువాఁడు సాత్త్వికజ్ఞానియనియు కష్టము నోర్పుతో సహించి ఈశ్వరార్పితముగ నాచరించువాడు కర్మత్యాగియనియు జెప్పబడును. కర్మఫలత్యాగికి మోక్షము సిద్ధించుటయే గాక జన్మరాహిత్యము కలుగును.

దేహాంకారేంద్రియ పంచప్రాణముల వ్యాపారమునకైయున్నది. మనుజుఁడాచరించు సత్కర్మమైనను, దుష్కర్మమైనను, పై దేహాంకరాదులు కారణమగును. కర్మయొక్క స్వరూపమును దెలిసికొనుటయే జ్ఞానమనఁబడును. తాను చేయఁబోవు కర్మనెఱుంగుట జ్ఞేయమనబడును. దీని నెఱుంగువాఁడు జ్ఞాతయనంబడును. ఈమూఁటిని వేదవేదాంగకోవిదులు కర్మయొక్క విధిత్రయమని పేర్కొందురు. పరబ్రహ్మను భావజ్ఞానముచే విలోకించువాఁడు సాత్త్వికజ్ఞానియనియు, భేదభావముచే వీక్షించుచు భిన్నరూప విలసితునిగా నెంచి ధ్యానించువాఁడు రాజజ్ఞానియనియు, జెప్పఁబడును. సర్వము పరమేశ్వరున కర్పించి, పిపీలికలనుండి పరంధామునివఱకు నొక్కఁడేయని యెంచినవాఁడే మోక్షసన్న్యాసి యనఁబడును. అంతరింద్రియ, బాహ్యేంద్రియ, నిగ్రహములు, తపస్సు, పరిశుద్ధత, ఓర్పు, శాస్త్ర

పరిజ్ఞానము, అనుభవజ్ఞానము యివి యన్నియు బ్రాహ్మణకర్మలు. ధైర్యము, దానము, శౌర్యము, తేజము యివి క్షత్రియోచితము లగు కర్మలు వ్యవసాయవాణిజ్యములు వైశ్యునకును, పై మూడు కులములవారికి భక్తితో శుశ్రూషలొనరించుట శూద్రునకును విహితకర్మలు. రాగద్వేషముల వర్జించి, నిర్జనప్రదేశమున, నల్పాహారము మాత్రమే స్వీకరించుచు, ధ్యానయోగము బూని, కామక్రోధమదగర్వాహంకారములవీడి, శాంతియుతమగు హృదయములో బరబ్రహ్మస్వరూపము నెఱుగుటకుఁ బ్రయత్నించుటయే మోక్షసన్యాసమనంబడు"నని భుశుండ మహర్షికి జయదేవుఁడు నమస్కరించి, "స్వామీ! ధన్యుఁడనైతి" నని పలికి, యచ్చోటువాసి, తిన్నగా మగధదేశమునకుఁ బోయెను.

మగధదేశాధీశ్వరుఁడగు వీరకేతుమహారాజు కుంజరము నెక్కి పరివారసమేతముగ నరుగుచుండెను. ఆమహారాజును గాంచి యందఱును వంగివంగి నమస్కృతుల నొనర్చుచుండిరి. సుందరుఁడగు జయదేవుడొక ప్రక్కదూరముగా నిలువబడి యావైభవమును కనులారఁ గాంచి యానందించుచుండెను. మహారాజగు వీరకేతువును దూరముగనిలువబడియున్న జయదేవుని సౌందర్యమాకర్షించెను. మహారాజు జయదేవునిపిలిచి "ఓయీ! నీదేయూరని ప్రశ్నింప నతఁడు "మహాప్రభూ! నేను కోసలదేశమునుండి యరుదెంచినాను. నన్ను నాసోదరుఁ డవమానపఱచినందున ప్రపంచమునెడ విరక్తి జనించి యటులే తెంచినాడ నిఁక నేనాదేశమున కెన్నడును బోననెను.

ఆరాజేంద్రుఁడు "ఓ యువకుఁడా! నిర్మలానురాగముతోడ నిశ్చలజీవితమునకు నీవిశ్వమున తావులేదు. వత్సా! నాగృహమున కరుదెంచి సుఖజీవనమును గడపుమనెను.

జయదేవుడు వీరకేతుమహారాజు ననుసరించి యాతని మందిరమున కరిగెను.

జయదేవుడు వీరకేతు మహారాజున కతిథియయ్యెను. ఆమహారాజునకు చిత్రాంగియను కుమార్తెయుండెను. ఆమె జయదేవు నాలోకించి, ప్రణయ విహ్వలయయ్యెను. ప్రథమసందర్శనముననే వారి చిత్తములు భక్తిభావభరితము లయ్యెను. ఇరువురును బద్ధానురాగులైరి. ఇది వీరకేతు మహారాజు గమనించి, యొకనాఁడాతనిం బిలిచి "వత్సా! నీప్రవర్తనము నాకత్యంతామోద మొదవించినది. నాకుమార్తెయగు చిత్రాంగి వివాహయోగ్యయైయున్నది ఆమెను దమ కుమారులకిచ్చి పరిణయ మొనర్పుమని యనేకులు వ్రాయుచున్నారు. నిన్ను చూచినపుడే నాకు నీయెడ నభిమానము కలిగినది. నీకు నాతనయనిచ్చి, పెండ్లిచేయుదు" నని పలికెను. జయదేవుని వదనము హర్షోత్ఫుల్లమైనది. శుభదినంబున చిత్రాంగి జయదేవులకు వివాహమైనది జయదేవుఁడు మగధదేశమునకుఁ బట్టాభిషిక్తుఁడయ్యెను. రాజేంద్రుఁడు "వత్సా! నీవిపుడు నీకు కోసలమునవిరక్తి కలిగిన హేతువును దెలుపవలయు"నన, నాతఁడు తనయన్నకును దనకును జరిగిన వివాదవృత్తాంతమును దెలిపెను. ఆరాజపుంగవుఁడు నవ్వుచు "ఆహా! మీ వివాదము చాల విచిత్రముగనున్న"దనియెను.

జయదేవుని కిచ్చట వివాహము జరిగిననాఁడే యాతని సోదరుఁడగు వసంతసింహునకుఁగూడ వివాహముజరిగెను. కోసలేశ్వరుండగు జయచంద్ర మహారాజుతో వేటనుండి తిరిగివచ్చి తన పలుకులకు గ్రుద్ధుడై జయదేవుఁడిట వీడి చనెనని గ్రహించి, యపరిమితవిచారభరితాంతరంగుఁడై, తానే యాతని నన్వేషింప మగధదేశమున కరిగి యొక రాజసోదనిని బరిణయమాడి, కోసలకుం బోవుచును.

వసంతసింహ జయదేవులిరువురి భార్యలు నొకప్పుడే గర్భవతు లైరి. వసంతసింహుని భార్య రత్నాంగి యొకపుత్రికను, జయదేవు భార్య కుమారుని గనిరి. ఇరువురును శుక్లపక్షసుధాంశులం బోలె దినదినాభివృద్ధి నొందుచుండిరి. జయదేవుఁడు తన కుమారునకు వీర సింహుఁడనియు, వసంతసింహుఁడు తన పుత్రికకు లలితకుమారియనియుఁ బేర్లు పెట్టిరి. జయదేవుఁడు తన కుమారునకు రాజ్యపాలన విధులన్నింటిని దెలిపెను. అతఁడు వ్యాధిపీడితుఁడయ్యెను. అతఁడు తన యవసానదశలో, కుమారుఁడగు వీరసింహుని బిలిచి, "కుమారా! నేనిఁక మరణింపనున్నాను. నాయీ తుదివాక్యముల నధికమగు శ్రద్ధతో పాలింపుము.

"జీవునకు జననమరణములు సహజములు. జీవిత మెట్టుల శాశ్వతమైనదో యటులే యీప్రపంచమును నశాశ్వతము. నాయన్న వసంతసింహుఁడు కోసలదేశమునకు మంత్రిగానున్నాఁడు. నీవెప్పుడైన నాతని యింటికిఁ బోయిరమ్ము. ఈవ్రాతపత్రికను జదువుకొనుము. నాచరిత్రమంతయు బోధపడగల" దని చెప్పి యసువులఁ బాసెను.

జయదేవుని మరణానంతరము మఱల వీరకేతువే మగధరాజ్య పరిపాలన భారము వహించియుండెను. అతఁడు తన మందిరమునుండి రెండుమాసములవరకును యీవలికి రాకపోవుటచే వీరకేతువు కోప ఘూర్ణిత నేత్రుఁడై "వీరసింహుని కరచరణముల బంధించి తీసికొని రం"డని భటులకాజ్ఞాపించెను.

ఈవిషయ మొక భటుఁడువిని ముందు పరుగెత్తుకొనివచ్చి వీర సింహునితో జెప్పి "ప్రభూ! మిమ్ము బంధించుటకు భటులువచ్చుచు

వ్నారు. త్వరపడి రమ్ము, శ్రైన వెడలిపొం"దనియెను. ఆవీరసింహుండంతట గొంతధనము దీసికొని వెడలిపోయి దేవాలయముం జేరునప్పటికి దిశలెల్ల నంధకార బంధురములాయెను. వీరసింహుఁడు నిరాశుండై యాదేవాలయ సోపానముపై నిస్పృహుండై పడియుండెను. ఇంతలో నాహారార్థ మరుదెంచిన యొకరక్కసుడు ఆదేవాలయమున కరుదెంచి, యచటనున్న వీరసింహుని సౌందర్యమును దదేక దృష్టితో నాలోకించి, "ఈతఁడు గంధర్వుండై యుండు"నని నింగికెగిరిపోయెను. ఆకసమున నారక్కసుని కొక దేవతకనిపించెను. ఆదేవత నుద్దేశించి యారాక్షసుఁడు "ఓఖేచరాంగనీ! నీవొకపరి యీదేవాలయ సోపానముపై బడియున్న రాకుమారుని సౌందర్యమునుజూచి పోరాదా" యనగా, నామె యంగీకరించి, క్రిందకు దిగెను.

ఆదేవత యారక్కసుంజూచి "నేనొక యసాధారణ సౌందర్యవతిం గనుగొంటిని. చూపింతును ర" మ్మని కోసలదేశమున కరిగెను

కోసలదేశమున వసంతసింహునికుమార్తె విజయకుమారిని ఆ రక్కసుఁడును దేవతయుఁజూచిరి. దేవత "అసురకులోత్తమా! ఏమైననుసరియే ఈమెసౌందర్యము ఆరాకొమరుని యందమునుమించు ననెను. "కాదాతఁడే యందగాఁ"డని యాతండువలుక నామె "మన మిరువురమును నీవిషయమై జగడమాడు టెందులకు? ఈయిరువురికిని బెండ్లిచేసి యానందింత"మనెను.

ఆయిరువురును నరేయని ఖేచరగమనమున మరల మగధకరుదెంచి దేవాలయసోపానముపైబడి నిద్రాముద్రితుఁడైన వీరసింహుని కోసలకు దోడ్కొనిపోయిరి. అంతకుముందే యచటనొక చిత్రము

జరిగెను. కోసలరాజేంద్రు డట్లో వసంతసింహునకు అపూర్వసౌంద ర్యములో నొప్పారుచున్న పుత్రిక కలదనియెఱింగి యామెను తన కుమారునకు పెండ్లిసేయుమని కబురంపెను. వసంతసింహుడు తనపుత్రి కను దన మేనల్లున కియ్యదలంచితినని తెల్ప నాతండు రోషకషాయిత నేత్రుడై "నీకుమార్తెను బలాత్కారముగ నొకవృద్ధుడు కురూపియు నగువానికిచ్చి పెండ్లిచేయుదునని శంతగించి బ్రాహ్మణుల బిలిపించి యారాత్రికే వివాహప్రయత్నము లొనర్పఁబూనెను.

మహారాజు నాజ్ఞను వసంతసింహుడు ప్రతిఘటింపజాలకపో యెను. ఆరాత్రి పండ్రెండు గంటలకు ముహూర్త మేర్పఱుపబడెను. ఇట్టిసమయమున రాక్షసుడును దేవతయు వీరసింహుని దీసికొనివచ్చి కోసలదేశమున నొకప్రదేశమునదింపిరి. వీరసింహునకు మెలకువకలి గెను. అతడులేచి యాశ్చర్యముగ చుట్టుప్రక్కలజూచి దేవాలయము తనప్రక్క లేకుండుటయు నాతడేదో క్రొత్తనగరమునయుండుటయు జూచి భయకంపితుఁడై ఏమనవసాగెను. ఇంతలో నారక్కసుఁడును దేవ తయు నాతనికి బ్రత్యక్షమై "రాజకుమారా! ఎందులకుభయపడెదవు? ఆపోగుంపులో గలిసిపొమ్ము. నీవొకగృహమున కేగుదువు. ఆగృహ మున నొక సుందరాంగి యొకవికృతాకారునకిచ్చి పెండ్లిచేయబడు చుండును. ఈధనముందీసికొని యావివాహమును జూడవచ్చినవారి కెల్లరకు దీనింబంచిపెట్టుము." అని కొంతధనమిచ్చెను.

వీరసింహుడంత నాజనసమూహముతో గలిసి వసంతసింహుని గృహమున కరిగెను. వసంతసింహుని కుమార్తె విజయకుమారి విషణ్ణ వదనయైయుండెను. వీరసింహుడచ్చోట ప్రతివానికిని ధనమును పంచి పెట్టుచు వారినందఱిని యాకర్షించెను. ప్రతివాడును విజయకుమారి నావృద్ధునకు వికలాంగునకు పెండ్లిచేయుటకన్న యావీరసింహునకు

పెండ్లిచేయబడినచో నెంతయో బాగుండునని తలంచిరి. వివాహము జరిగెను. అందఱును అచటినుండి వెడలిపోయిరి. శయ్యాగృహమునకు వధువు పంపబడియెను. వరుడు వీరసింహుని సమీపించి "ఇంకను ఎంతులకిచ్చుటనున్నావు పొమ్మావలి"కనియెను. వీరసింహుడు విక్రముగముపై దిగికొని ద్వారముకడ కరుదెంచెను. రాక్షసుడట ప్రత్యక్షమై "పిరికిపందవలె వెడలిరిగివచ్చుచుంటివా? ఆవరుని నేనేచ్చింతు నీవా శయ్యాగారమున కూర్చుండి యామెను గాంధర్వవిధింబెండ్లియాడి సుఖసాగరతరంగముల నోలలాడు"మనియెను. వీరసింహుడు శయ్యాగారమున ప్రవేశించి హంసతూలికాతల్పము నధిష్ఠించెను.

వరుడు కిటికీతలుపులు బంధించుటకై చావడిలోనికి రాగా రక్కసుడు మ్యావు మ్యావు మని భయంకరముగా నఱచెను. మఱల దున్నపోతురూపము ధరించి వాడియైన కొమ్ములతో నాకురూపిని గ్రుమ్మి "ఓరీదుర్మతీ! నాప్రియసఖిని పెండ్లియాడెదవటరా?" యని యడుగ నావరుడు "దయ్యబాబో! నీభార్యనాకు వలదోయి" యని కుయ్యిడుచు తలుపుదెఱచుకొని పాఱిపోయెను. విజయకుమారి విచారభరితాంతరంగయై శయ్యాగృహముం బ్రవేశించి యాకురూపికిబదులుగా నవలావణ్యతారుణ్యసంశోభితుండగు రాజసూనుండుండుటకు విస్మయపరీతచేతస్కయై "ఓ మోహనమూర్తీ! నీవెవరవు?" వని ప్రశ్నింప నాతడు కాంతా! నేను నీమనోవల్లభుడను. ఇంతకుమున్నిట జరిగినదంతయు కపటనాటకము. మహారాజాడించిన కపటనాటకమని నీవును గ్రహించియేయుందువు."

ఆమె యాశ్చర్యానంద వివశయై 'నాకిదియంతయు మహాద్భుతముగ గన్పట్టుచున్నది." అనియెను. ఇరువురును నాటిరాత్రి యానందజలధితరంగముల నోలలాడుచుండిరి. తెల్లవారుచున్నదనగా రాక్షసుం

డుఁడు దేవతయుఁగలిసి వీరసింహుని దీసికొనిపోయి విదర్భదేశమున రాజ వీధిలో నొకచో బరుండజేసి వెడలిపోయిరి. సూర్యోదయమైనను యీతఁడు బాటవీాద నిద్రాముద్రితుఁడైయుండెను. అతనిచుట్టు నొందలో సమూహముగా గూడియుండిరి. సూర్యకిరణములు ముఖముపై సోకుటచే వీరసింహునకు నిద్రాభంగమై తనచుట్టును నున్నజనుల నుద్దేశించి "అయ్యా! నేనిపుడు ఎచ్చటనున్నా"నని ప్రశ్నింపగా నాతడు "అయ్యా! తమదేదేశమోగాని తామిపుడు విదర్భదేశమునందున్నారని గ్రహింతురుగాక"యనెను.

నేను నిన్నటిదినము పగటివేళ మగధలోనుంటిని. రాత్రికోసలదేశమున నొకసుందరీమణితో గడపితిని. నేటియుదయమున నిచట నుంటి"ననెను. అందఱును "తామింకను స్వప్నావస్థలోనుంటిరేమో" యనిరి "నేను వివాహముఁజేసికొనిన కన్యయే"దని వీరసింహుఁడిటు నటుకలయఁజూచెను. అందఱు సీతఁడు పిచ్చివాడని వెఱ్ఱివాడని గేలిసేయసాగిరి. వీరసింహుడు తిన్నగా నొక విజనప్రదేశమున కరిగి గడచిన చిత్రములకు విభ్రమజెందుచు కర్తవ్యము నాలోచించుచు మధ్యాహ్నమువఱకునుండెను. మధ్యాహ్నసమయమున నాతడు క్షుత్పిపాసనాపీడితుఁడైయుండుటచే నొకపింపివంటలవాని గృహమున కరిగెను. ఆతఁడు వీరసింహు నాదరించి "నాయనా. సీకివి శుభదినములు కావు. కొన్నిదినములవఱకు నాకడనేయుండుము. నీకేమిలోపమును కలుగకుండజేయుదు"ననియెను. ఆవీరసింహుడట్లేయని యాదుకాణముపానికడనుండ నిశ్చయించుకొనెను.

అట విజయకుమారి వేకువనేలేచి, తనసాధుఁడు లేకుండుటకు విచారమొంది, తోటకైన నేగియుండునని తలఁచి మిన్నకుండెను. వసంతసింహుని హృదయము పరాభవానలదందహ్యమాన

మగుచుండెను. అతఁడు తన కుమార్తె యెంతగా విచారించుచున్నాఁడు నో యని తలపోసి అతఁడు తనకుమార్తె మందిరమును సమీపించి, యామె వదనము నవలోకించెను. ఆమె వదనము చింతాక్రాంతమై యుండుటకు మారుగా నానందవికసితమై యుండెను. అతఁడు తన తనూజను సమీపించి, "అమ్మా! గడచినరాత్రి నిన్నా వికృతరూపుని పాల్జేసి, కడుపుఁ జిచ్చువెట్టుకొంటి"ననెను. ఆమె "తండ్రీ! అదియంతయు రాజుగా రాడించిన కపట నాటకమట గాదా? రాత్రి నేనా వికలాంగుని మఱి చూడనేలేదు. అతఁడెందరిగెనో తెలియదు. ఒక సుందరాకారుఁడగు యువకుఁడే నన్ను పరిణయ మాడినాఁడు" అనెను.

ఆమె పలుకులాతని కత్యాశ్చర్యము గొలిపెను "అమ్మా! నీవు చెప్పినది నిజముగునా?" యని ప్రశ్నింప, నావిజయకుమారి బిరబిర తన గదిలోనికి పోయి యొక తలపాగను దెచ్చిచూపెను. వసంతసింహుఁడా తలపాగను బరిశీలించి "ఇది మగధదేశపు నేఁత. ఆహా! ఎంతసుందరముగ నున్న"దని, యాతలపాగను విప్పి చూడగా నందొక వ్రాసిన ప్రతి కనఁబడియెను. ఆవ్రాతప్రతిని వసంతసింహుఁడు చదివెను. అందు జయదేవుఁడు తాను మగధరాజ్యమున వివాహముఁజేసికొనిన తేదీయు, నాతని కుమారుఁడు వీరసింహుఁడనియు మొదలుగాగల యంశములెన్నో వ్రాయఁబడియుండెను.

ఆవ్రాతప్రతిఁజూచి వసంతసింహుఁ డానందమును పట్టజాలక మూర్ఛితుండయ్యెను. విజయకుమారియు నామెతల్లియు నాతనికి శైత్యోపచారము లొనర్చిరి. వసంతసింహుఁడు స్మృతినిఁగొల్కొని వారిం జూచి "విజయకుమారా! నాసోదరుని కుమారుఁడగు వీరసింహుఁడే నిన్ను పెండ్లియాడినాఁడు. నాసోదరుఁడగు జయదేవుఁడో నీవిధము

మును గాంచిరియే జగడమువచ్చినది. తుదకు నా మేనల్లుడే నిన్ను పరిణయమగుట యానందదాయకము. అతఁడేఁడీ?" యనెను. ఎచ్చటి కోవెళ్ళియుండుననియుఁ గతిపయదినములలో దప్పకతిరిగివచ్చుననియు సమాధానపడి వసంతసింహుఁడు వెంటనే యవ్విషయమును జయచంద్రిమహారాజు కెఱింగించెను.

విజయకుమారి గర్భవతియై లోకోత్తరసౌందర్యవిభాసితుఁడగు నొకపుత్త్రునిగాంచెను. అతనికి జయసింహుఁడని నామకరణము జేయబడెను. జయసింహుఁడు శుక్లపక్షసుధాంశుబింబము వగిది దినదిన ప్రవర్ధమానుఁడగుచుండెను. ఒకనాఁడాతఁడు బాలురతో నాటలాడుకొనుచుండగా నొకబాలుఁడు నీతండ్రియెవరని జయసింహుని ప్రశ్నించెను. అతఁడు "వసంతసింహు"డనెను. ఆబాలుఁడు నవ్వుల "వసంతసింహుఁడు నీతాత నీతండ్రి రాక్షసుఁ"డనెను. జయసింహుఁడు విచారాంబుధినిమగ్నుండై రోదించుచు దల్లికడకరుదెంచి, "అమ్మా! నాతండ్రి ఎవరో చెప్పుము. నన్ను నాస్నేహితు లందఱు గేలిసేయుచున్నా" రనెను

ఆమె యీవిషయమును దండ్రికెఱింగించెను. అతఁడు కుమార్తె దుఃఖమున కుపశమనము గలిగింపనెంచి, మహారాజుతోఁ జెప్పి పరివార సమేతముగ నల్లుని యన్వేషింప బయలుదేఱి మగధ దేశమును జేరెను. మగధలో నాతఁడు వీరకేతు మహారాజు నంతఃపురమునకుఁ జని, తన సోదరు డగు జయదేవుని సతీమణి చిత్రాంగినింజూచి, పుత్త్రవియోగదుఃఖమునఁ బొగులుచున్న యామె నూఱడించి, తన కుమార్తె విజయకుమారిని పెండ్లియాడిన వీరసింహుని నెట్లైన వెదకి రప్పించెదననియు, నంతవఱకుఁ దన కోడలగు విజయకుమారిని, మనుమఁడగు జయసింహుని జూచుచు నూఱటఁ బొంద

నగు ననియు, నామె తనతోఁ గోసలదేశమున కరుదెంచి కొన్నాళ్ళుండుట యుక్తమనియు వచింప, నామె యందుల కంగీకరించి, వీరకేతు మహారాజుతోఁ జెప్పి పయనమయ్యెను.

వసంతసింహుఁడు కొలఁదిదినములు ప్రయాణముచేసి, మార్గమధ్యమున నున్న విదర్భదేశమున ముఖ్యపట్టణమగు కుండిననగరమున నాగి, యారాజుచే యాహ్వానింపఁబడి గౌరవింపఁబడెను. విదర్భ నరేంద్రుఁడు వీరికొక ప్రత్యేకమందిరము నేర్పఱచెను. ఆనాఁటి సాయంత్రము నౌకరగు వీరమల్లు జయసింహుని యంగడి వీథి చూపించుటకుఁ దీసికొని వెళ్ళెను. ఆబాలుని సౌందర్యాతిశయమును కనుగొని యెల్లరు వర్ణనాతీతమగు యానందము ననుభవించి, "ఆహా! ఆబాలుని గన్న తలిదండ్రులు నిక్కముగా ధన్యు" లని తలంచుచుండిరి.

వీరసింహుఁడు తన్నాదరించిన మిఠాయియంగడి యజమాని మరణించుటచే తానే భక్ష్యముల దయారుచేయుచు వానిని విక్రయించుచు గాలముగడపుచుండెను. అతఁడు పలుపర్యాయములు తన దురదృష్టమును నిందించుకొనుచుండెను. అతఁడు తయారుచేసిన మిఠాయి యత్యధిక రుచికరముగ నుంటచే నానగరములోని వారెల్లరు నామిఠాయి కొనుచుండిరి. మార్గమునఁబోవుచున్న జయసింహుఁడు వీరసింహు నాకర్షించెను. వీరసింహుఁ డాబాలుని బిలిచి తనయంగడిలోనికి గొంపోయి వీరమల్లుని బ్రతిమాలి రుచ్యములగు మిఠాయినిచ్చి దదితరభక్ష్యములను భుజింపజేసి యాకుమారుని బుజ్జగించి యాతఁడొక రాజకుమారుండని తెలిసికొనెను.

మూఁడవనాఁడు మరల జయసింహుఁడు పురమున విహరింప బయలుదేరి వీరసింహుని యంగడికరుదెంచి యాతనికోరికపై భక్ష్యము

అంగడుపారమునకు బసకు వెడలిపోయిరి. బసకుపోయినంతనే ఒకరాత్రింకి కామదయారుచేసిన మిఠాయిని బెట్టబోవ జయసింహుడు "వలదు. నేనిపుడే బజారున నొక యంగడిలోఁదిని వచ్చితి"ననెను.

"అగర్భశ్రీమంతుఁడవై మహారాజు మనుమఁడవైయుండి సామాన్యునివలె నొకయంగడిలో మిఠాయిదినుటెంత యప్రతిష్ఠకలి గించు"నని రాణి కోపగించెను. "సరే ఒకలడ్డునిమ్మని జయసింహు డుతిని "అతఁడుచేసిన మిఠాయికున్నరుచి దీనికిలేదమ్మా"యని పలి కెను. ఆమె "నాకుమారుఁడగు వీరసింహుఁడుతక్క తదన్యులేరును జేయఁజాల"రనిపలికి వీరమల్లునిబంపి మఱియొకయుండను దెప్పించి భు జించి "అయ్యో!"యనుచు మూర్ఛితయయ్యెను.

వసంతసింహుఁ డీసమాచారము నాలకించి యాయంగడివాని కపాయము కలుగకుండ నాతనిని బాధించి తీసికొనిరండని కబురుపంపి "వదినా! నీకుమారుఁడు వచ్చినంతనే యాతనితో మాటాడరాదు. నేచెప్పినపిదపనే మాట్లాడనగు"నని పలికెను.

ఆభటులు వీరసింహుని యంగడికరుదెంచి యాయంగడిని చెల్లాచెదరుగావించి యాతనిం బాధించి వసంతసింహుని బసకడకు గొంపోయిరి. వసంతసింహుఁడు వీరసింహునిగాంచి "ఓయీ! నీవేనాయామిఠాయిదయారుచేసినది?"యని ప్రశ్నించెను.

"అవును నేనే."

"ఆమిఠాయి బాగుగాలేనందున నీకు మరణశిక్ష విధించితి. వంతవఱకు నీవు బంది"వని వసంతసింహుఁడుపలికి వెడలిపోయెను. విజయకుమారి తనపతి నానవాలుపట్టెను. ఒకరాత్రింగికూడ తన తన

యుని గుఱించెను. ఇరువురకు వీరసింహునిబిలిచి పరిరంభణ మొనరించుకొనవలయునను కోరిక విశేషముగా బీడించుచున్నను వసంతసింహుని యాజ్ఞకు భిన్నముగా ప్రవర్తింపనొల్లక యూరకుండిరి. వీరసింహుఁడు ఖైదీగానుండెను. ఆనాఁడే వసంతసింహుఁడు విదర్భరాజుతో జెప్పి కోసలకు బయలుదేఱెను.

కతిపయదినములు పయనమొనరించి, వారు కోసలను జేరిరి. వసంతసింహుఁడు విజయకుమారిని బిలిచి "అమ్మాయీ! నీవివాహమునాఁటి రాత్రి శయ్యాగార మెట్టులలంకరింపఁబడెనో యట్లే యలంకరింపుము" అనెను.

శయ్యాగారమట్లే యలంకరింపఁబడియెను. వీరసింహుఁడా మందిరములోనికిఁ గొంపోఁబడెను. అతఁడా శయ్యాగారమును బరీక్షించెను. పూర్వపు సంగతులన్నియు జ్ఞప్తికి వచ్చెను. అతఁడు తానాశయ్యాగృహమును మునుపొకపరి చూచినట్లే యుండెను. అతఁడా యాగారములోని గదిలోఁ బ్రవేశించెను. అచ్చట విజయకుమారి హంసతూలికా తల్పముపై శయనించియుండెను. ఆమెను చూచి, వీరసింహుఁడు ప్రేయసీ! యనెను. ఆమె ప్రాణేశ్వరా యనెను. వీరసింహుఁడు "ఆహా! నిన్నుచూచి, ఎన్ని సంవత్సరములైన" దని, తన యాశ్చర్యమును వెల్లడించెను. వారిరువురును నంత నెప్పుడో జరిగిన విషయముల నన్నిఁటిని చెప్పుకొనిరి. అతఁడు తన కుమారుని జూచి, నిరతిశయానందము నొందెను. ఆనాఁటి రాత్రి యాతఁడు సరిగా నిద్రింపనే లేదు. అతఁడు విభ్రాంతచిత్తుఁడై యుండెను.

ఉదయము కాఁగానే యాతఁడు తలుపు తెఱచునప్పటికి వసంతసింహుఁడు కనిపించెను. వీరసింహుఁ డాతనిం జూచి "[illegible]

వారు మరణశిక్ష విధించిరి?" అనెను. వీరసింహుఁడు తనకు రాక్షసు, లెట్లు విజయకుమారిని పెండ్లి చేసికొనుటలో సహాయము చేసినో తెలిపెను. వసంతసింహుఁడు తానాతనిని బాధించినటుల కపటనాటకము ప్రదర్శించి నందులకు కోపింపవలదని ప్రార్థించెను. వీరసింహుఁడు తన జననియగు చిత్రాంగితో దానొనరించిన కార్యముల నన్నిటిని పూసగుచ్చినట్లు చెప్పగా, నామె విని యాశ్చర్యము నొందెను.

వీరసింహుఁడు తనతల్లిని, సతినిఁ దోడ్కొని మగధరాజ్యమున కరిగెను. వీరకేతు మహారాజాతనికిఁ బట్టాభిషేక మహోత్సవ మొనరించెను. ఆతఁడు ప్రజానురంజకముగ రాజ్యపరిపాలనముఁ జేయఁ దొడఁగెను.

ఇట్లు చెప్పగా నర్జునుఁడు "కృష్ణా! మహదానందదాయకమగు కథ చెప్పితివి. అర్ధరాత్రము మించినదింక నిద్రింతమని యట్లే యా యిసుకతిన్నెపై మేనువాల్చిరి. నిద్రాదేవత వారినిఁ దన మృదుకరములతో జోఁకొట్టెను.

పదకొండవకథ సమాప్తము.

ఖం డ్రోం ద వ క థ.

గోపీవల్లభుఁడగు వాసుదేవుఁడును, ఫల్గునుండును, సరసనల్లావమఃలాడుకొనుచు యమునాసైకతస్థలుల నొండొరుల భుజములపై జేతులువైచుకొని విహరించుచు నదీతరంగములనుండి యల్లనల్లనజను దెంచు పిల్లగాలులుసోకి మనమును రంజిలఁజేయుకటి నేఁడేని పుణ్యచారిత్రముంజెప్పి నన్ను ధన్యునిజేయవే”యన నాతఁడు “పార్థా! నేఁడు నీకు తుదికథను దెల్పుచున్నానని యిట్లుచెప్పఁగడగెను,

విజయపాలమహారాజుకథ.

పూర్వము మాల్యవంతమనునగరమున విజయపాలుఁడను రాజకుమారుఁడుండెను. ఆతని తండ్రియగు జ్ఞానపాలమహారాజు తనరాజ్యముపై శత్రువులు దండెత్తివచ్చినందున వారితో సంగ్రామమొనరించి యారణమునందసువులఁ గోల్పోయెను. ఆతనితల్లి దేవాంబ యగ్నిప్రవేశమొనరించెను. ఆరాజేంద్రునింట పరిచారికగానున్న లక్ష్మణాంబయను నామె విజయపాలునిబెంచి పెద్దవానిగజేసెను. ఆతఁడుబాల్యమునుండియు సాహసకార్యాచరణము నానక్తిగలిగియుండెను. ఆతడు పదునెనిమిదివత్సరములప్రాయము ప్రాప్తించునరికి బలవంతుడును ధైర్యశాలియు నయ్యెను. దాది యాతనిని శత్రువులు చంపకుండ రహస్యముగ చాలధనమును, ఆభరణములను దెచ్చియుంచెను. ఆతఁడు పందొమ్మిదిసంవత్సరముల వయస్సుగలిగియున్నప్పుడు తనయొద్దనున్న ధనము నాతనికిచ్చి మరణించెను.

అంతటినుండి విజయపాలుఁడా ధనము ననవరతముగా వెచ్చించుచు, స్నేహితులకు ధనము నొసంగుచు కాలము గడపెను. అతని కడనున్న ధనమంతయు వ్యయమైనపిదప, నతఁడు జరిగినదానికిఁ బశ్చాత్తాపమునొంది, తనయొద్ద మిగిలియున్న యాభరణముల విక్రయించి, వాణిజ్యమొనర్ప నెంచెను. అతఁడు కొందఱు వర్తకులతోఁ గలిసి సామగ్రింగొని సముద్రయానముఁ జేయ బోయెను. అతఁడు పోనెంచిన సౌరాష్ట్రదేశమున కోడపై పదమూఁడువేల మైళ్ళదూరము పయనమొనర్పవలసియుండెను. ఆవిజయపాలుఁడు సముద్రపుగాలి కలవడక పోవుటచే నాతఁడు ప్రథమమున వ్యాధిపీడితుం డయ్యెను. కొలఁది దినముల కాతఁడారోగ్యవంతుఁడాయెను. అది మొదలుగ నాతని కెన్నఁడును జబ్బుచేయకేలేదు.

విజయపాలుడు తక్కుంగలవారును చాలదినములు ప్రయాణమొనరించి, యనేక నగరములను సందర్శించి, ఆయానగరములవారికి దమ సామగ్రిని విక్రయించి, వారివద్ద తమదేశంబున లభిపని సామగ్రిం గొనుచు, తుదకొక దీవిని సమీపించిరి. ఆదీవియంతయుఁ బచ్చని పచ్చికతో నిండిన విశాల మైదానమువలెఁ గన్పట్టుచుండెను.

వర్తకులలో గొందఱు కాదీవిని యందలి విచిత్రములగు మొక్కలను జూచుటకై కుతూహలముదయించెను. ఓడయొక్క యధికారి లంగరువేయించి నౌకనావగా నందఱురుదిగి యాదీవిలోనికిఁబోయిరి, విజయపాలుడు తానొంటరిగ జాలదూరమరిగి యొకచో గూర్చుండెను. ఇంతలో నా దీవికంపించెను. ఆవణిజులంత నయ్యది దీవికాదనియు తిమింగిలముయొక్కపై భాగమనియు గ్రహించి భయకంపితగాత్రులై రయమున నోడనెక్కి బయలుదేఱిరి. ఆలోచనామగ్నుఁడైయున్న విజయపాలుఁ డిది గమనింపలేదు మఱియొకసారి యాదీవికంపించి

నట్లు కాఁగా నాతఁ డాశ్చర్యచకితుఁడై లేచి చూచునరికి ఓడ చాల దూరమేగియుండెను. అతడు వర్ణనాతీతమగు భీతికిలోనయ్యెను.

ఆ తిమింగిలము తలో మునిగిపోయెను. విజయపాలుఁడు ధైర్యము వహించి యొట్టులో ఈదుకొనుచు నొకదిన మాయలలపైగడపెను. ఎట్టెట్లో ఆ యలల యాఘాటమున నాతఁడు తీరమునుజేరెను. తీరమును జేరిన విజయపాలుండు తొలినాఁడు భోజనము లేకుండుటచే నీరసముగనుండి జీవచ్ఛవమువలెబడియుండెను. అతనిపై బాలభానుని యరుణకిరణములు ప్రసరింపగనే యొకవిధమగు నావేశము కలిగెను.

విజయపాలుఁడు బయలుదేఱి, కొంతదూర మేగగా నొక మహావృక్షము కనంబడెను. ఆవృక్షశాఖలపై మిగులముగ్గియున్న ఫలములు కమ్మనివాసనల సల్పినల నెగఁజిమ్ముచుండెను. ఆమామిడి పండ్లను గొన్నిఁటిని దిని యాతఁడు తన యాకఁటిమంటను జల్లార్చుకొనియెను. ఆతఁడు మఱికొంత దవ్వేగ నొక సుందరశ్వేతాశ్వము కనబడెను. ఆతఁడా హయమును సమీపించెను. ఒకఁడరుదెంచి, విజయపాలుని "మీరెవ?"రని ప్రశ్నించెను. ఆతఁడు తన వృత్తాంతము చెప్పెను.

ఆహయమును దెచ్చిన పురుషుఁడు తాను ఐరావతీదేశపు రాజు కొలువులో నుంటిననియు, ప్రతివత్సరమును తమ రాజునకుఁ జెందిన యశ్వముల నటకుఁ దీసికొని వచ్చుచుందుమనియు సముద్రమునుండి యొక యుత్తమాశ్వమీవలికివచ్చి, దానియాఁడుగుఱ్ఱముతోఁ గూడి పెట్టిననియు, తదనంతరమా హయము మాయాశ్వమును కథింక

పించుననియు నంత మేము చప్పటలు జఱచి, సంరంభముఁ జేయఁగా నయ్యది పాఱిపోవుననియు నుడివెను.

అతఁడు చెప్పినట్లే సముద్రమునుండి యొకగుఱ్ఱ మీవలికే తెంచి. యాయశ్వముతోఁ బోర్లి దానిని చంపఁబోఁగా, వారు తఱిమిరి. అతఁడు విజయపాలునిఁ దనతోఁ దీసికొని యొక సొరంగమార్గమున గొంతదూరముఁ దీసికొనిపోయి, తినుబండారముల నిచ్చి, తమనగరములోనికి దీసికొనిపోయెను. అదియొక ద్వీపము, ఆకల్యాణి ద్వీపమున నెన్నో వెలగల ముత్యములు లభించుచుండును

ఆవర్తకస్థలమున నతఁడొకనాడు సముద్రతీరమునకుఁ బోయెను. ఆయోడలోని సామగ్రులన్నియు గ్రిందికి దింపబడెను. విజయపాలుని సామగ్రికూడ నటనుండెను. అతఁ డాయోడయధికారిని దనతోడి వర్తకులనుగలిసికొని తానా తిమింగిలమునుండి మునిఁగిపోయినదాదిగ నప్పటివఱకును జరిగిన చిత్రములఁ జెప్పి తన సామగ్రినిదీసికొని యా“కల్యాణి”లోని వర్తకులకు విక్రయించి కొన్నిటి నాద్వీపమునేలు రాజునకు బహుమానముగ నొసంగెను. విజయపాలుఁడు మఱల నా యోడనెక్కి మాల్యవంతనగరముం జేరెను. అతఁడు తానార్జించిన విత్తముతో నొకదివ్యమగు హర్మ్యము నిర్మించెను. ఒకరాజపుత్రిని వివాహముజేసికొని యందు నిరతిశయానందభరితహృదంతరుఁడై కాలముగడపసాగెను.

కొలదిమాసములు గడచిన విజయపాలుఁడు మఱల బయలు దేఱనెంచెను. అతఁడు కొంతమంది వర్తకులతోఁగలిసి మఱల యోడమీఁద బయలుదేఱెను. ఈప్రయాణసందర్భమున వారు సందర్శించిన ప్రతినగరములోనుగూడ నపరిమితమగు లాభము కలిగెను.

ఇట్లుండగా వారొకనాఁడు వారింద్రదీవి యను నొకదీవిం జేరిరి. వర్తకులందఱును మోడను గట్టివైచి యాదీవిలోని కరిగిరి. విజయపాలుఁడు తక్కుంగల వారికంటె నొకింత దవ్వగి యొకమహోన్నతవృక్షచ్ఛాయ నాసీనుఁడై యాహారముభుజించి నిద్రించెను. అతఁడు గాఢనిద్రాపరవశుఁడైయుండెను. అతఁడు చాలసేపునిద్రించి మేల్కాంచి తీరమున కరుగునరికోడ దృష్టిపథమునుండి దాటిపోయెను. విజయపాలుఁడు చింతాంబుధిమునింగెను. అతనిహృదయమున నపుడెన్నో విచారభావము లుదయించెను. అతనిస్థితికడుంగడు దుర్భరముగనుండెను. నిర్మానుష్యమగు నాదీవియం దాతని కే తెఱువును గాన్పింపలేదు అతఁడు బిగ్గరగా, రోధించెను. అతని రోదన మరణ్యరోదనమాయెను. అతఁడు చాలదూరముపోయి తెల్లని ఱాతినొకదానిం జూచెను. అతఁ డాశిలపై నుపవిష్టుండై తన మార్గాయాసము నడఁగించుకొను చుండెను. సూర్యభగవానుం డపరాంబుధిం గ్రుంకెను. ఇంతలో నా ప్రదేశమంతయు గాఢాంధకారబాధురంబాయెను. ఇట్లాకస్మికముగ నిచ్చోటెల్ల తమోమయంబగుట కేమిహేతువో యని విజయపాలుఁడు శోధించెను. గొప్పపక్షియొకటి గగనమండలమునుండి క్రిందికిదిగు చుండెను. విజయపాలుం డంత దాను గూర్చుండిన శిల యాపక్షియొక్క గ్రుడ్డని గ్రహించి యొకప్రక్కకు దొలఁగియుండెను.

ఆపక్షితో నచ్చటికి బోయినను సరియేయని విజయపాలుఁడు తన యుత్తరీయమును వృక్షశాఖవలెనున్న యాపక్షి పాదమునకుఁ గట్టుకొనెను. ఆవిహంగము తన గ్రుడ్డును పొదిగి యాకసంబున కెగిరి పోయెను. విజయపాలుఁడుకూడ నాపక్షితో నెగిరిపోయెను. అతని కనులు గిరగిర తిరుగుచుండెను. ఆపక్షియొక పర్వతాగ్రముం జేరెను. ఆపర్వతముపై నాపక్షి వ్రాలగనే విజయపాలుఁడు తన యుత్తరీయ

ములు విచ్చుకొనెను. ఆకత్తి యంతేనొక క్రూరసర్పముల నోటఁ గఱచుకొని వెడలిపోయెను.

విజయపాలుండా పర్వతాగ్రభాగమున నట కుండెకాని యాతని కెట్టిలాభమును గలుగలేదు. ఆపర్వత మేటవాలుగనుండెను. దానిప్రక్క నెన్నో పర్వతములుండెను. అతఁడు మెల్లగా నాపర్వతముల మధ్యనున్న లోయనుజేరెను. ఆలోయలో నెన్నోవిధములగు వజ్రములు, కెంపులు, వైడూర్యములు ధగద్ధగాయమానముగఁ బ్రకాశించుచుండెను. చంద్రకరుని కిరణకాంతి యందా రత్నములు తళతళమని మెరయుచుండెను. అతని కెంతో విస్మయం బొదవెను. అతని హృదయ మానందసాగరతరంగముల నోలలాడెను.

ఆసంతోషమెల్ల క్షణకాలముననే యంతరించెను. అతని కొంత దూరమున క్రూరసర్పము లెన్నోయుండెను. అతఁడా వజ్రములఁ బరిశీలించుచు కాలముఁ గడపెను. రాత్రియయ్యెను.

విజయపాలుఁ డొకగృహలో బ్రవేశించి యారాత్రిగడపెను. అతనికి నిదురకలుగనేలేదు. అతనిప్రక్క నొకమాంసఖండము పడెను. ఎన్నో మాంసఖండములా లోయలోబడెను. పక్షులన్నియు నామాంసఖండముల గఱచుకొని పోయెను. అవి వజ్రములలోయ. వర్తకు లా లోయలో మాంసఖండముల విసరుదురు. వజ్రములా మాంసఖండముల కంటుకొనును. అవి యాఖండములను దమవృక్షములలోని కులాయంబులకుఁ గొనిపోయినపు డావణిజు లాపక్షుల జెదరగొట్టి యావజ్రముల నేరుకొనిపోవుచుందురు.

విజయపాలుఁడు తన వస్త్రములో నెన్నోవజ్రములమూటఁగట్టుకొని మెల్లగా యాపర్వతాగ్రముం జేరి యటనున్న వర్తకులనుగలిసి

గొనెను. అనేకు వారి రొక్కకనకవజ్రములొసంగి వారితో 'జలంధర' మను నగరమున కరిగి యట దనవజ్రములలోఁ జెక్కొంటి నపారలాభమునకు విక్రయించి తనకు స్వాస్థ్యనగరముఁజేరి సుఖముగ గాలముగడుపసాగెను.

మాదముమాసములు గడచెను. అతనికింటియొద్ద నేపనియులేక నిరుత్సాహముగనుండుటచే నేమియు దోచకుండెను. విజయపాలుఁడు మరల కొందఱు వర్తకులతోఁగలిసి వర్తకముచేయు దలంపుతో రకరకముల సామగ్రితో నోడనెక్కి బయలుదేఱెను. వారు వివిధనగరముల దర్శించుచు తమసామగ్రిని లాభమునకు విక్రయించుకొనుచు బ్రయాణము చేయుచుండగా 'మిహిర'యను దీవిని సమీపించిరి.

ఆదీవిలో దిగుటకు ఓడయధికారి కిష్టము లేకున్నను, తుపానగుటచే విధిలేక దిగవలసి వచ్చెను. ఆదీవి సమీపించినంతనే యాటవికు లెందఱో యాదీవికేతెంచిరి. వారి కరములం దీఁటెలుండెను. వాదంఱు నరుదెంచి, వీరిని వధింతుమని బెదరించి, తమ దీవిలోనికిఁ గొంపోయిరి. వారందఱు నొకభవనములోఁ బ్రవేశపెట్టఁబడిరి. ఆభవనావరణమున మనోహరవర్ణ విరాజితములగు ఫలవృక్షములుండెను. విజయపాలాదులా భవనాభ్యంతరమునఁ జొచ్చిరి. అచ్చట యొక మంటపమును దానిపై నెన్నియో దుర్గంధము వ్యాపింపఁజేయు ఎముకలు నస్థిపంజరము లుండెను. మఱొకవంక రుధిరముతోనింపిన పాత్రలుండెను. మఱొకచోట మత్స్యములు గుట్టలుగుట్టలుగఁ బడియుండెను. వారందఱు తమగతియేమగునో యని భీతిలుచుండిరి. అందఱును నప్రమేయప్రభావ భావనాతీతుండగు పరమాత్మని ధ్యానింపఁ గడంగిరి. అందఱును శిలావిగ్రహముల మాడ్కి యట్టె నిశ్చేష్టులై యుండిరి.

అహస్కరుఁడు పశ్చిమాచలము మాటునఁ గరిగెను. శకుంత సంతానములు కిలకిలారావములఁ జేయుచుండెను. ఆటవికులు నృత్యములు సేయుచు నానందముగ కాలము గడపుచుండిరి. మంటపము వెనుక నున్న తలుపుం దెఱచుకొని యొక రాక్షసుఁ డరుదెంచెను. విజయపాలుఁడును తక్కుంగలవారిలో నారక్కసునిఁ జూచి, భయకంపితులైరి. ఆతఁడు తాటిచెట్టును మించిన పొడవు కలిగియుండెను. శరీరము నిండుగ రోమములుండెను. ఆతని ఫాలభాగమున నొక నేత్రముండెను. నాలుగు దీర్ఘములగు దంతములుండెను. ఆతఁడు కసాయివాఁ డెట్లు గొఱ్ఱెపై కెత్తునో యటులే విజయపాలుని పై కెత్తెను. ఆతఁడు మాంసహీనుఁడై యుండుటచే రక్కసుఁ డసంతుష్టి పూర్వకముగ పెదవివిరిచి, అందఱిలోను ఓడయధికారియే బలముగానున్నందున నాతనిం జంపి, యామాంసమును బచనముచేయించి, భుజించి మంటపముపై నిద్రించెను. వేఁకువనే లేచి, యారక్కసుఁడు వెడలి పోయెను.

విజయపాలుఁడు స్వప్రాణరక్షణార్థ మనేకోపాయముల నరయుచుండిరి. వారి విలాపములు హృదయ విదారకములుగ నుండెను. ఆభవనమెల్ల వారి రోదనధ్వనులచేఁ బ్రతిధ్వనించుచుండెను. వారా దీవిలో నెచటనైన దాఁగొనుట కనువైన ప్రదేశముండునేమో యని యన్వేషించి, నిష్ఫల మనోరథులై మరల భవనముం జొచ్చిరి. ఏకాక్షియగు నారాక్షసుఁడు మఱల నరుదెంచి, వారిలో నొకని భక్షించి, నిద్రించెను. ప్రత్యూషమున మేల్కాంచి, యాతఁడు వెడలి పోయెను.

అందఱును దలకొక యుపాయమును జెప్పుచుండిరి. ఒకఁడు సముద్రమున మునిగి మరణింత మనియెను. విజయపాలుఁడు సాహసవ

ముననున్న యొక మేకు నెర్రగా కాల్చి, సాయంకాలమున నా రక్కసుఁ డేతెంచినపుడు నిద్రించుచుండఁగా వాని కన్నులందా మేకు నుంచి, యంధునిఁగ నొనరించిరి. ఆతఁడు భయంకరముగ పెనుబొబ్బ లిడుచు, దీర్ఘములగు తన కరములసాచి, వారిని బట్టుకొని వధింతు గాండ్రుగాండ్రుమని సింహమువలె గర్జించుచుండెను.

విజయపాలుడు వారినందఱిని దీసికొని సముద్రమునకుఁబోయి యారాత్రినచటనేఁ బరుండిరి. ఉదయమున నా రక్కసుఁ డిరువురు మిత్రులను వెంటనిడుకొని తీరమున కరుదెంచెను. అచటనున్న కలప దూలములను నావలుగా నుపయోగింపనెంచి సముద్రమున నుంచిరి. ఎందఱో యాటవికులా రక్కసుని యనుసరించియుండిరి. విజయపాలుఁడును మిగిలినవారును నాకలపదూలములనెక్కి సముద్రమున దోసి వేసిరి. వారిపై రక్కసులు రాళ్లురువ్వసాగిరి. ఒకపెద్దఱాయి తగిలి విజయపాలుఁ డారోహించిన నౌకలోని చివరభాగము విఱిగిపోయెను.

సముద్రతరంగములమధ్య నిటునటు నూగుచు నాచిన్ననావలు రెండుదినములకొక దీవిని జేరెను. అందఱు నాదీవిలోనికి బోయిరి. ఆ దీవియందనేక ఫలవృక్షములుండెను. వారందఱు మధురాఫలముల నారగించిరి. ఇంతలో నెచటినుండియో నొకభయంకరమగు భుజంగ మరుదెంచి విజయపాలునితోనున్న వారిలో నొకనిఁ గఱచెను. ఆయుత్తరక్షణముననే యాతఁడు 'హా' యని కెవ్వున కేకవైచి మరణించెను. ఆసర్పమెటకో పాఱిపోయెను. విజయపాలుడును మఱియిర్వురును మాత్రమే యుండిరి. ఆమువ్వురును నొకవృక్షముపై గూర్చుండిరి. ఇంతలో రాత్రియయ్యెను. పాము మఱల నరుదెంచి నామిత్రునొకనిం గఱచెను. ఆతఁడు క్రిందపడి మరణించెను. మఱుచటియుదయమున సర్పము మఱల నరుదెంచి యాతనిఁ గఱచెను. విజయపాలుఁడు తెల్ల

వాఁడునంతదనుక ప్రాణములరచేతఁబట్టుకొని యుండెను. అతఁ డుద యమున సముద్రతీరమునకుఁ బరుగెత్తుకొనిపోయెను. దూరమున నౌకయొకటి దృగ్గోచరమయ్యెను. అతఁడు బిగ్గరగా కేకలిడుచు జేబురుమాలును విసరెను. ఆఓడయధికారి యదిచూచి కరుణాయత్త చిత్తుండై యొకచిన్న నావ నాతని రక్షణార్థముంపెను. విజయపాలుండా యోడనెక్కి బయలుదేరెను. ఆయోడలోనివారు ధూళిధూసరితవస్త్రము లుందాల్చియున్న విజయపాలునికి నూత్నవస్త్రముల నొసంగెను.

ఆయోడ కొన్ని దినంబులకు సాలద్వీపముం జేరెను. ఓడ యధికారి విజయపాలునిం బిలిచి "సోదరా! పాప మొక వర్తకుండు, విజయపాలుండను వాఁడొక దీవియందు నిద్రాముద్రితుండై యుండఁగా మేము మఱచి పోయి వెడలిపోయితిమి. ఆతని సామగ్రి నీ దీవిలోని వారికి విక్రయించి, యిటులభించు రక్తచందనముం" గొనుమన, విజయపాలుఁడు తాను ద్వితీయ నౌకాయాన మొనరించినదా యోడ యేయని గ్రహించి, "ఓమిత్రుఁడా! ఆవిజయపాలుఁడను నేనే"యనెను. అధికారి యాతనిం గుఱుతించి, యానందాతిరేకంబున నాలింగనము మొనరించుకొని యాతని సామగ్రి నాతని కొసంగెను. తన సామగ్రిని జాగరూకతతో భద్రపఱచినందులకు విజయపాలుఁ డాతని కనేక కృతజ్ఞతాపూర్వక వందనముల సమర్పించెను. పిమ్మట వారందఱు ననేక నగరముల సందర్శించుచు మాల్యవంత నగరమును జేరి, బీదలకు నన్న వస్త్రదానములఁ జేసి, సౌఖ్యజీవనము గడపసాగెను.

ఆఱుమాసములు గడచెను. విజయపాలుఁడు తాను గత ప్రయాణము లందనుభవించిన కష్టముల నన్నింటిని మఱచెను. నూతనము లగు వింతలం గనుఁగొనవలయునని మఱల వణిజులతోఁ గలసి బయలు

దేఱెను. కొంత దూరము చనినంతనే తుపాను ఆరంభమై, ప్రయాణము దుస్సాధ్యంబయ్యెను. ఓడ మునిఁగిపోయెను. చాలమంది ప్రయాణికులు తమ ప్రాణములఁ గోల్పోయిరి. ఆ ఓడ యొక్క తెఱచాప తెగిపోయెను. విజయపాలుఁడును మఱికొందఱును నొక చిన్న నావ నెక్కి సాయంతనమగునందాఁక పయన మొనరించి, యొక దీవిం జేరిరి. ఆ దీవిలోనికిఁ బోఁగా వారికిఁ గొన్ని గృహములు గోచరించెను. ఆదీవి లోని యాటవికులు విజయపాలుని దక్కంగల వారిని యొక మూలికను నాఘ్రాణించు మనిరి. అందఱు నాఘ్రాణించి, చైతన్యము గోల్పోయిరి. ఒక్క విజయపాలుఁడు రోగార్తునివలె నటించుచు వారిచే హింసింపఁ బడక యా దీవిలో స్వేచ్ఛగాఁ దిరుగు చుండెను. ఆయాటవికులు విజయపాలుని దక్క మిగత నైదుగురిని వధించి, వారిని భక్షించిరి.

విజయపాలుఁ డొకనాఁడెట్లైన యాదీవినుండి పాఱిపోవఁ గృతనిశ్చయుండై యుదయమున నందఱును వేఁటకుంబోయి యున్న తఱిఁ జిన్నగా బయలుదేఱి, యటఁ గావలికాయుచున్నవాఁడు వలదని వారింప, నాతనిని శిక్షించి వెడలిపోయెను. విజయపాలుఁ డవ్విధమున నేడు దినములు నడచి యెనిమిదవనాఁడు సముద్రతీరమును సమీపించెను. అచ్చట కొందఱు మిరియముల నేఱుచుండిరి. వారికి విజయపాలుఁడు తనయుదంతమును సాంతముగ నెఱింగించెను. వారు విజయపాలునిమీఁద దయగలవారై, యాతనిని దమరాజుకడకుఁ గొనిపోయిరి. ఆరాజు సరళచిత్తుఁడు. విజయపాలు నాతఁడు మిక్కిలి యభిమానానురాగములతోఁ జూచుచుండెను. రాజుగారి యనుగ్రహంబునకుఁ బాత్రుఁడైన విజయపాలుండా నగరములోని యందఱిచేతను గౌరవింపఁబడసాగెను.

కొంది దినములిట్లు గడచెను. ఆరాజు విజయపాలుని యొక నాఁడు పిలిచి, "మిత్రమా! నీవు స్నేహపాత్రుఁడవు. నీకొక యుపకారముంజేసి, మన స్నేహపాశమును మఱింత దృఢమొనర్పవలయునని, నేనాశించుచున్నాను. మనోహరమూర్తి యగు నాబంధుగురాలి నీవు వివాహముఁ జేసికొని మఱికొన్ని మాసములిటఁ గడపుటయే నాయభిలాషంబని తెలుప, నాతఁడు రాజుగారి కోరిక నిరాకరింపఁజాలక యందులకునమ్మతించెను.

విమల కమనీయవదనారవిందయగు నొకకన్య విజయపాలుని కిచ్చి పెండ్లిచేయఁబడెను.

ఇరువురు ననందముగ గొన్నాళ్ళుగడపిరి. విజయపాలుఁడు రహస్యముగానైన నాదేశమును వీడిపోవలయునని యెంచెను. ఇట్లుండగా నాతని పొరుగింటివానిసతి మరణించెను. ఆరోదనధ్వని నాలకించి విజయపాలుం డాతని నూఱడించి "మిత్రుఁడా! ఈవిచార ముపశమించినపిదప మఱలఁ బెండ్లిచేసికొనవచ్చునుగదా"యనగా నాతఁడు "అయ్యా! ఈదేశాచారము మీకుఁ దెలియదు. భార్యమరణించినచో భర్తయు పతి మరణించినచో సతియుగూడ సహగమనము జేయుట వాడుకయైయున్న"దనగా విజయపాలుడు నిశ్చేష్టుఁడై "అహా! ఎంత క్రూరమగు నాచార"మని ముక్కుపై వ్రేలిడుకొనెను. విజయపాలుఁడట నేమిజరుగునోయని కూర్చుండెను. ఇంతలో నాతనిబంధుగులు, మిత్రులు సరుదెంచి వాద్యవిశేషములతో నాసతిపతుల నొకపర్వతాగ్రమునకుఁ గొంపోయి యటనున్న సొరంగద్వారము నతనినిసతి మృతకాయమును జారవిడిచిరి. తదనంతరము అతని నొకపెట్టెలోనుంచి కల పూరితమగు నొకఘటంబును నేడుదినములకు సరిపడు నాహార

మును నుంచి యాసారంగమున జారవిడిచి యాసారంగద్వారముపై నొక పెనుశిలనుంచి వెడలిపోయిరి. ఆవిషాదదృశ్యమునుగాంచి కన్నీరువిడిచినదొక్క విజయపాలుడే. విజయపాలుఁడా దేశపురాజునుసమీపించి తా నుదయమునఁగాంచిన దృశ్యము విషయమెఱింగించి "అయ్యా! విదేశవాసులకుగూడ నీయాచార మనువర్తించునా?" యని ప్రశ్నించు నారాజేంద్రుఁడు "విదేశవాసులైనను యీదేశపుయాచార మనుకరించు"ననియెను.

విజయపాలుని భార్య వ్యాధిగ్రస్త యయ్యెను. అతఁడు చాల భయపడెను. అతని భయమునకుఁ దగినట్లె యాతని సతి కొన్నిదినములు రోగముచే బాధపడి మరణించెను. విజయపాలుని విచారమునకుఁ బారము లేకుండెను పెద్దమనుష్యు లందఱు నరుదెంచి యతని సతి మృతకళేబరము నలంకరించి, యాపర్వతాగ్రమునకుఁ గొనిపోయిరి. ఆసారంగములో నీమెయును బిదప విజయపాలుండును విడువఁబడిరి. విజయపాలుని హృదయము అవాచ్యమగు దుఃఖమునకు లోనయ్యెను. అతఁడు తన యాహారములో నాలుగు దినములు గడపెను. ఆహారమింక లేకుండుటచే నాతఁడు మఱల సారంగ ద్వారముకడ వేచియుండెను. ఒక పురుషుని మృతకళేబరమును, ఒక స్త్రీయు విడువబడిరి విజయపాలుండా స్త్రీయొక్క యాహారములోఁ గొంత భక్షించి, యాసారంగములో నేమియున్నదో పూర్తిగాఁ బరీక్షింప నిశ్చయించుకొని బయలుదేఱెను.

సారంగములో మృతకళేబరముల దుర్గంధము నాసికాపుటరిటుల భేదించుచుండెను. ఎట్లో యాయంధకారబంధురమైయున్న యాసారంగమున జాలదూరమరిగెను. అతని కర్ణపుటముల సముద్రతరంగ

ములఘోష వినంబడుచుండెను. ఆతఁడు తిన్నగా పోవఁగా నాకసము నందలి నక్షత్రములు మిలమిల మెఱయుచుండెను. ఆసొరంగమునుండి, యవ్వలికేఁగుట కొక పెద్ద రంధ్రముండెను. ఆరంధ్రమునుండియాతఁడు దాటి సముద్రతీరమును సమీపించెను. సముద్రమునకును నగరమునకును మధ్య నాసొరంగంబేర్పడి యున్నదని యాతఁడు గ్రహించెను. సముద్రతీరము నుండి నగరములోని కరుగుటకు వేఱొక మార్గము లేకుండెను. విజయపాలుఁడా రాత్రియంతయు నిద్రింపక గడపెను. అరుణోదయమయ్యెడు నొకయోడ యాతనికి దృగ్గోచర మయ్యెను. విజయపాలుఁడు తన యుత్తరీయమును విసరి, తీరమునకు రావలసినదని యాయోడలోని వారికి సంజ్ఞ యొనర్చెను. ఆసంజ్ఞ నోడలోనివారు గమనించి, కనికరించి యొక నావను బంపిరి. విజయపాలుఁడా నావనెక్కి యోడను జేరెను. విజయపాలుఁడా సొరంగము లోని యాభరణముల నన్నింటిని దీసి వేచియుండెను. విజయపాలుఁడు వారితో కాలదీవి, గంటలదీవి మొదలగు దీవులను సందర్శించి, మూల్యవంతముఁ జేసి, యింక నెన్నఁడును నోడప్రయాణముఁ జేయనని యొట్టుపెట్టుకొనెను.

విజయపాలుఁడట్లు నిశ్చయించుకొననేగాని, యింటికడ నుండుటచే నేమియుఁ దోచదాయెను. ఆతఁడు మఱలఁ బ్రయాణము చేయ నెంచెను. ఇదివఱకువలె వాతఁడితరుల యోడలోఁబయనించుటకై తన స్వాపయోగమునకై యొక యోడను గొనెను. అనేకమంది వర్తకులు విజయపాలుని యోడ నారోహించిరి. వాయువనుకూలుఁడై యుండుటచే విజయపాలాదుల ప్రయాణము కరమనుకూలమై యుండెను. వారందఱుఁ గొన్ని దినములు పయనమొనరించి నిర్మానుష్యమగు నొక దీవిఁ జేరిరి.

ఆ దీవిలోనికిం బోగా వారి కొక పెద్ద గ్రుడ్డు కన్పించెను. అయ్యది తానిదివఱకొక పర్యాయము జూచినటువంటిదే యని, యాతఁడు వారికిఁ దెల్పెను. వారా గ్రుడ్డుని భక్షింపనెంచి రాళ్ళతో నద్దానిం బ్రద్దలుకొట్టిఁ బోయిరి. విజయపాలుఁడు వలదని యావణిజులను వారించినను వారు వినకుండ నాతఁ డూరకుండెను. ఇంతలో నాకసమునుండి రెండు పెద్ద మేఘములు క్రిందకు దిగుచున్నట్లు తోఁచెను. విజయపాలుఁడు వానిని చూచి, "ఆహా! మోసము వాటిల్లినది. ఆపక్షులు రెండును క్రిందకు దిగుచున్న" వనియెను. అందఱు నోడ నెక్కిరి.

ఓడ బయలు దేఱెను. పక్షులు తమ గ్రుడ్డు బ్రద్దలై పోయి యుండుట చూచి మఱల నింగి కెగిరి పోయెను. అవి పెద్ద పెద్ద ఱాళ్ళను దీసికొని వచ్చి యా యోడపై గిరవాటు వేయగా ఓడ తుత్తునియలై పోయెను. అందఱును దమకు లభించిన కొయ్య ముక్కలను బట్టుకొని, ప్రాణముల రక్షించుకొనుచుండిరి. విజయపాలుం డొక యోడచక్కను బట్టుకొనియెను. అతఁ డొక దినమట్లు తరంగముల మధ్య నూగులాడుచు, నొక దీవిం బ్రవేశించెను. ఆ దీవి యత్యంత రమణీయముగా నుండెను. దానిలోని కాతఁ డరుగ నొక ఋష్యాశ్రమము గోచరించెను. అతఁడా ఋషి పాదముల కొఱఁగి, "అయ్యా! నా ప్రయాణము లన్నింటియందును కష్టములే సంభవించుచున్నవి. నా యాత్మ పరిణతియందు సాధనమును, నా కిట్టి కష్టములును రాకుండు నుపాయమును నెఱిగింపు" మని ప్రార్థించిన, నా జ్ఞానశీల మహర్షి యిట్లు చెప్పసాగెను.

"వత్సా! తృష్ణయను నది యంతములేనిది. ఈ యాశమాన వుఁడు సంసారపాశములందుఁ దగుల్కొని యున్నంత కాలమును

నుండును. నీవు దీవులను పరిపాలించు రాజు మఱియొకఁడు దీవిని గోరు చుండును. ఈ మైహిక సౌఖ్యమును త్యజించిన గాని, మానవుని యాత్మ పరిపూర్ణము నొందదు. ఈ సంసారమే కల్ల. అట్లు కల్లయని యెఱింగినవాఁడే నిజముగ సన్యాసియై మోక్షగామియగుచున్నాఁడు. ఈసంసారము కేవలము నసత్యమని గ్రహించినవాఁడే ముక్తిలోకము నకుఁగ నర్హుండగుచున్నాఁడు. తలిదండ్రులు తమ బిడ్డల యాట పాటలు నిజమని తలంతురా? బిడ్డలు బొమ్మపెండ్లిండ్లు కట్టుకొని, బొమ్మలకు పెండ్లిండ్లు చేయుదురది తలిదండ్రులు సత్యమని తలంతురా? అట్లే సన్యాసులు దాంపత్య మసత్యమని చెప్పుదురు. చిత్తము వలన నెట్లు చెట్టు ఏర్పాటగునో శరీరమునకును, తెలివికిని సర్వసంబంధమే కలదు. బ్రహ్మమున కిట్టి మార్పులు లేవు అది ఎప్పుడు నొకరీతినుండును. మఱియు మన జీవితము, మన ప్రవర్తనముకూడ నీటిపై బుడగవంటిదే. ఇదే కొన్ని దినములవఱకు గనిపించి, పిదప శూన్యమగుచున్నది. పుట్టుటకు ముందును, మరణించిన వెనుకను మనము లేనేలేము. దీనినే శూన్యమని, మాయయని, తెలివియని, ఎఱుకయయని, స్వప్నమని తెలుపుదురు. బ్రహ్మమునకు నిరాకారమని, బట్టబయలను, పరమపదమని పర్యాయపదములుకూడ గలవు. ఈమాయచేష్టలు లేనివాఁడే నిజదేవుండనబడును.

విజయపాలుండు చిత్తము శాంతియుతముగ నొనరించుకొని, యాదీవిలోనికి మఱికొంతదూరమరుగ రమ్యమగు నుద్యానవనము కనంబడెను. ఆయుద్యానవన మధ్యస్థంబగు కాసారతీరంబున విజయపాలున కొక శతవృద్ధుఁడు గోచరించెను. ఆతఁడు విజయపాలునిం బిలిచి "నాయనా! నడవలేను. నన్నాతీరమునకుఁ గొంపొమ్మ"నెను. పిడో పెద్దవాఁడుకదాయని విజయపాలుఁడందుల కంగీకరించెను.

అతఁడా వృద్ధుని సమీపింపఁగనే యతఁడు కొట్టుచు, బాధింపసాగి నందున విజయపాలుఁడు కోపపరీతచిత్తుఁడై, యటనుండి విజయపాలుఁడు శీఘ్రగమనమున దీరమునకుఁబోయెను. అతని యదృష్టవశమున నచట నొక యోడయుండెను. అతఁడు తన వృత్తాంతము నాయోడవారి కెఱింగింప వారతనిం దీసికొని వెళ్ళుట కంగీకరించెను. వారు "మహేంద్ర" దీవిం జేరిరి? అచ్చట కొబ్బరకాయలు విశేషముగ దొరకును. విజయపాలుఁడు మిగిలిన వర్తకులందఱితోను బోయి, యాదీవిలోని చెట్లపై నున్న కోతులపై రాళ్ళు రువ్వసాగెను. ఆకోతులు వారిపైఁ గొబ్బరకాయలు విసరసాగెను. ఆకాయల నేరికొని వారు మరల నోడనెక్కిరి. అచట దొరకు ముత్యములను విజయపాలుఁడు భద్రపరచెను.

కొలఁది దినములు పయనమొనరించి, విజయపాలుఁడు మాల్యవంతముం జేరెను. తాను దెచ్చిన ముత్యముల నాతఁడు విక్రయించి, యాలాభములోఁ గొంత బీదల యన్నవస్త్రదానములకు వ్యయపరచెను.

విజయపాలుం డొక్క సంవత్సరము వఱకును మఱల నిలు వీడలేదు. ఆతనికి సముద్రయాన మొనర్చి, ధనార్జన మొనరించుటయు, వింతలం గాంచుటకుఁ గూడ కుతూహలముండెను. ఆతఁడును, పెక్కుమంది వణిజులును గలిసి యొక యోడ నెక్కి బయలు దేఱిరి. వారు చాలదినములు పయన మొనరించి, ఒకనాఁడు సముద్రమధ్యమున మార్గముఁ దప్పితిమని గ్రహించిరి. కాని మఱల వారికి సరియైన మార్గము కనబడినందున నానందముతో మఱలఁ బయనము సాగించిరి. ఓడ యధికారి యింతలో గుండెలు బాదుకొనుచు వచ్చి "అయ్యో

లారా! ఓడ మహాపాయకరమైన స్థితిలోనున్నది. ఈప్రవాహ వేగమున నోడ తిన్నగా యొకపర్వతమునకుఁ గొట్టుకొని తుత్తునియలై పోగలదు. అన్యోపాయములే" దనెను. అందఱును దమ ప్రాణములపై నాసవీడి పరమాత్ముని దలంచుచు కూర్చుండిరి. ఓడ యాప్రవాహమున శరవేగముగఁ బోయి, పర్వతమునకుఁ దగిలి భగ్నమయ్యెను. విజయపాలుఁడు, ఓడ యధికారి మఱికొందఱు మాత్రమే సజీవులై యుండిరి. వారివద్ద గొంత యాహారసామగ్రికూడ నుండెను. ఓడ యధికారి, వారి నుద్దేశించి "మిత్రులారా! మన కింక మరణము తథ్యము. ఇచ్చట కాళాభంగమైన వారెవరును సజీవులై యుండలేదు. మన మింక నిచటినుండి పోవుదారిలే" దనియెను.

విజయపాలాదులు కన్నులశ్రుపూరితములు కాఁగా, నొకరి నొకరాలింగన మొనరించుకొని విలపించిరి. వారివద్దనున్న యాహార సామగ్రితోఁ గొన్నిదినములు గడపిరి. ఆపర్వతము ధగద్ధగాయమాన ముగ బ్రకాశించు వజ్రములతోను రత్నములతోను నిండియుండెను. కాని యేమిలాభము?

ఒక్కొక్కఁడే క్రమముగా నాకటిబాధకుఁ దాళఁజాలక మరణింపసాగెను. ఇతరులకు దెలియకుండ విజయపాలుఁడు తనకడర హస్యముగ మఱికొంత యాహారము దాచుకొని యుండుటచే వారం దఱికంటె రెండుదినములు విశేషముగ జీవించెను. తుద కతని యా హారపదార్థములుకూడ నైపోయెను. విజయపాలుఁడు మరణమునకు సంసిద్ధుం డయ్యెను. అతఁడొక గోతినిద్రవ్వుకొనెను. అతఁడు మిక్కిలి నీరసస్థితియందున్న బడియుండగ, భగవంతుఁడు "ఓయీ! నీకాయు ర్దాయమున్నపుడు జీవించుటకు ప్రయత్నింపక, నిస్పృహుండవై యేల

బాధపడెదు" వని హెచ్చరించి నటులయ్యెను. విజయపాలుఁడు తన మాత్సుఁడు తనయెడ కృపాయత్తచిత్తుఁడై యున్నందులకు మనంబున ధన్యవాదము లర్పించి, లేని శక్తిం దెచ్చుకొని, మొదట యాపర్వత మునందలి మాణులను, వజ్రములను, రత్నములను యేఱి, యొకమూట గా కట్టెను. ఓక భగ్నమైనపు డాతఁడొక చిన్నవావనెక్కి తీరమును జేర్పియుండెను.

అతఁ డిపుడా నావనెక్కి, యామహోన్నత పర్వతశ్రేణి నంటి యున్న గుహను జొచ్చెను. నిబిడాంధకారబంధురమగు నాగుహ యందు విజయపాలుని కేమియుఁ గాన్పింపలేదు. అతఁడు చాలతడ వట్లు పయనమొనరించెను. నావ యాప్రవాహవేగమున నరుగుచుం డగా విజయపాలుఁడు నిద్రాముద్రితుఁడయ్యెను. అతఁడె తసేవట్లు నిద్రపోయెనోగాని లేచినపిదప కోయవారిమధ్య నుండెను. అతండది స్వప్నమో, సత్యమో గ్రహింపఁజాలకుండెను. అతఁడు వారి నుద్దే శించి "ఆర్తత్రాణపరాయణుండగు పరాత్పరుఁడు మిమ్ము రక్షించును మీకు శుభము కలుగఁజేయును." అనెను. ఆకోయవారిలో నొకండు విజయపాలు నుద్దేశించి, "సోదరా! భయపడకుము. నీనగలమాట యిదిగో" యని, యామూటనిచ్చి, "నీనొకప్రవాహవేగమునఁ బోవు చుండగా మాలో నొకడాలోకించి, నీవపాయస్థితి యందుంటివని గ్ర హించి, యానావను దరిఁజేర్చెను.

విజయపాలుఁడు తనకాఁకలిబాధ మిక్కుటముగా నుండు టచే తనకుఁ గొన్ని ఫలముల నొసంగుమని కోరెను. వారిచ్చిన ఫలముల భుజించి విజయపాలుఁడు తన యుదంతమును బూర్తిగ వారికెఱిగించెను. వారు విజయపాలుని నొక యశ్వముపై నెక్కించి, తమ రాజుకడకుఁ గొంపోయిరి. అనరేంద్రునకు విజయపాలుఁడు

తన వృత్తాంతమును బూర్తిగ నెఱింగింప, నాత డాశ్చర్యాన్విత స్వాంతుఁడై విజయపాలుని చరిత్రమును సువర్ణాక్షరములతో నొక శిలపైఁ జెక్కించెను. విజయపాలుని దనకుఁ గొన్నాళ్ళతిథియై యుండవలెనని యారాజేంద్రుఁడు కోరెను. అతనికగు వ్యయమంతయు నా మహీపాలుండే భరించుచుండెను. విజయపాలుడు తనకడ రత్నములలోఁ గొన్నింటి నాతేనికి కానుకగా నీయఁబోవ నాతడు తన నగరము నంటియున్న పర్వతములోని లోయను, యందు దేదీప్యమానముగా వెలుఁగొందు వజ్రములను జూపి చెను ఆవజ్రములలోఁ గొన్నింటిని రాజునమతిమీద విజయపాలుఁడు తీసికొనెను.

విజయపాలుఁడు తన దేశమునకుఁ బోవలయునని రాజును సెలవిమ్మనెను. అనర్ఘములగు రత్నములను బహుమానముగా నొసంగి, యారాజు మాల్యవంతము నప్పుడేలుచుండిన జయపాలునకు గానుకగా నిమ్మని కొన్ని బహుమానములను నొక యుత్తరమును నిచ్చెను, ఆరాజుచే నియమింపఁబడిన యొక రోడమీఁద నాతఁడు ప్రయాణము చేసి మాల్యవంతనగరముం జేరి, నిజగృహంబున కరిగి సుస్నాతుండై మంచివస్త్రముల ధరించి, జయపాలమహారాజును వీక్షింపఁబోయెను. ఆమహారాజు విజయపాలుఁడొసంగిన లేఖను ముందుఁ జదువుకొనెను. అందిటులుండెను.

"శతసహస్రరత్న విరాజమాన దివ్యహర్మ్యాది సాధుఁడును, శతకుంజరములు కలవాడును సింధూరదేశమున కధిపతియునగు మానసింహమహారాజు (శ్రీ) (శ్రీ) (శ్రీ) మాల్యవంత దేశాధిపుండగు జయపాల మహారాజుగారికి వ్రాయునది.

"మిత్రమా! ఈబహుమానములు మిక్కిలి విలువగలవియు నంత గొప్పవియు గాక పోయినను మన మైత్రికి చిహ్నముగానక

దును. ఇంతటినుండి మీరును మేమును సోదరభావముతో మెలఁగుటకై కోరుచున్నాము."

అని యుండెను. ఆరాజేంద్రుఁ డంతట నాబహుమానములఁ బరీక్షించెను. మొదటి బహుమానము నల్వంకలను ముత్యము లమర్పఁబడిన యొక రత్నము. ఆరత్న మత్యద్భుతకాంతులను వెలిఁజిమ్ముచుండెను. రెండవ బహుమాన మొక రక్షరేకు. అయ్యది సువర్ణ నిర్మితమై రత్నఖచితమైయుండెను. అయ్యది సర్పాకారముతో నొప్పుచుండెను. దానిని ధరించిన వారికెల్ల కార్యములందును శుభ మొదవును. తృతీయబహుమానము జగదేక రంభయనం దగిన సుందరీమణి.

జయపాలనరేంద్రుఁడా బహూకృతుల నన్నిఁటిని గాంచి, యానంద భరితాత్ముండయ్యెను. ఆరాజు తనకుమారైయగు లావణ్యప్రభను బిలిచి యాకాంతను దన చెలిమికత్తెగా భావింపుమని చెప్పెను. లావణ్యప్రభ యుండగా విజయపాలుఁడా మానసింహమహారాజు రాజ్యములోని విశేషముల నన్నిఁటిని దెలిపెను. నవయౌవనవతియు నవివాహితయు నగు లావణ్యప్రభ విజయపాలుని సౌందర్యవిలాసముల నాలోకించి పరవశయయ్యెను. ఆమె యాతని వచోమధురామృతమును గ్రోలెను. మధురభవము లామె చిత్తమున నుత్పత్తిల్లెను. జయపాలుఁడు విజయపాలుని బహూకరించి వీడ్కొలిపెను. అతఁడు రాజకుమారి లావణ్యమును రూపురేఖావిలాసములను దలఁచుకొనుచు, నానందమయభావనాప్రపంచమున స్వేచ్ఛావిహార మొనరించుచు నింటికేఁ బోయెను. రాజకుమారి లావణ్యప్రభ హృదయము మాత్రము ప్రేమానల తప్తము కాసాగెను.

ఇటులుండగా నొకనాఁడు జయపాలుఁడు విజయపాలునకుఁ గబురంపి "విజయపాలా! నీవు వెంటనే సింధుపార దేశమున కరిగి, మహా

రాజా మానసింహునకు నీకొఱకు బహుమానము నొసంగి రావలయు" ననెను.

విజయపాలుని శిరము పైఁ బిడుగు పడినట్లయ్యెను. గడచిన యాఱు ప్రయాణములందును దాననుభవించిన కష్టము లొక్కసారిగా వానిని హృదయఫలకమునఁ బ్రతిఫలించెను. అతఁడు గద్గదస్వరమున "ప్రభూ! గడచిన యాఱు ప్రయాణములందును నేననుభవించిన కష్టములు శరీరమును క్రిందికి దీసినవి. క్షమింపవలయు" ననెను. ఆ రాజేంద్రుఁడు, విజయపాలా! ఏమైనను నీకిది తప్పదు. ఆఱు ప్రయాణములందును కష్టము లనుభవించిన మాట వాస్తవంబైనను, ననేక రాజ్యములను గ్రయమునకుఁ దీసికోఁజాలు నంతటి ధనము నార్జించి నావు సాహసుఁడవగు రాజపుత్రుఁడవు" అనియెను.

మహారాజుమాట కాదనజాలక, విజయపాలుఁడు సమ్మతించెను. విలువగల రత్నహారములను నొకలేఖయు నిచ్చుటయేగాక విజయపాలుని ప్రయాణమునకుఁ బ్రత్యేకముగ నొకయోడను నియమించెను. అతఁడు మహారాజు సెలవుగైకొని వచ్చుచుండగా నుద్యానవనమునఁ బూలుకోయుచున్న లావణ్యప్రభ విజయపాలునిజూచి పరుగున వచ్చెను. అతఁడామెపై ప్రణయవిహ్వలములగు దృష్టులఁ బఱపెను. ఆమెకా విజయపాలునితో సంభాషింపఁ గోర్కెయున్నను సిగ్గుపెంపున మాటాడజాలదయ్యెను. అతఁడామె నల్లే పదిబదిగఁ జూచుచు వెడలిపోయెను. మదనుఁడామెను దన పుష్పశరములచే మిక్కిలి గాసిఁ జెందించెను.

విజయపాలుఁ డోడనెక్కి కొలఁదిదినములు ప్రయాణమొనరించి సింధూరదేశముం జేరెను. విజయపాలుఁడు మహారాజగు మాన

సింహుని సందర్శించెను. ఆరాజు "విజయపాలా! నీరాక నాకత్యధికా మోదం బొనఁగూర్చినది. నీసౌజన్యము, సౌహార్దము నెంతయుఁ బ్రశంసింపఁ దగిన"వనియెను. ఆతఁడు తెచ్చిన లేఖను జదివి, యాబహుమానము స్వీకరించి, యానందభరితాత్ముఁడై విజయపాలుని కనేకధనము లొసంగి వీడ్కొలిపెను

విజయపాలుఁడు తిరిగి వచ్చుచుండఁగా, దొంగలొక తోవ పై బడుదెంచి, యాతనిని, పరివారమును గూడ దూరముననున్న మంగళవతియను దీవికిఁ గొంపోయిరి. ఆచోరుల నాయకుఁడు విజయపాలుని దనయనుచరునిగ నియమించి, యొకనాఁడు సాంద్రాటవికిఁ గొనిపోయి, యేనుగుల వధింపుమని విల్లమ్ముల నిచ్చెను. ఒకయేనుగును వధించినంతనే యాదొంగలనాయకుండరుదెంచి, యాసామజము యొక్క దంతములఁ దీసికొని, భద్రము చేయుచుండెను. విజయపాలుఁ డవ్విధమున రెండు మాసములు కుంజరములఁ జంపసాగెను.

విజయపాలుఁడొక వృక్షముపైఁ గూర్చుండుట విలోకించిన యేనుగులన్నియు నొకనాఁడాతఁడు తన వృక్షముచుట్టును నిలువఁబడెను. ఆతఁడవి తన్ను వధించునేమో యని భీతింజెందెను. ఒక దంతావళము రయమునం జనుదెంచి, యాతండున్న మహీజమును దన తొండము సాహాయ్యమున నూడఁబెఱికి, శీఘ్రగమనమున బోయి పోయి యొకచోట నుంచి, యావనాభ్యంతరమున కరిగెను. ఆతఁడవి తన్ను నిలిపినచోట నెన్నో దంతములు గుట్టలుగుట్టలుగా పడియుండుట కనుంగొని, యాయేనుగుల బుద్ధికుశలతకెంతయు నబ్బురమందెను. ఆతఁడు తమ్ము క్రమముగాచంపి, దంతములను గైకొనుచుండుట గమనించిన యాగజములు దంతములున్న ప్రదేశము నాతనికిఁ జూపెను విజయపాలుఁడు తిన్నగా చోరనాయకుని గృహమునకుఁ బోయెను.

అవాంగలనాయకుఁ డాతనింగాంచి "ఎచ్చటికేఁగితివి? నీకొఱకై యరణ్యమంతయు నన్వేషించి విఫల మనోరథుండనై యాఁకలిచే బాధపడితినని తలంచి మిక్కిలి విచారించి యింటికరుదెంచితి" ననెను.

విజయపాలుఁడు తాను గాంచిన దంతయు నావాంగల నాయకుని కెఱింగించెను. ఆనాయకుఁడును వారలును మఱుదినము నాగుట్ట కరిగి, యచ్చటనున్న దంతములన్నింటిని దెచ్చికొనిరి. ఆచోరుఁడు విజయపాలుని సాహసమునకు మెచ్చి, "అయ్యా! నీవు లేనిచో నీదంతములు లభించియే యుండవు. నీవు స్వేచ్ఛగా నీదంతములలో సగముఁ గొని పొమ్ము. నీకుఁ గొంత ధనము నిచ్చెద" నని పలికెను.

ఒకనాఁడా ద్వీపమునకు ఓడవచ్చెను. విజయపాలుఁడు దంతములఁగొని, యనేక నగరములు సందర్శించి, వానిలోఁ జాలవఱకు విక్రయించి కోటి రూకల నార్జించి, మాల్యవంత నగరముం జేరెను. మహారాజునకు రెండు దంతముల నాఁటు కానుకగా నొసంగెను. ఆతఁడు సింధూరదేశమున కరిగియున్నతఱి జయపాలుఁడు వ్యాధిగ్రస్తుఁడగుట తటస్థించెను. ఆతఁడు తాను మరణింతునేమోయని భీతిఁజెంది కుమార్తెయగు లావణ్యప్రభకు వివాహము చేయఁదలంచి వివిధదేశాధీశుల చిత్రపటములను దెప్పించి చూపెను. విజయపాలు నామె మనసార ప్రేమించియుండుటచే నారాజపుత్రులలో నెవ్వరును । దనకు నచ్చరే" దని నిష్కర్షగాఁ జెప్పెను. ఆమె యెవరిని వరించియున్నదో కనుంగొనుమని జయపాలమహారాజు చెలికత్తెల కాజ్ఞాపించెను. ప్రేమానలతప్తయై యనుదినము విజయపాలు డెప్పు డరుదెంచునా తన కన్నుల కాతను కాన్పించి యెన్నడు మనువొనరించునాయని యామె తపించిపోవుచుండెను. చిరకాలమునకు రాకపోవుటచే నాతనికేమైన యాపద సంభవించెనేమోయని తలంచి కంటికి మంటికి నేకధారగా నేడ్చుచుండెను. డోలాందోళితచిత్తయైయున్న యామెను చె

లికత్తెలు వివిధములకడిగి విజయపాలుని ప్రేమించియున్నదని తెలిసి కొని యవ్విషయమును మహారాజున కెఱింగించిరి.

మహారాజు మిక్కిలి సంతోషించెను. అతఁడు విజయపాలుని పిలిపించి "విజయపాలా! ఈరాజ్యమునీయది నాతండ్రి మాజనకునిలో భిన్నాభిప్రాయము కలిగిన కారణమున వైరమూని నిజసైన్యములో తండెత్తివచ్చి యుద్ధమునకు దలపడెను. నేనుకూడ ఆసంగ్రామములో పాల్గొనియుంటిని. నాజనకుడు మహావీరునివలె బోరాడె. రణమున నిహతుఁడయ్యెను. నీకొఱకు మేము వెదకి యొకదాదివలన నటకో గొంపోబడితివని తెలిసికొని యూరకుంటిమి. నాకుమార్త లావణ్య ప్రభను నారాజ్యమును నీకిచ్చుచున్నాను"అనిపలికి వెంటనే వివాహ మహోత్సవమును జాటించెను.

విజయపాలుని యానందమున కవధిలేదు. లావణ్యప్రభావిజయ పాలుర వివాహమహోత్సవము మహావైభవముగ జరిగెను. మాల్య వంతదేశమునకు విజయపాలుడు రాజయ్యెను. అతఁడు ప్రజానురంజక ముగా రాజ్యము పాలించుచు కాలము గడపసాగెను. ఆతని ఆటు ప్రయాణములలోని విశేషములును సువర్ణాక్షరములలో బాలత్రాతిపై జెక్కించబడెను."

ఇట్లుచెప్పగావినిపార్థుఁడు "బావా! కృష్ణా! తెల్లవాఱినదిరమ్ము పోయి యమునానదీజలంబుల స్నానముచేసివత్తము. ఎంతదీర్ఘమగు కథచెప్పి నా కానందము కల్గించితివి. ఈపండ్రెండుకథలనువిని నిగూఢ వేదాంతరహస్యముల నెఱింగి కృతార్థుఁడనైతి"ననియెను.

పదమూఁడవనాఁడు కృష్ణార్జును లిరువురును స్నానాద్యనుష్ఠా నంబుల నెఱవేర్చుకొని, భోజనమొనరించి, తాంబూల చర్వణము గావించి, మృగయావినోదార్థమై ఖాండవవనంబున కరిగి, యావనము నందలి సింహశార్దూలాది వన్యమృగంబులం దునుమాడుచు, మహో

న్నత వృక్షంబులను, నవసౌరభ సమంచితములగు పుష్పలతలను కన్గొనుచు, ప్రకృతిరామణీయకతకు సంతసించుచుండ నగ్నిదేవుం డేతెంచి, "మహానుభావులారా! నామనవి నొకింత యాలకింప వలయును. పూర్వము శ్వేతపాలుండను మహారాజు యాగమొనరించిన నాదస్థమున ఘృతధారయధికమగుటం జేసి నాకగ్నిమాంద్యమను వ్యాధి కలిగి దానివలన విశేషముగా బాధపడుచు విరించికడ కరిగి యా బాధ నివారణ మగు నుపాయం బెఱింగింపు" మని వేడుకొనగా, నాపితామహుండు దయార్ద్రహృదయుండై "వైశ్వానరా! నరనారాయణాంశయం దుదయించిన కృష్ణార్జును లిరువురు నొకప్పుడు ఖాండవ వనంబునకు విహరింప నరుదెంతురు. వారిని ప్రార్థింపుము. నీయార్తి వారు తక్క అన్యులు వారింపజాల"రనియెను. మహాత్ములారా! మీ యిరువురు నరుదెంచి, యీవనంబు దహించినచో, నా వ్యాధి నిర్మూలమగు" నన, పార్థుండు "వైశ్వానరా! నే నొకండనే సాయుధుండనై యున్నాండను. వాసుదేవుండు నిరాయుధుండు అతండు సాయుధుండు కానిచో నేనొక్కరుండ నాకార్యమునకుం బూనుకొనగల ధైర్యశాలిని కాను" అనెను.

అగ్నిహోత్రుడు "పావనులారా! వరుణునిండలంది మీకొఱకు యీగంధర్వజవహయములను అక్షయబాణతూణీరములను సంపాదించి యుంచితి"నని చక్రమును గదయు కృష్ణునకును బాణతూణీరముల నర్జునునకును నొసంగెను.

వారంత "వైశ్వానరా! ఇంక నీవా వనంబున కగ్ని రగుల్కొల్పుము. ఎవరడ్డువచ్చినను మేము శిక్షించి యోడింతు"మనెను. అనలదేవుడు విజృంభించి యారణ్యంబున కగ్నిరగుల్కొలిపెను. అనిమిషులా యనలప్రభావము సైపజాలక దేవేంద్రునికడకరిగి మొఱ పెట్టుకొనిరి. శచీమనోనాథు డాగ్రహానలజ్వాలల వెడలగ్రక్కుచు

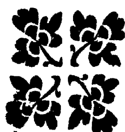
క్రోధోన్మత్తుండై యెదిరించెను. ఇంద్రునకును కృష్ణార్జునులకును ఘోరతర సంగ్రామము సంప్రాప్తిల్లెను. ఇంద్రుడు ప్రయోగించిన వివిధ నారాచముల వాసుదేవపార్థులు మార్గమధ్యముననే సంహరించుచుండిరి. వారిని జయించు టసాధ్యమని గ్రహించి సురగణ పరివృతుండై స్వర్గలోకనాథుండగు నమరేంద్రుఁ డరుదెంచి కృష్ణార్జునులవలన గారవింపబడి వారి కాగ్నేయవారుణాది మహాప్రభావసంకలితములగు బాణముల నొసంగి సఖ్యమొనరించుకొని తనలోకంబునకుజనె.

అనలదేవుడు తన రోగమంతరించినందులకు వారి కనేక కృతజ్ఞతాపూర్వకాభివందనము లర్పించి దీవించి తిరోహితుండయ్యె. కృష్ణుండు "పార్థా! మనకొఱకై నీయన్నలు వేచియుందురింక పోవలయు" ననెను.

ఇరువురును నింద్రప్రస్థమున కరిగిరి. ధర్మరాజు కృష్ణుని మఱికొన్నాళ్ళతిథిగానుండగోరెను. వాసుదేవుడు మఱికొన్ని దినములందే యుండి యనంతరము ద్వారకకరిగి బలరామసాత్యకులకును దేవకీవసుదేవులకును యింద్రప్రస్థవిశేషముల దెలిపి సుఖముగా కాలముగడపసాగెను.

పండ్రెండురాజులకథ లను వచనకావ్యము

సమాప్తము.

శ్రీ రామానంద ముద్రాక్షరశాల, రాజమండ్రి—1932.